

- tapaustutkimus ja konseptisuunnitelma Aarnivalkean siirtokoulun pihalle Espoon Järvenperään

VÄLIAIKAINEN KOULUPIHA



Ella Kautto
Maisema-arkkitehtuurin diplomityö 2017
Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Tiivistelmä

Tekijä	Ella Kautto		
Työn nimi	Väliaikainen koulupiha - tapaustutkimus ja konseptisuunnitelma Aarnivalkean siirtokoulun pihalle Espoon Järvenperään.		
Laitos	Arkkitehtuurin laitos		
Professuuri	Maisema-arkkitehtuuri / Maiseman suunnittelu ja rakentaminen		
Työn valvoja	Jyrki Sinkkilä, prof.		
Työn ohjaaja	Marketta Kyttä, prof.		
Kuvaplausnit (kpl)	3	Vuosi	2017
Sivumäärä (selostus + liitteet)	103+ 9	Kieli	Suomi

Tiivistelmä

Viime aikoina on uutisoitu paljon home- ja sisäilmaongelmien takia evakkoon joutuneista kouluista ympäri Suomea. Samaan aikaan tutkijat ovat olleet huolestuneita oppilaiden kouluviihtyvyyden laskusta ja vähenytneestä arkiliikunnasta. Tämä diplomityö käsittelee väistökoulujen pihojen vaikutusta lasten viihtyvyyteen case-tutkimuksen avulla sekä vastaa kysymykseen siitä, miten väliaikaisia koulupihoja voidaan kehittää viihtyisämmiksi ja arkiliikuntaa kasvattavammiksi.

Työ on jaettu kahteen osaan; työn painopisteenä olevaan case-tutkimukseen sekä tutkimustulosten perusteella syntyvään konseptisuunnitelmaan. Ensimmäisessä osassa tutkitaan case-tapauksen avulla, millainen espoolaisen Aarnivalkean koulun väliaikainen koulupiha on lasten mielestä ja miten sitä voidaan kehittää niin, että se toimii nykyaikaisena oppimis- ja kehitysympäristönä. Lisäksi tutkimuksen avulla selvitetään koulupihalla vähän liikkuvien lasten toiveita parempaan ja liikkumista tukevampaan kouluympäristöön. Tutkimusaineisto kerätään koulun

oppilailta PehmoGIS-paikkatietokyselyllä. Tuloksena saatu kokemustieto yhdistetään koulupihalle tehtyyn maisema-analyysiin.

Tutkimustulokset osoittavat, että Aarnivalkean koulupiha koetaan leikki- ja liikuntamahdollisuuksien vähäisyydestä johtuen paikoin tylsäksi, mutta pihalla viihdytään muun muassa hyvän yhteishengen ja yhteisten tekemisten ansiosta. Lisäksi havaitaan, että myös välituntisin vähän liikkuvat lapset toivovat pihalle lisää liikkumista aktivoivia leikkivälineitä, kuten kiipeilytelineitä ja pingispöytiä, mikä osoittaa pihan tarjoavan nykyisellään vain vähän mielekkäitä liikkumismahdollisuuksia.

Työn toisessa osassa esitellään havaittujen tulosten ja maisema-analyysin perusteella konseptitason suunnitelma, joka koostuu erilaisista muunneltavista tiloista ja kokonaisuuksista, joita voidaan hyödyntää myös muissa vastaavissa kohteissa.

Avainsanat: Lasten ympäristö, väliaikainen koulupiha, siirtokoulun piha, PehmoGIS, Aarnivalkean koulu

Abstract

Author	Ella Kautto		
Title	Temporary Schoolyard - The Case Study and the Concept Plan in Aarnivalkea Temporary School in Järvenperä in Espoo		
Department	Department of Architecture		
Professorship	Landscape Architecture / Landscape Design and Construction		
Thesis supervisor	Jyrki Sinkkilä, prof.		
Thesis advisor	Marketta Kyttä, prof.		
Presentation board (pcs)	3	Year	2017
Number of pages (report + appendix)	103 + 9	Language	Finnish

Abstract

Recently, there has been constant news coverage on schools in Finland being evacuated due to mildew and indoor air problems. Simultaneously the researchers have been concerned about the reduced school satisfaction of primary school students and decreasing daily physical activity. This thesis examines the impact of temporary school building playgrounds on school satisfaction by means of a case study. Furthermore, this thesis gives an example on how the temporary school yards can be improved to more comfortable and activating playgrounds.

This thesis is divided into two parts; the case study and the concept plan based on the study results. The focus of this thesis is the case study conducted in Espoo, which examines how children view and experience the Aarnivalkea temporary school playground and how it can be improved to serve as a modern learning environment. Moreover, the needs and wishes of physically

passive children in the school yard are investigated in the research. The data is collected from the pupils of the school with a SoftGIS locality-based survey and merged with school yard landscape analysis.

The results show that the Aarnivalkea school playground is experienced somewhat boring due to lack of play and sports facilities. However, team spirit and shared activities improve the well-being of the pupils. Moreover, the less physically active pupils wish for more physically activating equipment, such as climbing frames and table tennis tables. This indicates that the yard currently affords few functional opportunities.

In the second part of this thesis, the concept plan is made based on the study results and landscape analysis. The plan consists of different modifiable spaces and entities that can be utilized at other similar cases.

Key words: Children's environment, temporary school yard, barrack school yard, SoftGIS, Aarnivalkea School

Sisällys

Tiivistelmä	4
Abstract	5
Sisällys	7
Alkusanat	8
1. Johdanto	11
1.1 Työn lähtökohdat ja tavoitteet	13
1.2 Käsitteet	14
2. Lasten hyvinvointi ja koulupiha	17
2.1 Ympäristön vaikutus hyvinvointiin	18
2.2 Liikkumisen vaikutus oppimiseen ja hyvinvointiin	21
2.3 Koulu ja koulupiha	22
2.4 Koulupihojen muutokset	25
2.5 Väistöskoulut	27
2.6 Vuorovaikutteisella suunnittelulla merkitystä kouluviihtyvyyteen	32
3. Tutkimus	35
3.1 Tapaustutkimus	36
3.2 Tutkimuskysymykset	38
3.3 Tutkimusmenetelmät	39
3.4 Tutkimuksen toteutus	40
3.5 Analyysimenetelmät	42
3.6 Konseptisuunnitelman arviointimenetelmä	44
4. Tulokset	47
4.1. Piha-alueen maisema-analyysi	48
4.2 PehmoGIS-kyselyn tulokset	56
5. Johtopäätökset	69
5.1 Tarjoumat	70
5.2 Kokemukset ja muistot	72
5.3. Toiveet	72
5.4 Tulosten vaikutus suunnitteluun	73
6. Konseptisuunnitelma	74
6.1 Konseptin lähtökohdat ja referenssit	76
6.2 Konsepti	80
7. Lopuksi	91
8. Lähteet	97
9. Liitteet	105

Alkusanat

Maisema-arkkitehtuuriopintojeni ohella olen saanut työskennellä opettajana Lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkissa usean vuoden ajan. Työssäni olen kohdannut monenlaisia oppilaita, oppijoita ja mahtavia inspiroijia, joiden tarinat ja ideat ovat kiinnostaneet minua. Erityisesti lasten kuulumisten; huolien ja ilojen aito kuuntelu, ihmissuhdetaitojen ja arkkitehtuuritiedouden jakaminen, sekä lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi ovat nousseet vuosien aikana tärkeiksi asioiksi minulle.

Toisaalta tulevana maisema-arkkitehtinä olen kiinnittänyt paljon huomiota myös lasten fyysisiin ympäristöihin. Olen koulujen ohi kulkiessani kiinnittänyt aina huomiota erityisesti koulupihoihin; pihojen monipuolisuuteen tai sen puutteeseen sekä lasten touhuihin pihoilla. Erityisesti huomioni kiinnittyi muutama vuosi sitten Otaniemessä olevan parakkikoulun pihaan, jossa tuskin oli tilaa seisoa välitunnilla, puhumattakaan aktiivisemmasta toiminnasta. Koulun ohi päivittäin kulkiessani mietin, millaisena itse olisin kokenut pihan kouluikäisenä, ja mitä pihalla pystyy tekemään välituntisin. Huolehdin myös, jättääkö aika parakkikoulussa pitkän jäljen lasten elämään, tai aiheuttaako tekemisen puute ja ahtaus lieveilmiöitä, kuten koulukiusaamista?

Nämä kaksi teemaa yhdistyivät vuonna 2016 aiheeksi, josta halusin oppia lisää. Uutisia lukemalla sain vahvistusta sille, että työni aihe on kiinnostava ja ajankohtainen. Arvelin sen kiinnostavan myös kaupunkien virkamiehiä. Selvitin mahdollisia toimeksiantajia työlleni ja sainkin useamman mielenkiintoisen koulupiha- ja leikkipaikkasuunnitteluun liittyvän kontaktin ja aihetarjouksen. Lopulta pitkään pohdittuani ja tilaajien toiveita, tavoitteita sekä aikatauluja selvitettyäni, päädyin tekemään työni itsenäisesti ilman tilaajaa. Halusin rajata aiheen itse sellaiseksi, joka vastaa omia tavoitteitani ja omaa aikatauluani. Lisäksi minulle oli ennen kaikkea tärkeää päästä haastamaan itseäni asiassa, jota en ollut koskaan aiemmin tehnyt - tutkimuksen teossa. Toisaalta oli tärkeää saada tehdä se minulle luontevalla tavalla - lasten kanssa.

Tämä diplomityö on yhdistelmä kahdesta minulle merkityksellisestä teemasta: lapsista ja maisema-arkkitehtuurista.

Ilman teitä kaikkia työni aikana minua ohjanneita, tukevia ja kannustaneita, diplomityöni ei olisi ollut näin opettavainen, monivaiheinen ja antoisa matka. Siksi haluan kiittää teitä jokaista kaikesta korvaamattomasta tuesta ja ohjauksesta.

Kiitän erityisesti ohjaajaani, professori Marketta Kyttää, jolla oli aikaa ja taitoa ohjata ja keskustella työstäni kannustavasti ja inspiroivasti koko prosessin ajan. Haluan kiittää myös työni valvojaa, professori Jyrki Sinkkilää viisaista neuvoista ja kannustavasta ohjauksesta työn edetessä. Kiitän lisäksi Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulua, joka mahdollisti tutkimukseni Maptionnaire-lisenssin avulla sekä ennen kaikkea Aarnivalkean koulun rehtoreita ja oppilaita, jotka mahdollistitte diplomityöni osallistuen tutkimukseeni. Kiitän myös Vihdin yhteiskoulussa opiskellutta oppilasta, joka toi tutkimukseeni näkökulmia haastattelun avulla.

Kiitän kaikkia diplomityöni matkan varrella tapamiäni asiantuntijoita, jotka olitte korvaamaton apu ja kannustus työni edetessä. Haluan kiittää myös ihania oppilaitani Lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu

Arkissa, jotka olette antaneet minulle mahdollisuuden oppia teistä lapsista, arkkitehtuurista ja opettamisesta. Kiitos myös saamistani kannustuksista ja arvokkaasta palautteesta työni edetessä.

Haluan vielä kiittää erityisesti teitä läheisiäni, jotka olette kuunnelleet ja kannustaneet myös vaikeiden hetkien yli ja olette jaksaneet kuunnella työni etenemistä sen kaikissa eri vaiheissa. Kiitos Jane kaikesta kuuntelemisesta ja tuesta! Kiitos Veera, Hilikka, Santeri, Lauri ja Erik tuesta sekä mukavasta ja korvaamattoman tärkeästä opiskeluseurasta ja vertaistuesta Otaniemessä.

Suurin kiitos teille äiti, isä, Seela, Samuel ja Wisam, ymmärryksestä, tuesta, kärsivällisyydestä ja kannustuksesta. Ilman teitä jokaista, matka tähän hetkeen ja maisema-arkkitehdiksi ei olisi ollut näin monivaiheinen ja rikas.

Kiitos!

Espoossa 24.10.2017
Ella

1. Johdanto

1.1 Työn lähtökohdat ja tavoitteet



LÄNSIVÄYLÄ

UUSIMMAT UUTiset PUHEENAHE BLOGIT PAIKALLISUUTiset KUMPPANIT MAKU-MAAILMA

19.5.2017 - 11.33 | PUHEENAHE

Espoossa valmistaudutaan koululakkoon – Satoja oppilaita halutaan väistöön nopeasti

LÄNSIVÄYLÄ

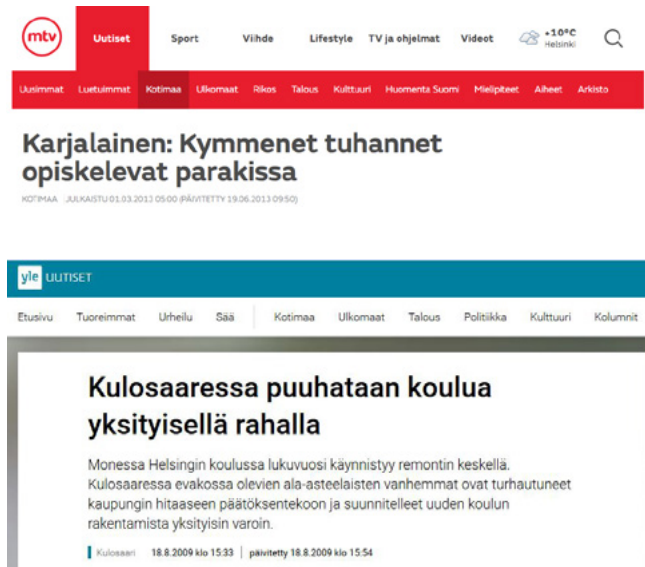
UUSIMMAT UUTiset PUHEENAHE BLOGIT PAIKALLISUUTiset KUMPPANIT MAKU-MAAILMA ASUMINEN

13.5.2016 - 16.10 | PUHEENAHE

Espoo sulkee jälleen koulun sisäilmaongelmien vuoksi – jo toinen tänä vuonna



Kuva 1. Uutisia siirtokouluista



HELSINGIN UUTiset

UUSIMMAT UUTiset PUHEENAHE BLOGIT KUMPPANIT MAKU-MAAILMA ASUMINEN MINNE MENNÄ

19.2.2017 - 08.10 | PUHEENAHE

Espoon himotuim asuinalue tarjoaa nyt kurjuutta perheille – "Muutimme tänne juuri koulujen takia"



LÄNSIVÄYLÄ

UUSIMMAT UUTiset PUHEENAHE BLOGIT PAIKALLISUUTiset KUMPPANIT MAKU-MAAILMA ASUMINEN

22.5.2017 - 11.52 | PUHEENAHE

Koululakkouhkaus puri – Karamzinin koulu evakkoon jo elokuussa

Työn tavoitteet

Työn tavoitteena on löytää vastaus siihen, millaisena paikkana lapset kokevat väliaikaisen väistökoulunsa pihan, millaisia toiminnallisia, emotionaalisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia piha heille tarjoaa sekä, mitä he toivoisivat pihalta. Tavoitteena on yhdistää lasten kokemukset, muistot ja toiveet fyysiseen paikkaan, jolloin saadaan arvokasta lähtötietoa onnistuneen pihasuunnittelun pohjalta. Tutkimustulosten pohjalta luodaan konseptisuunnitelma väliaikaisesta ja muuntuvasta koulupihasta tapaustutkimuksena Järvenperän koulun kentälle, Aarnivalkean väistötilojen pihalle.

Työn rakenne

Diplomityö on jaettu kahteen painoarvoltaan erisuuruiseen osaan. Ensimmäinen osa koostuu työn painopisteestä, tutkimuksesta, jota varten kerättiin aineistoa kahdesta koulusta. Aarnivalkean koulusta kerättiin 1.-6.-luokkalaisten kokemuksia ja toiveita PehmoGis-kyselyllä kahtena päivänä (17.5.2017 ja 19.5.2017, n=106 oppilasta) ja Vihdin yläasteelta kerättiin mui-toihin liittyvää vertailuaineistoa vanhan oppilaan teemahaastattelulla (11.11.2016, n=1).

Työn toisessa osassa esitellään tutkimustuloksiin perustuva konseptisuunnitelma siirtokoulun ympäristöön soveltuvasta väliaikaisesta koulupihasta, joka on esitetty Aarnivalkean koulun väistötilan pihalle Järvenperään.

1.2 Käsitteet

Tätä diplomityötä varten on määritelty seuraavia käsitteitä, jotka esiintyvät työssä.

Konseptisuunnitelma

tarkoittaa tässä työssä ideakuvastoa tai ideasuunnitelmaa, jota voidaan hyödyntää useassa saman kaltaisessa suunnittelukohteessa, kunkin paikan ominaisuudet ja käyttäjät huomioiden.

Lasten hyvinvointi

koostuu sekä lasten itse koetusta hyvästä olosta (fyysinen ja psyykinen) että lääketieteellisesti määritellystä fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä.

Oppimisympäristö

on kokonaisuus joka voi muodostua fyysisistä sisä- ja ulkotiloista, mutta myös henkisestä ja emotionaalisesta ympäristöstä, jossa oppiminen, kokeminen ja tutkiminen tapahtuvat.

Oppimista tukeva kouluympäristö

on monimuotoinen uuden opetussuunnitelman (Opetushallitus, 2016) mukainen fyysinen, sosiaalinen tai pedagoginen tila, jossa oppimista tuetaan esimerkiksi tilallisilla, toiminnallisilla tai pedagogisilla ratkaisuilla.

Tarjoumat

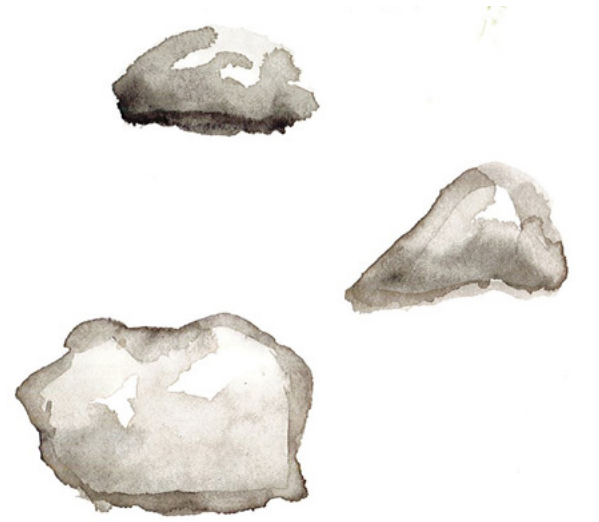
ovat lasten ympäristöjen tarjoamia toiminnallisia, emotionaalisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia. (Kyttä, 2003)

Siirtokoulu

on elementtirakenteinen ja siirtokelpoinen väliaikainen koulurakennus.

Parakkikoulu

on esimerkiksi valmiina konttielementteinä tontille tuotu opetuskäyttöön muunneltu siirtokoulu.



Paviljonkikoulu

on ennalta määrättyyn paikkaan ja käyttöön suunniteltu rakennus, joka on nykyään yleisemmin käytetty ratkaisu siirrettävästä ja elementtirakenteisesta siirtokoulusta.

Väistötila

on väliaikainen tila tai rakennus, johon koulu tai muu laitos muuttaa väliaikaisesti esimerkiksi remontin ajaksi. Väistötila voi olla joko pysyvä rakennus, jolloin tila muutetaan vastaamaan muun rakennuksen käyttötarpeita, tai esimerkiksi siirtokelpoinen tilaelementtirakennus. (ks. Väliaikainen koulurakennus)

Väliaikainen koulurakennus

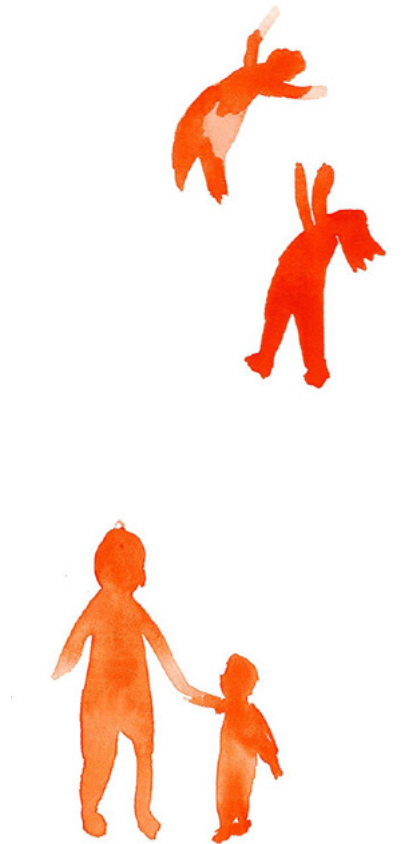
on rakennus tai lisätila, jossa järjestetään opetusta tilapäisesti esimerkiksi alkuperäisen koulurakennuksen sisäilmaongelman tai koulun oppilasmäärän kasvun takia. (ks. Väistötila)

Väliaikainen koulupiha

tarkoittaa toistaiseksi käytössä olevaa tai muutoksessa olevaa koulupihaa. Voidaan puhua myös väliaikaisen koulun pihasta, jolloin väliaikainen käyttö liittyy koulurakennukseen. Tällöin myös piha voi olla väliaikaiskäytössä, johtuen rakennuksen väliaikaisesta sijainnista tontilla.

Siirtokoulun piha

on väliaikaisten koulurakennusten piha-alue ja välitunti-alue. välituntien viettopaikka, välituntipiha, lasten ympäristö ja oppimisympäristö.



Tässä luvussa esitellään työn teoreettinen viitekehys sekä perusteet tutkimukselle (luku 3) ja konseptisuunnitelmalle (luku 6). Luku on jaettu kuuteen alalukuun, jotka käsittelevät ympäristön hyvinvointivaikutuksia, liikunnan tutkittuja vaikutuksia oppimiseen ja hyvinvointiin sekä koulupihoja lasten ympäristöinä. Lisäksi luku käsittelee koulupihoja nykyajan muutospaineissa sekä väistötilojen tuomia muutoksia koulupihoille. Lopuksi luvussa käsitellään vuorovaikutuksen merkitystä toimivan pihasuunnittelun tueksi.

Väliaikaisten koulujen pihoja ei ole tutkittu aiemmin Suomessa, joten tutkimuksen teoreettinen tausta perustuu aiempiin yleisiin koulupiha- ja lastenympäristötutkimuksiin. Lisäksi tutkimuksen taustatietona esitetään esillä olleita ajankohtaisia keskusteluja ja uutisia väistötiloista ja väliaikaisista koulupihoista. Uutisviittaukset on eroteltu tutkimusteoreettisesta aineistosta, eivätkä ne ole tieteellisesti perusteltuja faktoja, vaan täydentävät sitä.

2. Lasten hyvinvointi ja koulupiha

2.1 Ympäristön vaikutus hyvinvointiin

Fyysinen ympäristö

Harisen ym. (2012) mukaan ympäristöllä on suurta vaikutusta ihmisten hyvinvointiin. Kuitenkin lasten terveyttä ja hyvinvointia on tutkittu vielä 2010- luvulle tultaessa lähinnä määrällisesti ja objektiivisesti (Harinen ja Halme, 2012). Hyvinvointitutkimukset ovat perustuneet lapsikuolleisuuteen tai muihin tarkasti mitattaviin kohteisiin, eikä niinkään lapsen omaan subjektiiviseen kokemukseen. Myöskään ympäristön ja yhdyskuntarakenteen vaikuttavia erityispiirteitä lapsissa ei ole tutkittu Suomessa vielä paljoa (Harinen ja Halme, 2012). Nimenomaan lasten arkitoiminnan liittymistä erilaisiin ympäristöihin ja ympäristön lapsiystävällisemmäksi muuttamisen tarvetta on tutkittu vasta vähän (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009). Lasten hyvinvointi ja ympäristön vaikutus siihen ovat nousseet tutkimuskentälle vasta lasten lisääntyneen ylipainon, vähentyneen arkiliikunnan ja fyysisen terveyden heikkenemisen myötä.

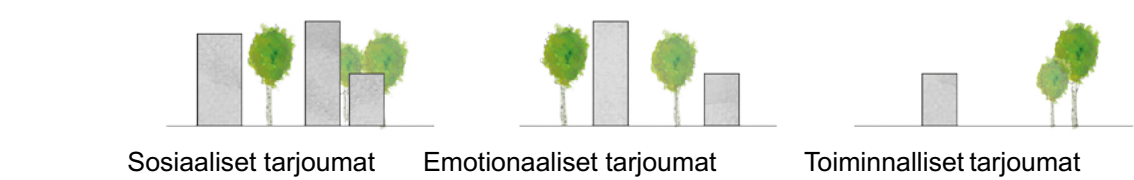
Kyttä, Broberg ja Kahila (2009) tutkivat, onko yhdyskuntarakenteella ja ympäristöllä vaikutusta lasten terveyteen, toiminnallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millainen on hyvä lapsiystävällinen ympäristö. Kyttä ym. toteuttivat kyselyn turkulaisilla lapsilla ja nuorilla ja selvittivät lapsille merkityksellisiä paikkoja, lasten kokemaa hyvinvointia ja liikkumisvapauksia. Tutkimuksessa käytettiin apuna PehmoGIS-paikkatietomenetelmää, jolla yhdistetään kokemuksellinen tieto olemassa olevaan fyysiseen paikkaan. Tutkimustulokset

osoittavat, yhdyskuntarakenne vaikuttaa toteutuneiden toimintojen laatuun ja määrään. Myös eri ympäristöissä elävien lasten kokemukset ja liikuntatottumukset vaihtelevat. Tekemisen ja liikunnan paikat sijaitsevat Kyttä ym. tutkimuksen mukaan väljemmillä paikoilla, emotionaaliset tarjoumat hiukan tiiviimmissä ympäristöissä, kun taas sosiaalisia tarjoumia esiintyy kaikkein tiiveimmissä paikoissa. (Kuva 2) (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009)

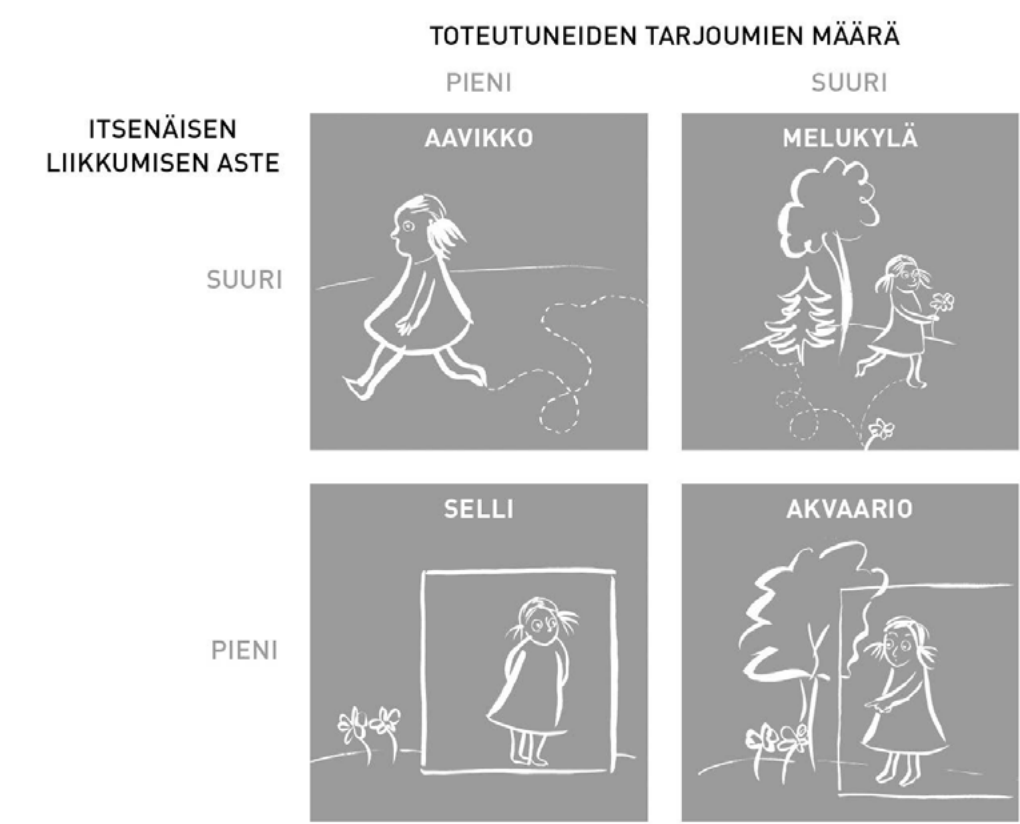
Kyttä määrittelee väitöstutkimuksessaan (2003) lapsiystävällisen ympäristön koostuvan kahdesta päätekijästä:

- *”lasten itsenäisen liikkumisen mahdollisuuksista omassa lähiympäristössään”*
- *”lasten ympäristöstä löytämistä tarjoumista eli toimintamahdollisuuksista”.*

Kyttä kehitti ympäristön lapsiystävällisyyden arvioimiseksi mallin, jossa eri elinympäristöt on nimetty aavikoksi, melukyläksi, selliksi ja akvaarioksi (kuva 3). Kyttä toteaa, että melukylä on ainoa lapsiystävällinen elinympäristö, jossa on riittävästi mahdollisuuksia itsenäiseen liikkumiseen ja suuri tarjoumien (emotionaaliset, sosiaaliset ja toiminnalliset) määrä. Liikkumisen vapaus houkuttelee lapsia ja nuoria toimimaan ja liikkumaan ulkona, ja näin ollen edistää uusien houkuttelevien toimintamahdollisuuksien löytymistä (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009, ss. 6–8).



Kuva 2. Kyttä et al. (2009) osoittama yhdyskuntarakenteen vaikutus tarjoumien esiintymiseen. Kuva tekijän.



Kuva 3. Malli lapsiystävällisen ympäristön arvioimiseksi. (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009)

Emotionaalinen ympäristö

Emotionaalinen ympäristö koostuu viihtyvyyden tunteesta sekä positiivisista ja negatiivisista tunteista. Lasten viihtyvyyteen ja positiivisiin emotionaalsiin kokemuksiin vaikuttaa positiivisesti yhdyskuntarakenteen lisäksi esimerkiksi paikan vehreys (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009). Vehreät alueet tarjoavat parhaimmat paikat hiljentymiselle ja tekemiselle. Lapset myös itse arvioivat vehreät alueet miellyttävimmiksi, ja toisaalta alueet, joissa ei ole vihreyttä, koetaan meluisiksi ja rauhattomiksi. Tutkimuksen (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009, ss. 21–23) mukaan lapset arvioivat itsensä terveemmiksi ja hyvinvoiviksi ympäristössään, jossa viheralueiden osuus on suuri. Myös yleisesti on osoitettu, että viherympäristön läheisyys ja runsas määrä

tuottavat hyvinvointia ja vaikuttavat stressiä ja uupumusta lieventävästi ihmisten terveyteen (mm. Korpela ym., 2009)

Lapsen tunnekokemuksen voi synnyttää useamman tekijän summa. Tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi aikuisten paineet ja vaikeudet omassa elämässä heijastuvat herkästi lasten ja nuorten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen (Bartlett, 1993; Solantaus, 2015). Tästä johtuen vaikutukset kulkeutuvat lasten tunne-elämään, käytökseen, ihmissuhteisiin, ja koulumenestykseen. Lapsi reagoi aina jollain tavalla, kun jossain kehitysympäristössä on vaikeuksia. Esimerkiksi jos kotona on vaikeuksia, kouluympäristön pitäisi tarjota lapselle

2.2 Liikkumisen vaikutus oppimiseen ja hyvinvointiin

ehkäisevää toimintaa ja tukea (Solantaus, 2015). Myös kodin, koulun ja ystäväpiirin ongelmat näkyvät herkästi lapsen tai nuoren negatiivisina tunteina ja käytöksenä. Ympäristön aiheuttamilla tunteilla on todettu olevan selvä yhteys lasten kokemaan terveydentilaan, etenkin psyykkisiin oireisiin. Mitä enemmän lapsi pitää itselleen merkityksellisistä paikoista, sitä terveemmäksi hän kokee itsensä. (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009)



Kuva 4. Erilaiset ulkopelit mahdollistavat sosiaaliselle vuorovaikutukselle.

Sosiaalinen ympäristö

Sosiaalinen ympäristö koostuu mahdollisuuksista rakentaa vuorovaikutteisia tilanteita, joissa voi kohdata muita ihmisiä ja tätä kautta kehittää omia sosiaalisia taitojaan. Koti, koulu ja vapaa-ajan sosiaaliset piirit kuuluvat näihin lasten sosiaaliin kehitysympäristöihin, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kasvuun (Solantaus, 2015, s. 3).

Sosiaalisissa kehitysympäristöissä on tärkeää synnyttää lapselle tilanteita, joissa lapsen taidot, kyvyt ja toimintamallit pääsevät kehittymään. Samalla rakentuu kuva itsestä ja omista mahdollisuuksista (Solantaus, 2015). Solantauksen (2015, s. 4) mukaan lapsi tarvitsee kehittyäkseen muita ihmisiä ja positiivista vuorovaikutusta heidän kanssaan myönteisen kehityksen pohjaksi. Esimerkiksi hyvä ystäväpiiri ja turvalliset aikuiset tukevat nuoren sosiaalista kehitystä. Yhtäältä hyvin huolehdittu ja viihtyisä kouluympäristö tukee myönteistä sosiaalista käytöstä. Vastakohtaisesti kolhuinen ja huonosti hoidettu ympäristö ruokkivat lapsen tai nuoren epäsosiaalista käytöstä. (Solantaus, 2015)

Arkiliikunnan vähentyminen aiheuttaa terveyshaittoja

Lapsen hyvinvoinnin ja terveyden yhtenä perustekijänä on päivittäinen liikunta. Suurin osa suomalaisista liikkuu suosituksiin nähden kuitenkin liian vähän (Karvinen J., 2002). Lasten liikkumattomuuden pelätään johtavan vakaviin terveyshaittoihin, sillä Suomessa 12-18-vuotiaiden ylipainoisten lasten ja nuorten määrä on huolestuttavasti kasvanut vuosien 1977-2002 aikana lähes kolminkertaiseksi (Kautiainen ym., 2002). Myös Yhdysvalloissa on havaittu lasten ylipainon ja sen seurauksena II-tyypin diabeteksen lisääntyneen (Boarnet ym., 2005). (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009)

Lasten arkiliikunnan on havaittu vähentyvän koko ajan, minkä arvellaan johtuvan vapaan liikkumisen rajoittamisesta (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009, s. 8). Vaikka toisaalta lasten urheiluseura-aktiivisuus on lisääntynyt viime vuosina, eivät sen tuomat hyödyt korvaa fyysistä terveyttä edistävää arkiliikuntaa. Keskimäärin harrastusliikkuminen on siis lisääntynyt, mutta arkiliikkuminen samalla vähentynyt.

Terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi liikunta tehostaa oppimista ja lisää oppimistuloksia. Etenkin välitunti liikunnalla on todettu olevan vaikutusta oppilaiden keskittymiseen ja oppimistuloksiin. Aktiiviset välitunnit varmistavat, että energiaa riittää vielä iltapäivien tunneille. Lisäksi varhaisiällä aloitettu liikunta usein jatkuu aikuisiälle mukana säännöllisenä liikuntatottumuksena. (Telama ym., 2014)

Terveyttä edistävä liikuntapaikka

”Useat kasvattajat toivovat lasten ja nuorten päivään lisää liikunnallista aktiivisuutta. Kuitenkin esimerkiksi Turun keskusta-alueen usea koulupiha muistuttaa enemmän pysäköintialuetta kuin virkistävää toimintapaikkaa” (Turun Sanomat, 2009)

Viherympäristön määrällä voidaan edistää lasten ja nuorten arkiliikkomista (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009, s. 9). Ympäristön suunnittelulla voidaan täten vaikuttaa kiinnostavien liikuntapaikkojen löytymiseen lasten päivittäisistä toimintaympäristöistä (Norra ja Ruokonen, 2006).

Lasten liikuntapaikkojen suunnittelu – julkaisussa (Karvinen J., 2002) esitetään peruseriaatteet lasten liikuntapaikkojen suunnitteluun ja rakentamiseen. Lapsi ja liikuntapaikka -tutkimuksen pohjalta syntynyt julkaisu käsittelee hyvän liikuntapaikan ominaisuuksia erityisesti lasten näkökulmasta. Ohjeistus kannustaa etenkin rullalautailupaikkojen, pienten monitoimikenttien ja seikkailuratojen kaltaisiin liikuntapaikkoihin, sillä tämänlaisista lasten suosimista liikuntapaikoista ei ole ollut aiemmin ohjeistusta saatavilla (Karvinen J., 2002). Pihasuunnittelussa tulee huomioida myös alueen paikalliset piirteet ja tarpeet, sekä lasten mahdollisuus kokea liikunnallista riemua vuoden jokaisena päivänä (Lappset Group Oy; Suomen Urheiluliitto Ry).

2.3 Koulu ja koulupiha

Koulu instituutiona ja rakennuksena

Yhteiskunnan kannalta koulu on yksi tärkeimmistä instituutioista. Koululla on kaksi päätavoitetta: akateemisen koulutuksen lisääminen sekä sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen vahvistaminen (Moore ja Lackney, 1993; Smeds ym., 2010). Koulu kehittää yhteiskuntaamme ja sen henkistä hyvinvointia kasvattamalla uusia osaavia, ymmärtäviä ja tiedostavia yksilöitä ja kansalaisia. Henkinen hyvinvointi syntyy kouluissa yksilöiksi kasvattamisen kautta, mikä koostuu tiedon ja kulttuurin välittämisestä uusille sukupolville, sekä oppilaiden opettamisesta yhteiskunnan jäseniksi (Smeds ym., 2010, s. 12).

Koulun päätaavoitteet asettavat koulu- ja koulupihasuunnittelulle peruslähtökohdat. Koulurakennukset ja -ympäristöt on suunniteltu alun perin palvelemaan suurten ihmismassojen kurinpitoa ja tehokasta koulutusta (Moore ja Lackney, 1993; Harinen ja Halme, 2012). Tämä näkyy etenkin vanhoissa kouluympäristöissä viihtyisyyttä vähentävänä tekijänä. Koululaitoksia on kuvattu sosiologisissa analyyseissä muun muassa ”keskitysleireinä ja hullujen huoneina”, laitosmaisina rakennuksina. (Harinen ja Halme, 2012, s. 37)

Vanhaa ideologioiden sanelemaa suunnittelua sosiaalisessa ja fyysisessä ympäristössä on alettu pikkuhiljaa haastaa myös kouluarkkitehtuurissa. Tämä näkyy esimerkiksi uusien koulurakennusten aiempaa luovemmassa arkkitehtuurissa, sekä uuden opetussuunnitelman luomissa tavoitteissa ja tilatarpeissa (Opetushallitus, 2016).

Funktionaalisuus ohjaa pitkälti myös koulupihasuunnittelua. Kouluarkkitehtuuriakin ohjannut siisteys ja turvallisuus ovat usein piha-alueilla nähtävissä myös muotokielessä, materiaaleissa ja toiminnallisuudessa. Usein funktionaalisuus näkyy koulujen piha-alueilla pelkistettyinä asfalttikenttinä (Harinen ja Halme, 2012, s. 39). Niin koulu- kuin pihaympäristöjäkin suunnitellaan käytännöllisiksi ja helppohjoitoisiksi, mutta käyttäjät kokevat suunnitteluratkaisut helposti ”ankeana tai epäesteettisenä” , mikä vaikuttaa kouluviihtyvyyteen

(Harinen ja Halme, 2012). Lisäksi on havaittu, että koulupihojen suunnittelu on pysähtynyt, eikä se seuraa esimerkiksi lasten liikuntaharrastusten trendejä tai paikallisia erityispiirteitä (Norra ja Ruokonen, 2006). Uusi kouluarkkitehtuuri on onneksi huomannut ”ankeuden” ongelman niin sisätiloissa kuin koulupihoilakin ja tilannetta pyritään korjaamaan arkkitehtuurin keinoin. Myös kunnat ovat alkaneet panostaa viime vuosikymmenten aikana koulupihojen suunnitteluun muun muassa myöntämällä niille uusia rahoituksia. (Harinen ja Halme, 2012)

Viihtyisä kouluympäristö

Koulu auttaa fyysisen ja sosiaalisen ympäristön kautta lapsia rakentamaan kuvaa itsestään ja omista mahdollisuuksistaan, jotka kulkevat lapsen mukana pitkään ja synnyttävät uusia taitoja ja toimintamalleja (Solantaus, 2015). Koulun fyysisen ympäristön mahdollistama sosiaalinen ympäristö vaikuttaa lapsen itsetuntemuksen määrittelyyn ja viihtyvyyteen (Moore ja Lackney, 1993, s. 110).

Kouluviihtyvyys on abstrakti ja moniulotteinen käsite, jota on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Kouluviihtyvyyttä ei voida arvioida ainoastaan hyväksi tai huonoksi, vaan se koostuu useasta eri tekijästä. On tärkeää tutkia koulun fyysisen ympäristön ohella oppilaiden omia henkilökohtaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia, jotka yhdessä vaikuttavat oppimistuloksiin ja viihtyvyyteen (Moore ja Lackney, 1993, s. 110; Harinen ja Halme, 2012).

Hyvä paha koulu -tutkimus pureutuu kansainvälisessäkin vertailussa esiin tulleetseen ilmiöön, lasten huonoon viihtyvyyteen koulussa (Harinen ja Halme, 2012, s. 17). Harisen ym. (2012, s. 18) mukaan viihtymättömyyttä tukevat paha olo ja negatiiviset kanssakäymiset toisten oppilaiden kanssa (esimerkiksi kiusaaminen) tai opetustilanteissa oppilaiden epäoikeudenmukainen kohtelu. Viihtyvyys ja viihtymättömyys kytkeytyvät täten vahvasti kokemukseen reiluudesta ja epäreiluudesta. Johtuen kuitenkin mahdollisesti

oppilaiden rajoitetuista mahdollisuuksistaan toteuttaa itseään ja tulla kuulluksi opetustilanteessa, niiden ulkopuolella olevien toimintojen ja ihmissuhteiden viihtyvyysarvo saa suuremman merkityksen.

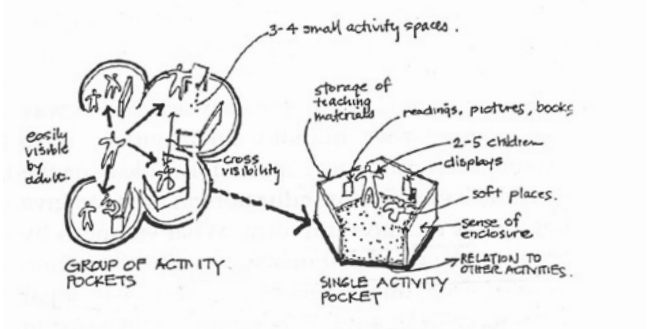
Oppilaat kokevat oppilaiden keskinäisen sekä opettajien kanssa käydyn positiivisen vuorovaikutuksen luovan viihtyvyyttä (Reisel, 1977, Harinen ja Halme, 2012 mukaan). Reiselin tekemän tutkimuksen mukaan oppilaat kokevat muodollisen opetuksen ulkopuolella suhteet muihin oppilaisiin merkityksellisinä, kun taas opetustilanteessa viihtyvyyttä lisää opettajan ja oppilaan välinen positiivinen vuorovaikutus. (Harinen ja Halme, 2012)

Myös fyysisen ympäristön häiriötekijät, kuten ylimääräinen häly tai esimerkiksi liikenteen melu, vaikuttavat lapsen viihtyvyyteen koulussa (Moore ja Lackney, 1993). On havaittu, että esimerkiksi meluisan tien varressa sijaitsevan koulun oppilailla on korkeampi verenpaine kuin kouluissa rauhallisilla paikoilla. Hälyinen tila lisää myös henkistä stressiä, joka vaikuttaa keskittymiseen alentavasti (Moore ja Lackney, 1993). Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017) mukaan 4. ja 5. -luokkalaiset kokevat koululuokan rauhalliseksi vain alle 30 %:ssa tapauksista. Häly ja tilan ahtaus koetaankin usein isommaksi ongelmaksi kuin esimerkiksi luokkatilan tunkkainen haju tai ilma. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017)

Myös turvallisuuden tunne on tärkeä osa kouluviihtyvyyttä. Huomion arvoista on se, että ne oppilaat, jotka kokevat olonsa turvalliseksi, kokevat Harisen ym. (2012, s. 35) mukaan positiivisimman suhteen kouluun. Turvallisuus koostuu useasta tekijästä ja kokonaisuudesta. Tutkimukset osoittavat, että maissa, joissa opettajalla on vahva valta-asema, kouluissa viihdytään paremmin kuin meillä (Harinen ja Halme, 2012, s. 61). Valta-aseman luoma turvallisuuden tunne vaikuttaa täten oppilaiden viihtyvyyteen.

Loris Malaguzzin luoma Reggio Emilia -pedagogiikka (Bartlett, 1993, s. 115) tukeutuu ajatukseen siitä, että tila luo tunteen hyvinvoinnista ja vaikuttaa vahvasti vuorovaikutukseen. Huolellisella tilasuunnittelulla voidaan mahdollistaa luontevia tilanteita ja mahdollisuuksia niin oppilaiden keskinäiselle kuin oppilaiden ja opettajien väliselle kanssakäymiselle. Luontevien sosiaalisten kontaktien mahdollistamiseksi Reggio Emilia –koulut noudattavat arkkitehtonista ideologiaa, joka juontaa juurensa Italian torista, ”piazzasta”. Koulurakennukset koostuvat eri kokoisista tiloista, joista suurin ja avoimin sijaitsee keskellä aukiomaisena yhteisenä kohtaamisen paikkana. Tilan reunoilla sijaitsevat pienemmät opetusluokat intiimimpää oleskelua, toimintaa ja oppimista varten (kuva 5). (Bartlett, 1993, s. 115; Lowry 1993)

Reggio Emilia -pedagogiikan mukaan myös esimerkiksi ikkunat ja erikoiset peilit luovat tiloihin, niin sisällä kuin ulkona, uusia positiivisia ja luontevia mahdollisuuksia kohdata oma ja toisen keho ja avata rakentava vuorovaikutustilanne. Myös esimerkiksi koulupihalla pöydällä olevat peilit tukevat ilmiöopetusta avaten heijastuksia uudesta perspektiivistä kohti taivasta ja puiden latvoja. (Bartlett, 1993, ss. 115–123)



Kuva 5. Lowryn (1993) mukaan oppimisympäristön ”hyvin määritelty toiminnalliset alueet”

2.4 Koulupihojen muutokset

Kouluviihtyvyyttä vähentävä ympäristö

Harinen ym. (2012) viittaa vuonna 2006-2007 tehtyyn kouluterveyskyselyyn, jonka mukaan muun muassa koulukiusaamisen liittyvän voimakkaasti työilmapiiiriin, koulun omaisuuden vahingoittamiseen sekä opiskeluvaikeuksiin. Tulosten perusteella voidaan havaita ilmiö kokonaisvaltaisesta koulupahoinvoinnista, joka ilmenee kiusaamiseen johtavana tunnepurkauksena. (Harinen 2012, 35)



Kuva 6. Monet kiusaamistilanteet tapahtuvat koulurakennuksen ulkopuolella, välitunneilla.

Vuonna 2017 tehty kouluterveyskysely (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017) osoittaa, että kiusaaminen on kouluympäristössä edelleen sukupuolittunut: poikien keskuudessa kiusaamista tapahtuu huomattavasti enemmän kuin tyttöjen. Sekä tytöt että pojat käyttävät kiusaamisen tapoina nimittelyä, toisen kustannuksella nauramista tai loukkaavaa kiusoitelua. Poikien kiusaamiseen liittyy useammin fyysinen väkivalta. Myös valtakunnalliset tutkimukset antavat suuntaa siitä, että fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa esiintyy useammin poikien keskuudessa, kun taas tyttöjen sosiaalisissa suhteissa kiusaaminen näkyy sosiaalisena eristämisenä tai etäisyytenä. (Harinen 2012, 34)

On havaittu, että suomalaiset koulut pyrkivät parantamaan lasten viihtyvyyttä, mutta koulujen toiminta ja toimintaympäristö osittain estävät sen toteutumisen (Harinen 2012, 4). Tuonoson ”Asiaa aikuisille”-raportissa (Tuononen, 2008) nousi esiin oppilaiden näkökulma kouluviihtyvyyden arvioinnissa. Oppilaat korostivat usein viihtyvyyttä arvioitaessa luokkatilojen ulkopuolisia tiloja ja toimintoja, kuten välitunteja ja ruokailua. Tuonoson mukaan oppilaiden toiveet koostuvat pääosin välituntien toiminnallisuutta mahdollistavista välineistä. Lisäksi koulupihan kunto ja esteettisyys koetaan usein merkitykselliseksi.

Vuoden 2017 kouluterveyskysely (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017) osoittaa, että koulupihalla viihdytään kuitenkin melko hyvin. Vajaa 80 % 4. ja 5.-luokkalaisista vastanneista kokevat virkistyvän välitunneilla. Välitunnit pelottavaksi kokee sen sijaan vain 1,5 % vastanneista.

Yhteiskunnan tuomat muutokset

Smeds ym. (2010) tutkivat koulujen ja yhteiskunnan suuria muutoksia, kuten tieto- ja viestintätekniikan kehitystä, globalisoitumista, ilmastonmuutosta ja väestön vanhenemista. Smedsin tavoitteena oli tutkia ja kehittää suomalaista kokonaisvaltaista koulukonseptia ja pureutua oppimisympäristöjen kehittämisen kautta oppilaiden viihtyvyyteen.

Opetussuunnitelman ja opetusmetodien tuomat muutospaineet

Jo 1990-luvun alussa tiedostettiin muutos kohti joustavampaa ja oppilaslähtöisempää opetusympäristöä (Adams, 1993). Muodollisesta opettaja-lähtöisestä opetuksesta ollaan siirrytty vähitellen itseohjautuvaan ja ”sanattoman viestinnän” opetusmetodeihin (Adams, 1993). Opetushallituksen (2016) laatiman uusimman perusopetussuunnitelman, sekä uudenlaisten oppimisen ja opettamisen tapojen tuomat paineet ovat ohjaamassa koulurakennusten lisäksi myös kouluympäristöjen ulkotilasuunnittelua suuntaan, jossa tilojen ja toimintojen tulee olla joustavia ja monikäyttöisiä.

Useassa Espoolaisessa koulussa on siirrytty luokkatiloista ulkotiloihin oppimaan monipuolisemmin esimerkiksi luonnontieteitä. Espoolainen Lahnuksen koulu on mukana kansainvälisessä Vihreä Lippu -ympäristökasvatusohjelmassa (Lahnuksen Koulu, 2016). Vihreä Lippu -ohjelman avulla pyritään muokkaamaan koulun arkikäytäntöjä ja asenteita ympäristöystävällisemmiksi sekä innostaa oppilaita positiiviseen ympäristösuhtautumiseen. Ympäristökasvatusohjelmaa on toteutettu oppilaiden osallistamisella arjen pyörittämiseen ja kehittämiseen. Koulussa toimii aktiivinen oppilaskunta sekä ympäristöraati. Lisäksi koulun oppilaat huolehtivat hydroviljelyssä olevien kasvien kastelusta sekä välituntisin avoinna olevan välituntikioskin, eli leikkivälinelainaamon ylläpidosta.

Uuden opetussuunnitelman mukaan on tärkeää löytää opetukselle uusia väyliä myös luokkatilojen ulkopuolella. Esimerkiksi puutarhat kouluissa toimivat niin oppimisen kuin virkistyksenkin paikkana ja välineenä.

Espoossa Matinkylän merellisen luonnon keskellä sijaitsevan Tiistilän koulun uudisosan talvipuutarha tuo valoa kouluun. Myös espoolaisen Taavinkylän koulun pieni opetuspuutarha sekä lähimetsä mahdollistavat ympäristöasioiden opetuksen ja oppimisen omalla koulupihalla (Taavinkylän koulu, 2016; Tiistilän koulu, 2016).

Koulupihojen liikuntaolosuhteet

Nuori Suomi Oy:n 2009 julkaiseman yhdessä Opetusministeriön kanssa toteutetun Missä lapsi liikkuu -tutkimuksen (n=1850 koulua) mukaan suomalaislapsista suurin osa liikkuu liian vähän liikuntasuosituksen nähden. Lasten tulisi liikkua vähintään tunnin ajan päivittäin. Useimmiten esteenä riittävälle päivittäisliikunnalle ovat tutkimuksen mukaan pitkät etäisyydet liikuntapaikoille sekä oikeanlaisten liikuntapaikkojen puute. (Karvinen, Löfluns-Kuusela ja Kantomaa, 2006; Norra ja Ruokonen, 2006)

Tutkimusten mukaan ala-asteikäisten (7-13-vuotiaiden) liikkumisesta suurin osa tapahtuu koulupihoilla, joilla tapahtuu yli kolmannes kaikista ala-asteikäisen liikuntakerroista. Lapset viettävät välitunteja koulupihalla arviolta noin 5 tuntia viikottain, mikä on suurempi määrä kuin millään yksittäisellä oppiaineella (Karvinen, Löfluns-Kuusela ja Kantomaa, 2006; Norra ja Ruokonen, 2006). Monille lapsista välituntiliikunta voi olla ainoa tapa harrastaa liikuntaa päivän aikana (Lappset Group Oy).

Nuori Suomi tutki liikuntatottumusten lisäksi koulupihojen liikuntaolosuhteita (Karvinen, Löfluns-Kuusela ja Kantomaa, 2006; Norra ja Ruokonen, 2006). Tutkimus toteutettiin vuonna 2003 ja siihen osallistui noin 60 % kaikista Suomen ala-asteista. Vähintään kolmasosan (617 koulua) tutkimukseen osallistuneiden koulujen koulupihojen arvioidaan vaativan välittömiä kunnostamistoimenpiteitä. Kunnostamistoimenpiteiden kiireellisyyttä arvioitiin liikuntaolosuhteiden ja lasten liikunnan päivittäistarpeiden kohtaamisella. Havaittiin, että erityisesti kaupunkikeskuksissa ja lähioissa olevissa oppilasmääriltään suurissa kouluissa

2.5 Väestökoulut

Miksi väistöiloihin?

Monia kouluja ympäri Suomen onkin jouduttu sulkemaan terveyshaittojen, kuten sisäilma- ja homeongelmien, takia. Yli 40% koko Suomen kattavaan kyselyyn vastanneista kertovat altistuneensa pahanhajuiselle ilmalle (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017). Altistumisen seurauksena yhä useampi koululaitos on siirtynyt tilapäisiin opetustiloihin.

Muun muassa Tapiolan koulu on yksi pääkaupunkiseudun kouluista, jotka ovat kärsineet sisäilmaongelmista ja vakavista terveyshaitoista (mtv.fi 9.1.2014). Koulu siirtyi vuonna 2011 evakkoon opettajilla ja oppilailta ilmenneiden hengitysvaikeuksien ja pahoinvointien takia.

Homeongelmat pakottavat kunnat etsimään sairaiden koulurakennusten tilalle terveellisempiä väistöiloja toisaalta terveydensuojelulain nojalla, sillä kouluaikana aiheutuneet terveyshaitat voivat kantaa seuraamuksia läpi koko loppuelämän (Harinen ym. 2012, 39).

Vuoden 2010-2011 kouluterveyskyselyn mukaan noin puolet vastaajista kokivat haittaa huonosta ilmanvaihdosta tai huoneilmasta, lämpötilasta sekä epämuksista kalusteista. Vuonna 2012 OAJ:n toteuttaman sisäilmakyselyn mukaan sisäilmaongelmia on esiintynyt 2010-2012 välisenä aikana jopa yli 60% kaikista päiväkodeista, peruskouluista ja lukioista. (Harinen ja Halme, 2012, s. 39 mukaan).

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017) mukaan 45 % 4. ja 5.-luokalaisista kokevat koulun sisäilman tunkkaisuuden häiritsevän jonkin verran tai paljon. Kuitenkaan tarkkaa tietoa homekoulujen tai väistötilojen määrästä ei ole saatavilla.

Ongelma on paisumassa valtavaksi. Joka vuosi yhä useampi koulurakennus sairastuu kosteuden tai sisäilmojen takia käyttökelvottomaksi. Homekoulut ovat nousseet myös uutisotsikoihin ja keskustelupalstoilla merkittäviksi aiheiksi. Työterveyslaitoksen laatiman selvityksen mukaan vuonna 2013 noin joka viides suomalainen koulu oli homekoulu, kertoo toimitilojen erityisasiantuntija Esko Korhonen Kuntaliitosta (mtv.fi 22.9.2013). Vuonna 2015 arvioitiin jopa 800 000 suomalaisen opiskelevan tai työskentelevän julkisissa rakennuksissa, joissa on jonkin asteinen homeongelma. (Länsi-Suomi 25.8.2015)

”Eduskunnalle tehdyn (työterveyslaitos) raportin mukaan 12-18 prosenttia koulujen ja päiväkotien rakennuskannasta on vaurioitunutta.” (Yle.fi 4.11.2015)

2000-luvun säästötoimenpiteiden myötä kouluissa on jouduttu priorisoimaan käytettävissä olevia resursseja. Säästölinjalle ovat joutuneet erityisesti opiskelu- ja välituntimateriaalit, kouluruoka, oppilashuoltopalvelut sekä oppituntien määrä. Lisäksi homekoulujen arvelaan olevan seurausta aiempien vuosien resurssien säätellylle. (Harinen ja Halme, 2012, s. 36)

Vuosikymmenten aikana vähitellen kehittynyt käsite ”homekoulut” on noussut valtakunnallisesti huolen aiheeksi. Panostamistarvetta näihin kouluihin on, mutta resurssit ovat tiukassa. (Harinen ja Halme, 2012, s. 39)

Homeongelmien seurauksena turvaudutaan koulun remontin tai uuden koulun rakentamisen ajaksi väistöiloihin. Perinteinen käsite väistöiloista on hieman negatiivisenkin soinnin saanut ”parakkikoulu”. Parakkikoulut ovat kuitenkin nykyään syrjäytyneet uusien paikalleen

liikunta- ja leikkipaikkojen vähyys oli näkyvämpi ongelma (Karvinen, Löfluns-Kuusela ja Kantomaa, 2006; Norra ja Ruokonen, 2006). Myös Virtalan ym. (2016) tekemä tutkimus tukee havaintoa koulupihojen liikuntaolosuhteiden huonosta kunnosta. Peruskoulujen ulkoliikuntaolosuhteiden valtakunnallisen selvityksen mukaan lähes 40 % suomen peruskoulupihoista oli liikuntaolosuhteiden kannalta huonossa tai tyydyttävässä kunnossa ja vain 15% kouluista koettiin erinomaisiksi. Peruskoulujen liikuntaolosuhteiden voidaan katsoa huonontuneen vuosien 2003-2016 välisenä aikana.

Lähiliikuntapaikka koulupihalla

Lähiliikuntapaikka- termin tarkkaa määrittelyä on pyritty välttämään, jottei se rajoittaisi liikuntapaikkojen suunnittelua ja erilaisia toteutusmalleja. Yleisesti lähiliikuntapaikoilla tarkoitetaan asuinalueen yhteyteen rakennettua, kaikille vapaaseen käyttöön tarkoitettuja liikuntapaikkoja. Liikuntapaikkojen on tarkoitus tarjota mahdollisimman monipuolisia liikkumismahdollisuuksia. Norra (2006) kannustaa lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa ensisijaisesti paikallisten erityispiirteiden sekä lasten mielenkiintojen ja harrastus- ja liikutatrendien huomioimiseen.

Lisäksi lähiliikuntapaikkojen sijoittelulla on suuri merkitys käyttäjille. Esimerkiksi lähelle asuin- ja oleskelualueita sijoitettu lähiliikuntapaikka kannustaa erityisesti lapsia ja nuoria liikkumiseen. 2000-luvulla on syntynyt useita hyviä ja käyttöasteeltaan korkeita lähiliikuntapaikkoja, esimerkkinä alakoulujen pihat (Norra ja Ruokonen, 2006, s. 5). Lähiliikuntapaikan ja koulupihan yhdistäminen on mahdollisuus, jolla sekä houkutellaan alueen nykyiset käyttäjät liikkumisen pariin mutta myös tuodaan liikkumisen paikka yleensä keskeiselle sijainnille asuinalueilla.

Päivisin koulun lähiliikuntapaikan käyttäjäryhmä koostuu koulun välitunneilla ja liikuntatunneilla liikkuvista oppilaista ja iltaisin liikuntapaikka palvelee iltapäiväkerhotoimintaa sekä lähialueen asukkaita. Helppo ja

nopea saavutettavuus, sekä merkitys alueen toiminnallisena ja liikunnallisena kohtaamispaikkana nostavat huomattavasti liikuntapaikan käyttöastetta myös iltaisin ja viikonloppuisin. (Norra ja Ruokonen, 2006, s. 5)

Koulupihan yhteyteen rakennettava lähiliikuntapaikka ei myöskään vaadi mittavia rakennustoimenpiteitä, sillä koulupihoilla on yleensä jo valmiiksi tarvittava varustus ja tilat liikkumista ja leikkimistä varten. Esimerkiksi pihojen laajat pallopelialueet soveltuvat hyvin lähiliikuntapaikoiksi. Koulupihoilla olevien lähiliikuntapaikkojen etuna liikkumiseen kannustamisen kannalta on sen maksuttomuus käyttäjille, sillä koulupihojen tai lähiliikuntapaikkojen käyttö ei perustu käyttövuoroihin tai -maksuihin. (Norra ja Ruokonen, 2006)

Koulupihan käyttöperinne luo hyvän pohjan omaehtoiselle käytölle ja motivaatiolle ylläpitää piha-alueita. Erityisesti tilanteessa, jossa käyttäjät ovat itse saaneet osallistua pihan suunnitteluun tai rakentamiseen, motivaatio pihan ja varusteiden huolehtimisesta syntyy luonnostaan. Esimerkiksi Hauhon Yhtenäiskoulun piha on vuosien ajan vähitellen suunniteltu ja toteutettu yhdessä oppilaiden kanssa (kuva 7), minkä rehtori arvelee motivoineen oppilaita myös pihan kunnossapitoon (Paappanen, 2017).



Kuva 7. Hauhon yhtenäiskoulun skeittiramppi, jonka suunnitteluun ja toteuttamiseen ovat oppilaat osallistuneet.

suunniteltujen siirrettävien paviljonkikoulujen tai siirtokoulujen tieltä. Paviljonkikoulu on koulupihalle, parkkipaikalle tai kentälle tuotu siirtokelpoinen rakennus, jonka vuokra-aika vaihtelee vuodesta useisiin vuosiin. Esimerkiksi Järvenperän koulun kentällä ollut siirtokelpoinen koulu on palvellut evakossa olleita kouluja jo vuodesta 2012. (Savolainen, 2016)



Kuva 8. Sisäilmaongelmien vuoksi suljettu Niipperin koulu kesällä 2016



Kuva 9. Karhusuon koulun suljettavan koulun pihalla on monenlaisia leikkivälineitä, joiden käyttö hankaloituu, kun koulusta tulee rakennustyömaa.

Myös tilanpuute ajaa siirtokouluun väistöön

Siirtokouluun voidaan muuttaa muidenkin kuin sisäilmaongelmien seurauksena. Tilanpuute on monissa Suomen kouluissa väestön kasvun myötä ongelma. Nopeasti tarvittavia lisätiloja hankitaan vuokraamalla siirtokoulurakennuksia oman koulun yhteyteen, tai tarvittaessa osa koulusta ohjataan toiselle puolelle kaupunkia vapaana olevaan rakennukseen. Järvenperän koulu on kouluhenkilökunnan mukaan yksi tällaisista tilanpuutteesta kärsivistä kouluista, mutta siitä huolimatta koulun kentällä olevia siirtorakennuksia käyttävät muut väistössä olevat koulut (Savolainen, 2016).

Esimerkkejä Espoosta

Espoossa koulurakennuksissa suoritetaan pieniä korjauksia tarpeen tullen vuosittain. Peruskorjaukset sen sijaan ovat suurempia investointeja, joita suunnitellaan kauemmin. Lisäksi Espoossa tehdään elinkaaren pidennyskorjauksia, jotka mahdollistavat koulurakennuksen käytön pidempään ennen suurta peruskorjausta. (Espoon kaupunki, 2016)

Espoossa väistötiloissa opiskelevien oppilaiden määrä säilyi edellisvuosien tasolla. Korjausrakentamisen tai tilanpuutteen vuoksi väistössä oli vuoden 2016 lopussa 3332 oppilasta, eli noin 11% Espoon suomenkielisten koulujen ja lukiodien oppilasmäärästä (Espoon kaupunki, 2016). Väistötiloista koituu kunnille mittavia kuluja.

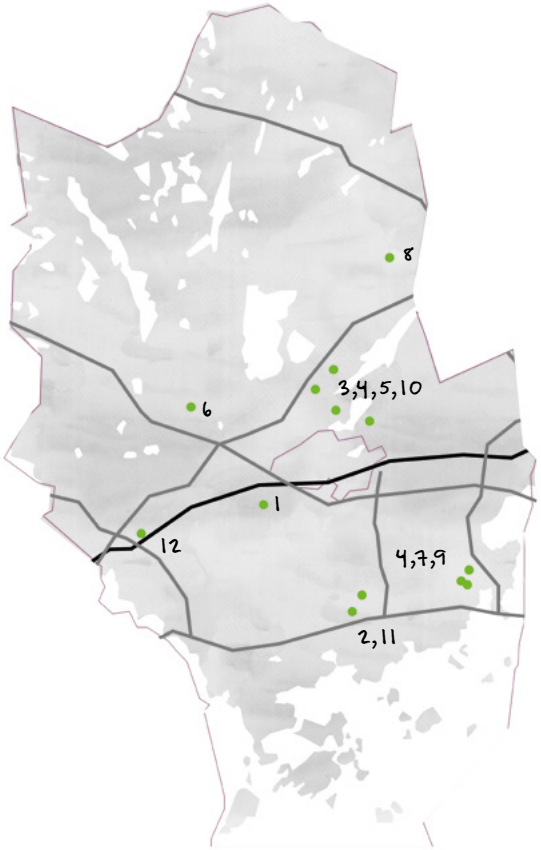
Siirtokoulupihat syntyvät pysäköintialueelle ja kentille

Väliaikaisia koulupihoja on Suomessa syntynyt kasvavissa määrin siirtokoulujen noustua huolen aiheeksi. Siirtokoulut sijoitetaan usein korjattavan koulurakennuksen piha-alueelle, kentälle tai pysäköintialueelle, minkä seurauksena koulun piha pienenee. Toisinaan väistökouluna toimiva siirtokoulu voi sijaita toisen, toiminnassa olevan koulun pihamaalla. Tällöin voi syntyä tapauksia, jolloin esimerkiksi ylä- ja alakoulun tarpeet tulee ottaa huomioon samalla koulupihalla, kuten Järvenperän koulun kentän siirtokoulun kohdalla.

Espoossa väistössä vuosina 2016-2017 olleita kouluja (kuva 10):

1. Kirstin koulu 2015-
2. Komeetan koulu 2015-2017
3. Auroran koulu 2014-2016
4. Aarnivalkean koulu 2017-
5. Karamzinin koulu 2017-
6. Karhusuon koulu 2016-
7. Tapiolan koulu 2013-2016
8. Niipperin koulu 2016-
9. Jousenkaaren koulu 2016-
10. Viherlaakson koulu 2014-2019
11. Päiväkehrän koulu 2015-
12. Hansakallion koulu 2016-

(Espoo.fi; Mäkelä, 2013)



Kuva 10. Väistökoulujen sijainnit Espoossa 2016-2017

Järvenperän koulussa opiskelee yläkoululaisia, kun siirtokoulussa opiskelee väistössä alakouluikäisiä oppilaita. Tämä tuo monenlaisia haasteita ja toimenpiteitä pihajärjestelyjen osalta jo ennen väistökoulun muuttamista. (Savolainen, 2016)

Osa väliaikaisista koulupihosta ei ole saanut väliaikaista suunnitelmaa tai toteutusta lainkaan, vaan piha on säilynyt kiinteän koulun tarpeisiin suunnitellussa käytössä. Toisaalta osa siirtokouluista on saanut uusia leikkivälineitä ja piha-aluetta uuden koulurakennuksen myötä. Esimerkiksi Karhusuon “alakoulun”, eli hiekkakentän laidalle rakennetun siirtokoulun, oppilaat ovat saaneet koulurakennuksen ympärille uuden leikki-alueen. (Maastokäynti 2016, Karhusuon koulu, 2017).

Toisinaan uusi siirtokoulurakennus sijaitsee jopa täysin erillään koulurakennuksesta ja koulupihasta. Tällöin kulku rakennusten ja pihan välillä lisää vaaratilanteita esimerkiksi ylittettäessä tietä. Lisäksi monilla pihilla vanhan koulurakennuksen purku- ja korjaustyöt aiheuttavat oppilaille vaaratilanteita. (Maastokäynti 2016)

Vaikka koulupihan tulisi olla turvallinen ympäristö sekä innostaa ja kannustaa omaehtoiseen liikkumiseen (Karvinen, Löfluns-Kuusela ja Kantomaa, 2006; Norra ja Ruokonen, 2006), väliaikaisilla koulupihilla tämä ei aina toteudu.

Tilan puute tai siirtokoulun sijainti entisen koulupihan tai urheilukentän paikalla ajaa pihan tilanteeseen, jossa tilaa liikkumiselle ja leikkimiselle jää vähän. Osassa kouluista tilanne on ratkaistu pidentämällä oppitunteja (ja välitunteja) ja vähentämällä näin välituntien määrää. Näin pienelle koulun pihalla voi porrastetusti leikkiä ja liikkua eri ikäisiä oppilaita (Turun Sanomat 11.9.2009). Osa kouluista käyttää lisäksi liikuntasalia mahdollisuuksien mukaan välituntikäytössä. Lisäksi tilan ja toiminnallisuuden puutteessa lähimetsä- ja puistot ovat siirtokoulujen aktiivisessa käytössä (Turun Sanomat 11.9.2009).

Siirtokoulujen pihat ovat useimmiten melko yksinkertaisia, tasaisia, leikkivälineettömiä ja ahtaita. Turussa olevien siirtokoulujen kohtalo ei ole sen parempi. Eräs rehtori kuvaa koulun pihaansa huonokuntoiseksi ja virikkeettömäksi. (Turun Sanomat 11.9.2009)

Koulupihan suunnittelussa voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon erilaisten tilojen eri tehtävät ja tarjoumat, vaikka väliaikainen siirtokoulun piha ei sinällään välttämättä mahdollista kovin laajoja muutoksia fyysisessä ympäristössä. Suuriin pysyviin ja haastaviin muutoksiin lukeutuvat pysyvät istutukset ja erikokoisten ja erilaisten tilojen luominen. (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009)

Järvenperän koulun oppilaat toivovatkin koulupihalleen parannusta siirtokoulun tulon myötä. Koulun pihalle toivotaan erityisesti liikuntapaikkoja, kuten koripallokenttä, minijalkapallokaukalo sekä parkour- tai kuntolaiteluisto. (Savolainen, 2016)

Siirtokoulupihojen ongelmia

Sosiaaliset ongelmat

Homekoulut huolettavat kaupungin päättäjien lisäksi myös lapsia ja vanhempia, sillä lapset kokevat homekoulun lisäävän epävarmuutta koulunkäyntiin (Harinen 2012, 39). Esimerkiksi epäterveet rakennukset vähentävät oppilaiden turvallisuudentunnetta, kuten myös omakohtaiset tunteet, kuten pelko ja kiusaaminen (Harinen 2012,4). Samalla kun ratkaisuksi tarjotaan ”väistötiloja” ja siirrettäviä väliakaisia opetustiloja terveushaittojen ratkaisijaksi, nousee esiin lisäksi muun muassa koulumatkojen pidentyminen.

Monia huolettaa myös yhteistilojen puute sekä haljalleen sijoitetut luokat ja oppilaat. Vaikka oppilaat ovat samalla tontilla, voidaan tilanne kokea yhteisöllisyyttä heikentävänä (mtv.fi 9.1.2014).

Toisaalta sosiaalipedagogisten analyysien mukaan yhteinen vastustaja yhdistää, ja vastakkainasetteluasetelmalla on riski vahvistua entisestään (Harinen 2012, 61). Väliaikainen koulurakennus, sen piha ja väistöprosessi voivat sekä samalla yhdistää ja tiivistää koulun henkilökuntaa ja oppilaiden välistä sidettä, mutta samalla se voi ajaa koulun oppilaat ja henkilökunnan kunnan päättäjien kanssa vastakkainasetelmaan. Oleellinen kysymys on, ajaako pihan yksinkertaisuus ja tylsyys, sekä tunne epävarmasta tilanteesta oppilaat yhteisiin leikkeihin ja peleihin sekä yhteisöllisyyteen, vai onko tilanne ja piha nimenomaan haaste yhteisöllisyyden luomiselle. Löytääkö jokainen oppilas oman paikkansa avoimella ja pienellä pihalla, esimerkiksi silloin kun haluaa olla yksin tai rauhassa?

Huolta siirtokoulujen pihoista on aiheuttanut niiden pienuuden ja tyhjyyden osalta myös pelko siitä, että etenkin isommille oppilaille pihan tarjoumat eivät riitä ja kokemuksia, haasteita ja jännitystä houkuttelisi hakea koulupihan ulkopuolelta, esimerkiksi keskusta-alueelta (Turun Sanomat 11.9.2009).

Tilaongelmat

Tilaongelmat korostuvat piha-alueella mikäli uusi siirrettävä koulurakennus sijoitetaan toisen koulun pihalle, parkkipaikalle tai kentälle. Useinkaan tilaa pienennetyllä pihalla ei ole alkuperäiselle koululle, saati kahdelle koululle. Lisäksi kahden koulun eri ikäluokat ja niiden omat rytmit, tavat ja leikkivälinetarpeet poikkeavat usein toisistaan, joten opetuksella, leikillä ja kasvatuksella on uhka häiriintyä risteävistä toimintatavoista. Espoolaiskoulua huolettaa ”isäntäkoulun” asemassa muun muassa tilojen siisteys ja koulun omien määrärahojen käyttö kahdelle koululle. Terveellisen ja viihtyisän kouluympäristön sovittaminen kuntien rakentamista, korjaamista ja varustusta säätelevään säästöpolitiikkaan tuo oman haasteensa väistökouluille. (Harinen ja Halme, 2012, s. 36; Savolainen, 2016)

Turvallisuusongelmat

Siirtokoulujen tullessa koulun parkkipaikalle autojen pysäköinti voi pienentää olemassa olevaa koulupihaa entisestään. Autojen ja oppilaiden yhteensovittelu pienellä pihalla voi aiheuttaa lukuisia vaaratilanteita. Lisäksi joitkin pallopelit aiheuttavat vahinkoa myös autoille. (Turun Sanomat 11.9.2009) Lisäksi on oletettavaa, että suuren oppilasmäärän sijoittaminen liian pienelle tontille, aiheuttaa vaaratilanteita jo pelien, leikin ja mahdollisten ikäerojen vuoksi. (Savolainen, 2016)



Kuva 11. Hansakallion siirtorakennuksen työmaa ulottuu osittain pysäköintialueelle.



Kuva 12. Karhusuon koulun ylätalon (pääkoulun) ja alakoulun (kentällä kuvassa) välissä kulkee ajoväylä, mikä tekee pihalta toiselle liikkumisen vaaralliseksi.

2.6 Vuorovaikutteisella suunnittelulla merkitystä kouluviihtyvyyteen

Suomen perustuslaki ohjaa suunnittelijoita ja virkamiehiä ottamaan käyttäjät mukaan suunnitteluun ja vuorovaikutukseen sen eri vaiheissa. Perustuslain 2 luvun 2§ mukaan ”julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon.” Lisäksi samassa luvussa määritellään, että ”kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen”. (Perustuslaki 11.6.1999/731)

Lasten osallistumisella suunnitteluun on suuri merkitys viihtyvyydelle, osoittaa muun muassa Fattoren (2007) tekemä tutkimus. Tutkimus osoittaa osallisuuden vaikuttavan positiivisesti muun muassa lasten kyvykkyyden, onnistumisen sekä merkityksellisyyden tunteeseen. Kun oppilas saa vaikuttaa omaan kouluympäristöönsä tai koulupäiväänsä, hänelle syntyy lisäksi hallinnan tunne omasta koulunkäynnistään. (Harinen ja Halme, 2012; Rinkinen 2006, s. 64).

Esimerkiksi koulupihan suunnitteluun tai rakentamiseen osallistuminen synnyttää lapsissa luontaisen halun arvostaa ja ylläpitää koulupihaa. Vastaavia kokemuksia on myös Hauhon Yhtenäiskoulusta, jossa

oppilaat ovat yhdessä opettajien kanssa saaneet osallistua pihan suunnitteluun ja toteutukseen. Rehtori Pekka Paappanen (2017) arvioikin, että pihan säilynyt kunto ja hyvä yhteishenki ovat yhteisen tekemisen tuotosta. On myös tutkittu, että mitä enemmän asukkaat osallistuvat jonkin alueen kehittämiseen tai suunnitteluun, sitä tärkeämmäksi se muodostuu heille (Rinkinen 2006, s. 64).

Myös uusi opetussuunnitelma (Opetushallitus, 2016) pyrkii pienentämään kuilua oppilaan ja opettajan välissä, kun puhutaan päätöksenteosta tai toiminnan suunnittelusta. Lapsia pyritään yhä enemmän ottamaan suunnitteluun mukaan ja antamaan heille oikeuksia ja mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi materiaali-, tai työjärjestysuunnitteluun (Harinen ja Halme, 2012, s. 4).

PehmoGIS on menetelmä, jolla voidaan osallistaa myös hiljaiset vaikuttajat suunnitteluun. PehmoGIS mahdollistaa jokaisen osallistumisen silloin kuin haluaa ja sillä tarkkuudella kuin kukin kykenee. Osallistamisen kannalta PehmoGIS on merkittävä työväline, joka esitellään seuraavassa luvussa tämän diplomityön yhtenä päätutkimusmenetelmänä.



Kuvat 13-14: Hauhon yhtenäiskoulussa oppilaat pääsevät vaikuttamaan välituntitoimintaan ja koulun fyysisten puitteiden kehittämiseen. Pingis on suosittu laji niin sisällä kuin ulkonakin.

Kuvat 15-16: Järvenperän siirtokoulun pihan kontti vei keväällä 2017 tilaa entisestään. Leppävaarassa paviljonkikoulun piha on pieni aidattu alue rakennuksen edessä.

Kuvat 17-18: Järvenperän koulun yhteydessä toimii sekä yläaste että päiväkoti. Lisäksi siirtokoulussa opiskelevat alakoululaiset, joten pihan käyttäjien ikäerot ovat suuret.

3. Tutkimus

3.1 Tapaustutkimus

Tässä diplomityössä haluttiin tutkia lasten kokemuksia ja toiveita väliaikaisella koulupihalla, joten tutkimus päätettiin toteuttaa tapaustutkimuksena jonkin väis- tössä olevan koulun oppilaille. Tapaustutkimus vali- koitui tutkimuslajiksi johtuen sen mahdollisuuksista tutkia tiettyä kohdetta yksityiskohtaisemmin.

Tapaustutkimuksella saadaan yksityiskohtaisempaa aineistoa ja jokaisen ääni paremmin kuuluviin, mutta tuloksilla ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin (Tuomi ja Sarajärvi, 2002). Toisaalta, jotta voidaan kerätä sekä hyödyntää tietoa ja tutkimusaineistoa suunnittelun lähtökohdaksi, tulee tutkimus rajata suunnittelukohteen mukaan. Tutkimus ja konseptisuunnitelma kohdistettiin espoolaiselle väliaikaiselle koulupihalle, hyödyntäen tutkimusta yhtenä suunnittelun osallistamisvälineenä.

Tapaustutkimuksen ja suunnittelukohteen lisäksi selvitettiin vertailtavia kokemuksia myös joitain vuosia sitten väliaikaisessa koulussa opiskelleelta oppilaalta. Tutkimusta varten haastateltiin yhtä Vihdin yhteiskoulun vanhoista oppilaista. Nämä vastaukset toimivat lähtö- aineistona kyselytutkimuksen kysymysten asettelulle, mutta myös vertailuaineistona tapaustutkimukselle.



Kuva 19. Tapaustutkimuskohteena olevan koulun piha-aluetta.

Miksi juuri Aarnivalkean koulu ja Vihdin yhteis- koulu?

Työtä varten tutkittiin pääkaupunkiseudun väistötiloissa olevia kouluja ja väistötilojen vuokra-aikoja. Monet koulut olivat vaihtamassa koulurakennusta vuoden- vaihteessa 2016-17, jolloin kyselyn arveltiin toteutuvan hankalana hetkenä. Joko kyselyä ei ehditä toteuttaa ennen väistötiloista pois lähtöä tai oppilaat ovat olleet vasta vähän aikaan uudessa koulussa, eikä heillä vielä ole riittävästi kokemusta pihasta.

Lisäksi tutkijan asettamana kohteen vaatimuksena oli siirrettävä, opetuskäyttöön suunniteltu väistötila ja sen oppilaat, joten esimerkiksi kiinteiden vanhojen koulu- rakennusten väliaikaiskäyttö ei sopinut tutkimuskoh- teeksi. Työssä haluttiin tutkia nimenomaan koulupihaa, joka on syntynyt väliaikaisen ja siirrettävän kouluraken- nuksen ympärille, esimerkiksi vanhan koulun hiekk- kentälle, pihalle tai parkkipaikalle.

Tutkimuskohteen kartoitus alkoi kiertämällä ja valo- kuvaamalla jo asennettuja paviljonkikouluja pääkau- punkiseudulla. Väliaikaisista koulupihoista laadittiin taulukko kunkin soveltuvuudesta case-kohteeksi. Taulukkoon merkittiin käyttöaika, käyttäjäryhmät sekä hyvät ja huonot puolet pihasuunnittelun kannalta. Espoon Järvenperän koulun hiekkakentälle rakennettu siirrettävä väliaikainen koulurakennus ja sen ympäristö vaikuttivat näistä lähtökohdista parhaimmalta vaihto- ehdolta. Koulun käyttäjäryhmää tutkiessa huomattiin, että riippumatta tutkimuksen aikataulusta, rakennus säilyy paikallaan tuon ajan ja sitä käyttää jokin alakoulu joka tapauksessa. Mielenkiintoa Järvenperässä sijait- sevaa siirtokoulua kohtaan lisäsi Järvenperän koulun läheisyys ja yhteinen piha-alue. Järvenperän koulu on yläkoulu, joten ala- ja yläkoululaisten tarpeiden yhdis- täminen toi lisää mielenkiintoa tapaustutkimuksen tekoon kyseiselle koululle.

Järvenperän koulun kentällä olevan siirtokoulun käyttä- järyhmää selvitettiin ja selvisi, että Aarnivalkean koulun väistöaika Järvenperässä oli alustavasti suunniteltu syksystä 2016 helmikuun 2017 loppuun. Koulu saikin jatkoaikaa, joten Aarnivalkean koulu ja sen oppilaat olivat luonteva valinta kyselyn kohderyhmäksi.

Lasten kokemuksiin haluttiin ajallista syvyyttä, joten tutkimukselle valittiin vertaileva tulokulma aiheeseen yhdistämällä haastattelututkimus osaksi tutkimusta. Työtä varten päätettiin etsiä haastateltavaksi väistö- koulussa joku vuosia sitten opiskellut oppilas. Vihdin yläkoulun parakkikoulussa vuosina 2008-2011 opis- kellut haastateltava löytyi Aalto-yliopiston opiskelijoista.



Kuva 21. Aarnivalkean koulun siirtokoulu Järvenperän koulun kentällä.



Kuva 20. Aarnivalkean koulun sijainti Espoossa

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkä tyyppisiä alueita väliaikaisilla koulupihoilla on, ja millaisiin fyysisiin paikkoihin erilaiset tarjoumat sijoittuvat, jotta piha-alueiden tyypittely konseptisuunnitelmaa varten olisi mahdollista. Lisäksi tutkimuksella haluttiin selvittää, millaisia muistoja ja kokemuksia lapsilla on väliaikaiselta koulupihalta sekä mitä he toivoisivat koulupihalleen. Merkityksellisenä pidettiin erityisesti välitunneilla vähän liikkuvien tai pihan tylsäksi kokevien

lasten toiveita, joilla mahdollisesti voitaisiin edistää heidän liikkumistaan tai viihtyvyyttä koulupihalla.

Koska tutkimus tähtäsi suunnitelman tekemiseen, ohjasi suunnittelu myös osaltaan tutkimuskysymyksiä. Kysymykset haluttiin pitää laajoina, jotta tuloksia voitaisiin hyödyntää mahdollisimman monipuolisesti suunnittelussa.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia tarjoumia väliaikaisella koulupihalla on? Mihin fyysisiin paikkoihin erilaiset tarjoumat sijoittuvat?
2. Millaisia kokemuksia ja muistoja oppilailla on väliaikaiselta koulupihalta?
3. Mitä väistötiloissa olevat oppilaat toivovat koulupihalleen? Mitä erityisesti vähän liikkuvat tai pihan tylsäksi kokevat lapset toivovat koulupihalleen? Miten nämä toiveet yhdistyvät?

3.3 Tutkimusmetodit

Tutkimus toteutettiin monimenetelmäisenä tutkimuksena. Merkittävin osa aineistosta kerättiin PehmoGIS –kyselyllä ja lisätietoa teemahaastattelulla. Aineiston keruumenetelmien monimuotoisuudesta johtuen työssä yhdistyvät sekä laadullinen että määrällinen tutkimus. Lisäksi aineistoa kerättiin maastokäynneillä, eli asiantuntija-analyysinä, josta kerrotaan tarkemmin luvussa 3.5.

PehmoGIS

PehmoGIS on Maptionnairen karttapohjainen kyselytyökalu (kts. maptionnaire.com), jonka avulla voidaan kerätä kokemuksellista tietoa ympäristöstä (TKK, 2017). PehmoGIS-sovelluksilla voidaan kartoittaa monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti käyttäjien kokemuksia ympäristön laadusta, sekä hyödyntää aineistoa niin ympäristön tutkimuksessa kuin suunnittelussa. Vastaukset kerätään suoraan kartalle, jolloin käyttäjien subjektiiviset kokemukset kytkeytyvät tiiviisti objektiiviseen fyysiseen ympäristöön. (Kyttä & 2006; Kahila & Kyttä 2009.)

PehmoGIS-kyselyn avulla kerättiin tietoa Aarnivalkean koulun väliaikaisen pihan toiminnallisista, sosiaalisista sekä emotionaalisista tarjoumista ja ominaisuuksista sekä oppilaiden suhteesta koulupihaan. Tietoa kerättiin käyttäjien näkökulmasta ongelmallisista fyysisistä paikoista, jotka vaativat uudenlaisia suunnitteluratkaisuja. Kokemusten lisäksi PehmoGIS-kyselyn avulla koottiin oppilaiden ideoita ja toiveita uudesta ulko-opimisympäristöstä. Paikkatietopohjainen kysely antoi hyvän aineistonkeruu- ja analyysityökalun suunnittelutyölle; niin suunnittelijan kuin oppilaidenkin osallistumisen näkökulmasta.

Työn alkuvaiheessa harkittiin työpajan järjestämistä koululle, mutta havaittiin työpajan ja perinteisen lomakekyselyn väliin sijoittuvan PehmoGIS-kyselyn suorittaminen varmimmaksi tavaksi kerätä aineistoa ja saada luotettavaa ja monipuolista materiaalia, jota on helppo analysoida. Pelkän työpajan perusteella oppilaiden muistojen, kokemusten ja ideoiden kerääminen ja raportointi olisi ollut työlästä. Lisäksi kerätyn

aineiston analysointi ja hyödyntäminen olisi täten ollut vaarassa jäädä pienemmäksi. Lisäksi työpaja metodina on yleinen suunnittelijan työkalu suunnittelukohteen analysoimiseksi, eikä sen sijaan paikkatietopohjaista kyselyä ole hyödynnetty koulupihasuunnittelussa vielä juurikaan.

PehmoGIS-kysely laadittiin aiempien lasten ympäristöihin liittyvien kyselyiden (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009; Leskinen, 2015) pohjalta. Kytän ym. ja Leskisen lasten ympäristöjä tutkivissa kyselyissä käytettyjä tarjoumalistoja ja kysymyksiä tarkasteltiin, ja arvioitiin niiden soveltuvuutta koulupihakyselyyn. Tarjoumalistoja tehtiin kolme erilaista Kytän ym. ja Leskisen neljän tarjoumalistan kyselyistä poiketen. Kyttä ja Leskinen molemmat käsittelivät myös vapaa-aikaan liittyviä tarjoumia, mutta näitä ei tarvittu valittuihin tutkimuskysyksiin vastaamiseen.

Aiemmissa tutkimuksissa käytetyistä tarjoumalistoista karsittiin vähiten paikannetut vaihtoehdot, sekä koulupihalle harvoin soveltuvat tarjoumat (esimerkiksi ”uin”-vaihtoehto) pois. Lisäksi tarjoumalistat laadittiin niin, että sosiaalisissa ja emotionaalisissa tarjoumissa oli yhtä monta positiivista ja negatiivista tarjoumaa. Toiminnallisissa tarjoumissa oli sekä liikunnallisesti aktiivisia että passiivisia vaihtoehtoja sekä ”jokin muu tekeminen”, johon vastaaja pystyi täydentämään vastaustaan.

Teemahaastattelu

Teemahaastattelua käytetään, kun halutaan kerätä laadullista tietoa jonkin tutkimuskysymyksen ympäriltä. Teemahaastattelu on niin sanottu puolistrukturoitu haastattelu, jossa ”edetään tiettyjen keskeisten ja etukäteen valittujen teemojen, sekä niihin liittyvien tarkentavien lisäkysymysten varassa” (Tuomi ja Sarajärvi, 2002). Teemahaastattelu muistuttaakin enemmän keskustelutilannetta, kuin tarkasti strukturoitua lomakehaastattelua. Tässä työssä teemahaastattelun avulla kerättiin kokemus- ja muistipohjaista aineistoa Vihdin yhteiskoulun entiseltä oppilaalta. Teemat esitellään seuraavassa kappaleessa.

3.4 Tutkimuksen toteutus

Haastattelu

Haastattelusta sovittiin haastateltavan kanssa loka-kuussa 2016 ja toteutettiin Helsingissä haastateltavan kotona 11.11.2016. Haastattelua varten laadittiin runko keskusteltavista teemoista, jotka jäsenyivät lopulta analyysin yhteydessä seuraavanlaiseksi:

1.

Haastateltavan taustatietoa
2.

Siirtokoulu

a.

arkkitehtuuri

b.

viihtyvyys ja sosiaaliset suhteet

c.

muut muistot
3.

Siirtokoulun piha

a.

arkkitehtuuri ja tilat

b.

materiaalit ja kasvillisuus

c.

viihtyvyys ja sosiaaliset näkökulmat

d.

toiminnot ja mahdollisuudet

e.

rakentamisen aikaiset vaikutukset

f.

ongelmien ehkäisy
4.

Muita muistoja

a.

muilta kuullut kokemukset

b.

muita omia ajatuksia

PehmoGIS-kyselyn testaus

Espoon kaupungin myönnettyä tutkimusluvan, työtä varten luotua PehmoGIS-kyselypohjaa testattiin Aarnivalkean koulun ensimmäisen luokan viidellä oppilaalla 8.5.2017. Luokanopettaja valitsi testioppilaat tason ja kielitaidon mukaan mahdollisimman suurella hajonnalla.

Koekysely aloitettiin lyhyellä alustuksella ja kyselypohjan käyttöopastuksella tutkijan toimesta. Ennen kyselyä varmistettiin myös, että jokainen oppilas kykenee käsittämään ilmakuvaa ja löytämään oman koulunsa, pihan tärkeät paikat ja alueet. Tässä havaittiin, että oppilaiden kertomana kartta hahmottui nopeasti myös hitaammin oppiville. Alustukseen käytettiin noin 15 minuuttia

Jokainen viidestä oppilaasta saivat koulun iPadin, johon oli avattu kyselyn etusivu valmiiksi, jotta testin suoritus voi alkaa heti laitteen saatuaan. Kysely sujui testioppilailta hyvin ja apua ei juuri tarvittu testin tekemisessä. Hymiöiden käyttöä sen sijaan jouduttiin rajoittamaan,

vaikka se olikin mukava lisä avoimiin kysymyksiin. Näin ollen saatiin enemmän kuvailevia sanoja kuin monitul-kintaisia hymiöitä.

Yllättävää oli, että ensimmäisen luokan oppilaat jaksoivat kirjoittaa lisätietoja merkitsemistään paikoista avoimiin kenttiin. Osa vastasi lyhyesti yhdellä sanalla, osa usealla kuvailevalla hymiöllä ja joku jopa lauseilla. Tarvetta avoimien kenttien vähentämiselle ei siis ollut.

Havaittiin kuitenkin, etteivät 8-vuotiaat oppilaat jaksa-neet keskittyä lukemaan kysymyksiä, mutta vastaus-vaihtoehdot antoivat ilmeisesti suuntaa kysymyksestä, sillä kartalle paikannettiin yhteensä 87 piirtonappia, eli digitaalista nastaa. Kysely toimi lähes itseohjautuvasti. Ainoastaan muutama piirtonapin sana tuntui haasta-valta ymmärtää. Nämä ja muut palautteet kirjoitettiin ylös ja korjattiin varsinaiseen kyselyyn helpommin ymmärrettäviksi.

Tekstien ja kysymysten lyhentämistä pohdittiin, mutta toisaalta pohdittiin, kaipaavatko vanhemmat oppilaat kuvailevia tekstejä enemmän miettiessään vastauksia. Kysymykset päätetiin lyhentää, mutta kysymyksiä tarkentavia kuvaustekstejä ei.

Testikyselyyn vastaamiseen käytettiin 10-50 minuuttia. Nopeimmat oppilaat halusivat testata kyselyn uudes-taan. Pisimpään kestänyt kysely keskeytettiin ruokailun takia, josta havaittiin, että kyselyn alussa tulisi kertoa vastaamiseen varattu aika. Näin ollen jokainen ehtisi vastata jokaiseen haluamaansa kysymykseen.

Testikyselyssä oli vain kaksi pakollista kysymystä; ikä ja sukupuoli. Sukupuolikysymyksen tarpeellisuutta pohdittiin paljon, mutta se päätettiin kuitenkin säilyttää, vaikka viime aikoina on paljon puhuttu sukupuolineut-raalista suhtautumisesta oppilaisiin. Vaihtoehdoksi harkittiin myös ”en halua kertoa”-vaihtoehtoa, mutta tämä olisi saattanut altistaa kolmannen vaihtoehdon merkitsemiselle ilman varsinaista estettä sukupuolen kertomiselle. Toisaalta haluttiin selvittää, onko tyttöjen

ja poikien välillä erilaisia kokemuksia ja käyttäytymis-malleja, kuten aiemmat teoriat osoittavat.

Otanta ja kyselyn suorittaminen

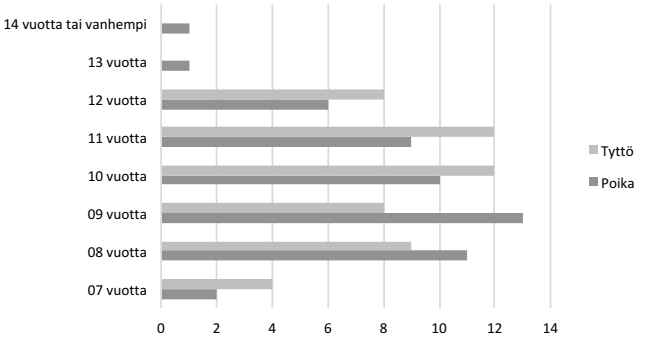
Testaamisen jälkeen viimeistelty kysely teetettiin jokai-sella Aarnivalkean koulun luokka-asteella. Kyselyyn osallistui jokaiselta luokka-asteelta toinen rinnak-kaisluokista. Ryhmät valikoituivat aikataulujen sovit-telun mukaan niin, että jokainen opettaja sai varata ennalta ilmoitetuista kahdesta päivästä sopivan ajan. Aarnivalkean koulun apulaisrehtori Erja Oila auttoi tutkimuspäivien ja ryhmien aikataulujärjestelyissä.

Kysely toteutettiin kahtena päivänä. Ensimmäisenä, keskiviikkona 17.5.2017 kyselyyn osallistuivat 1. ja 2. luokkalaiset oppilaat kahdessa eri ryhmässä. Osallistujia oli ensimmäisenä päivänä yhteensä 39 oppilasta. Toisena tutkimuspäivänä perjantaina 19.5.17 kyselyyn osallistui neljä ryhmää, 3.-6.-luokkalaiset, joita oli yhteensä 67. oppilasta. Kysely suojattiin vaih-tuvalla salasanalla, millä estettiin kyselyyn jälkeenpäin tai useaan kertaan vastaaminen.

Kysely aloitettiin jokaisessa ryhmässä testikyselyn tapaan lyhyellä alustuksella. Aluksi keskusteltiin kartta-pohjasta, jotta kaikki varmasti hahmottavat ja ymmär-tävät kartalle sijoittuvat paikat, koulurakennuksen ja koulun pihan rakenteen. Kysely alustettiin kertomalla tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä pyydet-tiin jokaista vastaamaan rauhassa, itsenäisesti ja rehel-lisesti. Kyselyn vastaamiseen käytettiin Aarnivalkean koulun tietokoneita ja iPadeja ikätason mukaan.

Osallistujat

Tutkimukseen osallistuneilla luokilla oli yhteensä 146 oppilasta. Näistä oppilaista 106 (72,6%) palauttivat myöntävän tutkimusluvan ja vastasivat kyselyyn. Kyselyyn vastanneet olivat 7-14 -vuotiaita. Eniten kyselyyn osallistuivat 10-vuotiaat (22 hlöä, 20,75% osallistujista) ja vähiten osallistujia oli 13- ja yli 14-vuoti-aissa, joita molempia oli 1 henkilö. Tyttöjen ja poikien suhde oli tasainen; molempia osallistui yhteensä 53 oppilasta. Kyselyyn käytettiin aikaa keskimäärin noin 27 minuuttia.



Kaavio 1. Kyselyyn osallistuneiden ikä- ja sukupuolijakauma

Kyselyn rakenne

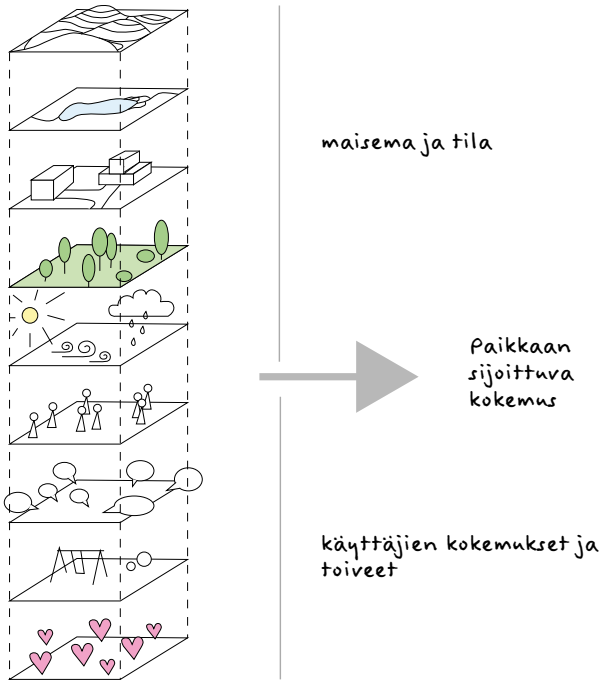
PehmoGIS-kysely (liitteenä) jaettiin kolmeen laajem-paan kokonaisuuteen; muistoihin, nykytilan kartoi-tukseen ja tulevaisuuden ideointiin. Ensimmäisessä osassa oli sekä avokysymyksiä, että paikannusky-symyksiä. Ensimmäiseen avokysymykseen, jossa pyydettiin kertomaan muistoista tai kokemuksista koulunsa pihalla, vastattiin 98 kertaa.

Seuraavat kolme kysymystä olivat paikannusky-symyksiä. Kysymykset koulupihan tarjoumista ja lasten kokemuksista oli jaettu kolmeen luokkaan: toiminnallisiin, sosiaalisiin ja emotionaalisiin tarjou-miin. Toiminnallisten tarjoumien kysymykseen oli 12 erilaista vastausvaihtoehtoa, joista yksi oli ”jokin muu tekeminen”. Tähän oppilas sai itse kirjoittaa oman vastauksen halutessaan. Emotionaalisten ja sosi-aalisten tarjoumien kohdalla vastausvaihtoehtoja oli 10, molemmissa viisi positiivista ja viisi negatiivista vaihtoehtoa. Vastausvaihtoehtojen järjestys vaihtui joka vastauskerralla, jotta ensimmäisenä olevaa vaih-toehtoa ei paikannettaisi eniten ja jotta tulos olisi hete-rogeenisempi. Kaiken kaikkiaan paikannuksia tehtiin 1087 kappaletta, noin 10,25 paikannusta jokaista osal-listujaa kohden. Tytöt tekivät paikannuksia 473 kertaa, pojat 614 kertaa.

Kolmannessa osassa kerättiin koulupihatoiveita sekä avoimella että monivalintakysymyksellä. 94 vastaajista (88,7%) vastasivat koulupihatoivekysymyksiin.

3.5 Analyysimenetelmät

Tulokset analysoitiin usealla eri menetelmällä aineistosta ja halutusta analyysistä riippuen. Piha analysoitiin maastokäynteihin, valokuvauksiin sekä paikkatietoihin perustuvalla asiantuntija-analyysillä, eli maisema-analyysillä, jossa tutkittiin pihan tilallisuutta, näkyvien toimintojen sijoittumista, kasvillisuutta sekä topografiaa. (kuva 22)



Kuva 22. Kaaviokuva kyselyn analyysivaiheesta, jossa hyödynnetään sekä maisema-analyysiä että käyttäjien kokemusten analysointia

Maisema-analyysi

Pihasta kerättiin tietoa maisema-analyysillä tutkien paikkaa eri teemojen kautta. Maisema-analyysin esittäminen rajattiin tässä työssä Järvenperän koulun piha-alueelle, sillä koettiin, että väliaikainen pihasuunnitelma ei tule muuttamaan ympäröivää maisemaa, maaston piirteitä tai esimerkiksi alueen ekologiaa olosuhteita. Kuitenkin pysyvää koulupihasuunnitelmaa varten koulupihaa ympäröivä alue tulisi myös analysoida riittävällä laajuudella.

Maisema-analyysi koottiin ensivaikutelmasta, topografisesta ja tilallisesta tarkastelusta sekä pihan näkyvien toimintamahdollisuuksien ja kasvillisuuden kevyestä kartoituksesta.

Maisema-analyysin päälle koodattiin koulupihaan eri alueet niiden luonteen ja sijainnin mukaan erillisiksi alueiksi, joista jokainen nimettiin kirjain- ja numerolyhenteellä. Aluekoodauksella luotiin jokaiselle pihan alueelle oma tyyppi kyselytulosten paikkakohtaisen analyysin helpottamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Koodiluokittelun avulla saatiin jäsenneltyä koulupihaan peruspaikkatyypit, jotka helpottavat myös konseptisuunnitelman luomista, ymmärtämistä ja soveltamista muissa koulupihoissa sekä ennen kaikkea selostuksen ja kuvien ymmärtämistä yhdessä.

Tarjoumien analysointi

Tarjoumat teemoiteltiin toiminnallisiin, emotionaalisiin ja sosiaalisiin. Lisäksi toiminnalliset tarjoumat jaettiin liikkumista edistäviin tarjoumiin, eli niin kutsuttuihin aktiivisiin toiminnallisiin tarjoumiin sekä oleskelua ja vähemmän liikunnallisuutta vaativiin tarjoumiin, eli passiivisiin toiminnallisiin tarjoumiin. Liikunnallisesti aktiivisiin toimintoihin luokiteltiin vastausten ja tarkentavien selitysten perusteella seuraavat vaihtoehdot (sulkuihin merkityt tekemiset ovat lasten tarkentavia vastauksia kyseiselle paikannukselle, minkä perusteella ”jokin muu tekeminen” ja ”leikin” -vastaukset on luokiteltu aktiivisiksi tai passiivisiksi):

- Liikunnallisesti aktiivisia tarjoumia:
- Jokin muu tekeminen (hyppynaruhyppely, kirkonrotta-peli, sähkö..)
 - Juoksen
 - Keinun
 - Kiipeilen tai roikun
 - Lasken mäkeä
 - Leikin (kirkonrotta, piilohippa yms liikunnallinen)
 - Pelaan pallopelejä
 - Seikkailen
 - Skeittaaan tai skuntaan
- Liikunnallisesti passiivisempia tarjoumia:
- Ei ole mitään tekemistä
 - Hengailen tai oleskelen
 - Olen piilossa (liittyy osittain piilohippaan)

Passiivisista ja aktiivisista lapsista koottiin taulukot Excelissä suodattamalla tulokset liikkumisen mukaan. Näin saatiin listat liikkumiseen viittaavien toiminnallisten paikannusten määrästä lapsikohtaisesti. Koottiin lista aktiivisista (yli kaksi liikunnallista paikannusta tehneet) ja passiivisista (yksi tai ei yhtään liikunnallista paikannusta) lapsista sekä heidän muista paikannuksistaan ja koulupihatoiveistaan.

Aineiston analysoinnissa käytettiin apuna määrällisen tutkimuksen menetelmää, kvantifiointia. Analysointi tehtiin niin ikään Excel-tilukko-ohjelmalla laskemalla teemoittain paikannusten esiintymien sekä tietyn tyyppisten vastaajien määriä. Manuaalinen melko pienen otannan aineiston käsittely ja analysointi mahdollistivat aineistoon lähelle ja syvälle perehtymisen nopeasti. Tässä työssä esitetyt kaaviot on tehty Excellillä.

Lisäksi Maptionnairen oman online-työkalun avulla käsiteltiin paikkatietoaineistoa luomalla ja analysoimalla erilaisia teemakarttoja. Teemoittain tarkasteltu paikkakohtainen vastausaineisto analysoitiin yhdistämällä tulokset maisema-analyysiin.

Pihan lapsiystävällisyyden arvioiminen

Pihan eri osa-alueiden lapsiystävällisyyttä arvioitiin lisäksi Kytän (2003) kehittämän melukylämallin avulla. Melukylämallista laadittiin kaksiakselinen taulukko, jossa arvioitiin toteutuneiden tarjoumien määriä sekä vapaan liikkumisen astetta. Toteutuneiden tarjoumien määrää arvioitiin tässä työssä asteikolla 0-1-2 (0 vastaa ”ei yhtään/juurikaan lasten paikantamia tarjoumia”, 1 ”lasten paikantamia tarjoumia kohtalaisesti”, 2 ”paikannettuja tarjoumia paljon”). Lisäksi arvioitiin Vapaan liikkumisen astetta asteikolla A-B-C (A ”liikkuminen rajoitettu/kielletty välituntisin”, B ”liikkuminen ja toiminta osittain rajoitettu, tietyt toiminnot esimerkiksi kielletty”, C ”vapaa liikkuminen”). Melukylämallin mukaan arvioidut alueet esitellään karttakuvalla luvussa 5.

Avointen kysymysten ja haastattelun analyysi

Kyselyn avointen kysymysten vastauksissa ja haastattelussa käytettiin aineistopohjaista sisällönanalyysiä (Tuomi & Sarajärvi, 2009). Haastattelun sisältö litteroitiin ja luokiteltiin usein esiintyviin pääteemoihin ja kokonaisuuksiin, arvioitiin puheessa esiintyneiden painotusten merkityksiä ja haastateltavan muistikuvien oikeellisuutta.

Muistojen analysointi

Muistot analysoitiin teemoittain kahdella tavalla, aihepiireittäin sekä lisäksi positiivisiin, negatiivisiin ja neutraaleihin/muihin muistoihin. Teemoittelu tehtiin manuaalisesti, jotta sanoja ei irroteta kontekstista ja vastauksia voidaan tulkita kokonaisuutena. Lajittelussa huomioitiin kuvailevat adjektiivit, hymiöt, sekä käytetyt ilmaisut positiivisuuden ja negatiivisuuden arvioimisessa.

Positiivisten muistojen arvotuskriteerit määriteltiin seuraavasti: Oppilas on kokenut paikan positiivisena ja ilmaisee sen kirjoituksessaan tai oppilas kertoo tapahtumasta, joka voidaan tulkita positiivisena yhteisenä tekemisenä tai sosiaalista tai fyysistä hyvää oloa lisäävänä tilanteena. Negatiiviset muistot koostuivat teksteistä, joista voidaan käytettyjen sanojen tai kielikuvien perusteella tulkita lapsen negatiivinen suhtautuminen koulupihaan sekä tylsistyminen tai tekemisen vähyys.

3.6 Konseptisuunnitelman arviointimenetelmä

Neutraaleihin muistoihin lukeutuvat loput muistoista, joista on vaikea tai jopa tarpeeton päätellä, onko kyseessä positiivinen vai negatiivinen muisto, tai jotka sisältävät sekä positiivisia, että negatiivisia muistoja. Teemoittelun jälkeen laskettiin määrällisesti positiivisten ja negatiivisten muistojen esiintymiskertoja.



Suunnitteluun kuuluu merkittävänä osana asiakkaan kuuleminen ja palaute. Diplomityön aikataulujen, sekä Aarnivalkean koulun väistötilojen muutoksesta johtuen keskustelua ei käyty tutkimukseen osallistuneiden kanssa. Aarnivalkean entisissä väistötiloissa ja täten suunnittelukohteessa syksyn 2017 aikana opiskelevia Karamzinin koulun oppilaiden kuulemista harkittiin, mutta päädyttiin aikataulujen sekä suunnitelman luonteen ja toteutusasteen takia esittelemään työ toisaalla. Lisäksi arveltiin, että alustava konseptisuunnitelma aiheuttaisi oppilaissa turhia toiveita todelliselle muutokselle, joten suunnittelun puolivälissä esitettiin ideoita Lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkissa tutkijan omassa opetusryhmässä. Ideat esiteltiin lapsille ja kuultiin heidän kommentit ja mielipiteet (kommentit esitelty luvussa 6 suunnitelmaselostuksen yhteydessä). Palautteen perusteella ideat muotoutuivat lopulliseen muotoonsa.

4. Tulokset

4.1. Piha-alueen maisema-analyysi

Aarnivalkean koulun siirtorakennukset sijaitsevat Espoossa Järvenperän koulun hiekkakentällä. Järvenperän koulu on yläkoulu, jossa opiskelee noin 400 oppilasta (Järvenperän koulu, 2017). Koulu sijaitsee Träskändan puiston ja kartanon tuntumassa, Kehä III:n ja .Pitkäjärven eteläkärjen välissä.

Lukuvuonna 2016-2017 koulun kentän siirtokelpoisissa tiloissa opiskelivat Aarnivalkean koulun 1.-6.-luokat oman koulurakennuksen Tapiolassa ollessa remontissa. Aarnivalkean koulussa opiskelee noin 300 oppilasta. Pihalla yhdistyvät kahden eri ikäluokan oppilaiden välituntitoiminta sekä väistökoulusta johtuva koulukuljetusliikenne, mikä aiheuttaa pihalla vaaratilanteita ja haasteita (Savolainen, 2016).



Kuva 23. Järvenperän hiekkakenttä ja siirtokoulu

Ensivaikutelma

Koulun pihalle tehtiin ensimmäinen valokuvaus- ja havainnointikäynti heinäkuussa 2016. Maastokäynnillä koottiin muistiinpanoja pihan ensivaikutelmista, joista on koottu karttakuva (ks kuva 26). Ensivaikutelmiin vaikuttivat pihan tyhjyys ja loma-ajasta johtuva käyttäjien puuttuminen. Toisaalta pihan fyysiset piirteet erotuivat selkeästi. Piha tuntui sekä tyhjältä että avoimelta, ja havaittiin, ettei pihalla ollut leikkivälineitä tai pihakalusteita. Pihalle toivat kuitenkin mielenkiintoa kentän ympärillä olevat rehevät, mutta käytössä voimakkaasti kuluneet metsiköt. Metsikössä lauloivat linnut ja paistoi aurinko, joten ensitunnelma oli tutkijan näkökulmasta varsin miellyttävä. Toisaalta metsänpohja oli voimakkaasti kulunut, eikä aluskasvillisuutta juuri ollut polkujen takia.

Hiekkakenttä vaikutti pieneltä ottaen huomioon, että sitä käyttävät sekä yläkoulun oppilaat että väistössä olevat koululaiset. Kenttä oli rajattu siirtorakennuksista verkkoaidalla. Lisäksi kentän ulkoreunoja kiersivät metalliset verkkoaidat sekä näiden takana olevat pensasaidanteet, jotka loivat tilalle rajat. Aidan reunalla oli ruosteisia ja vanhoja pyörätelineitä, jotka loivat tunnelmaa käytöstä poistuneesta pihasta. Kentällä oli kuitenkin kesäkäyttäjillekin jalkapallomaalit pelaamisen mahdollistamiseksi.

Siirtokoulun sisäpiha vaikutti tyhjältä ja avoimelta, mutta pieneltä. Lisäksi rakennusten julkisivut ja portaat olivat

käytössä rapistuneita ja osin vaarallisia. Rakennusten taakse syntyvälle takasisäpihalle olivat kesän ajaksi jääneet rikkinäiset koripallotelineet, jotka eivät vaikuttaneet kuntonsa puolesta olevan enää suuressa käytössä. Pihan takana verkkoaidan takana oli koulun pituushyppypaikka, joka sekin oli rehevöitynyt osittain. Pihan tyhjää vaikutelmaa ja oppilaiden poissaoloa alleviivasivat rakennuksen katolle lentäneet jalkapallot.

Tutkittaessa koko Järvenperän koulun pihaa havaittiin, että myös mahdollisuuksia esimerkiksi istuskelulle, pingiksen pelaamiselle ja voimistelulle oli tarjolla yläkoulun puoleisella pihalla. Kentän ja metsikön etelänurkassa oli koko koulupihan leikkialue, jossa oli useita kiipeilyyn ja roikkumiseen mahdollistavia leikkivälineitä, kuten roikkumiskeinut (2kpl), dippitanko (1kpl), leukapuomit (3-osainen, 1kpl), riipuntateline (1kpl) sekä pukkeja/penkkejä (8kpl). Myös koulurakennuksen luoteiskulmassa toimivan päiväkodin pihalla oli useita leikkivälineitä aidalla rajatulla alueella. Aidat ja opasteet kuitenkin osoittivat käytön olevan rajattu ainoastaan päiväkodin lapsille, joten tätä osaa pihasta ei analysoitu tarkemmin.

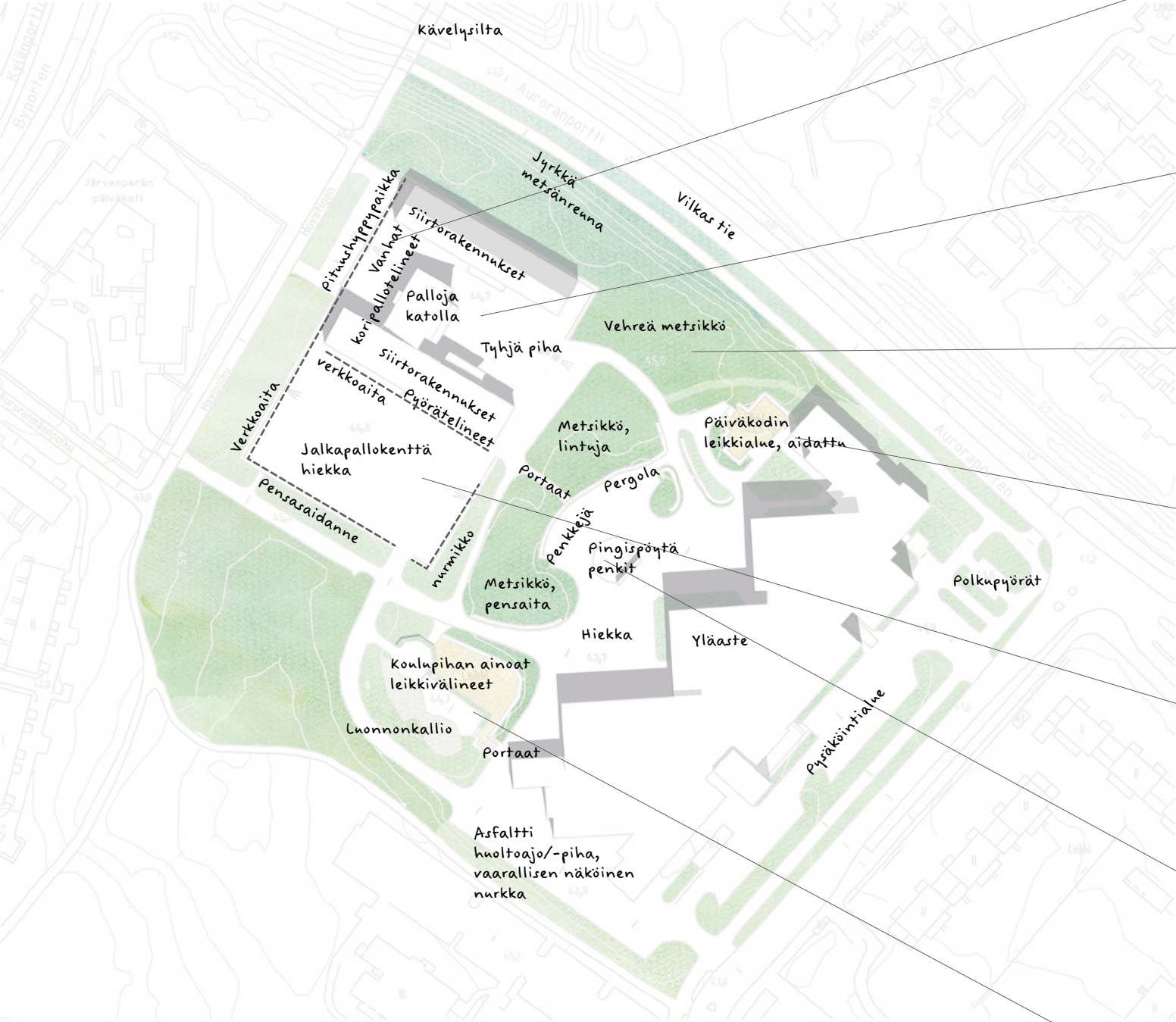
Myös yläasteen puoleinen piha-alue oli laaja ja avoin hiekkapohjainen tila, jossa oli useita penkkejä, pergola sekä pingispöytä. Myös runsasta kasvillisuutta, tasoeroja ja portaita oli paljon koko pihalla.



Kuva 24. Näkymä siirtokoulun pihalta Järvenperän koululle..



Kuva 25. Yläasteen leikkialuen pukit. Takana näkyvät siirtokoulu ja kenttä.



Kuva 26. Järvenperän koulun ja Aarnivalkean siirtokoulun piha 1:1000 - ensivaikutelma.

Takapiha

Etupiha

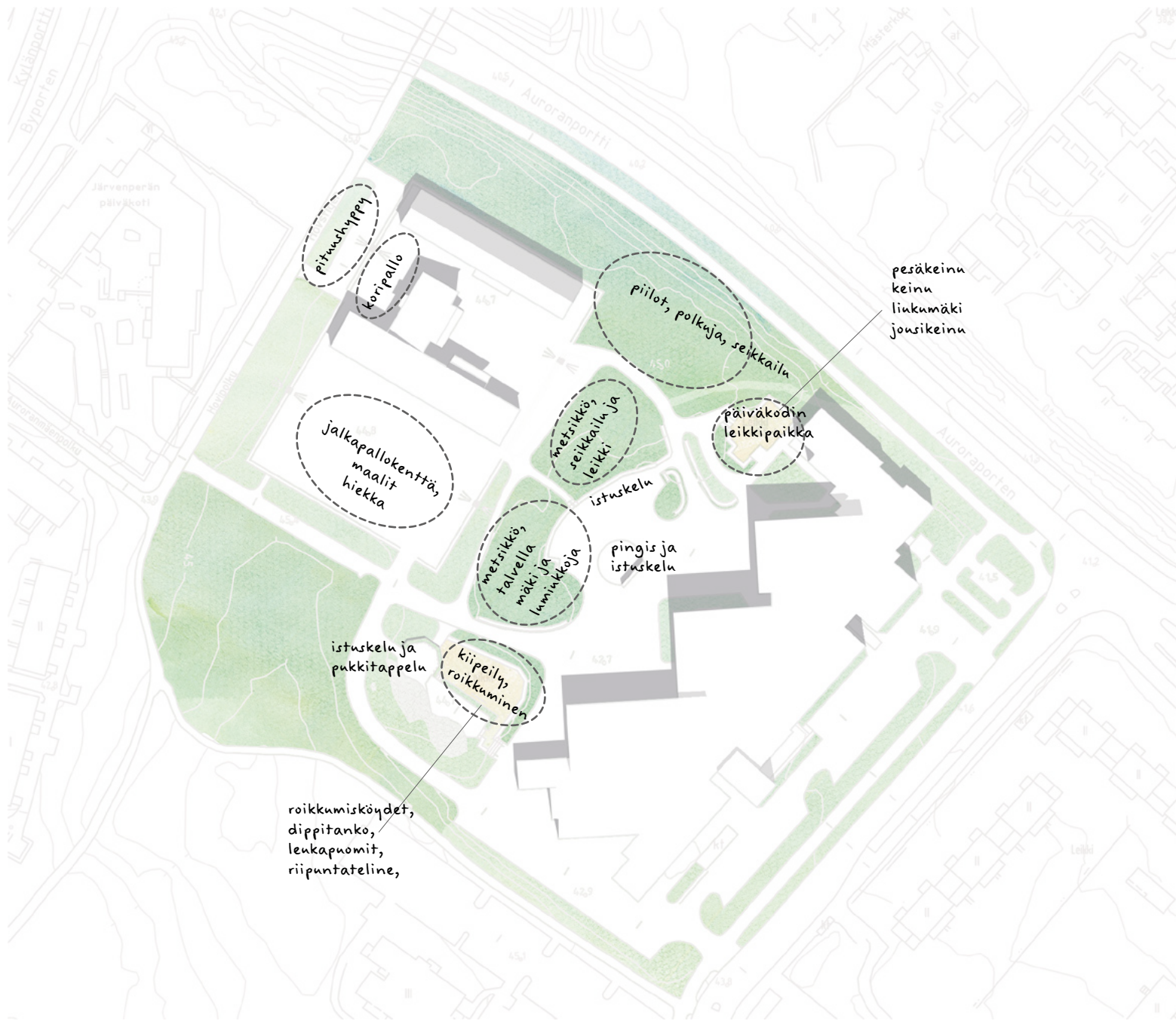
Metsiköt

Päiväkodin leikkialue

Hiekkakenttä

Yläasteen piha

Yläasteen leikkipiha



Kuva 27. Järvenperän koulun ja Aarnivalkean siirtokoulun piha 1:1000 - pihan topografia ja näkyvät toiminnot



Kuva 28. Koulupiha-alueajaukset

Aluetyypit

Koulun piha-alue jaettiin ensivaikutelman perusteella 9 omaan alueeseen, joista jokaisella on omat erityispiirteensä. Alueiden luokittelu mahdollisti analyysin lähemmän tarkastelun sekä sen yhdistämisen kyselytuloksiin. Selkeyden vuoksi alueet koodattiin seuraavilla merkkiyhdistelmillä:

- Sisäpiha, etupiha SP1
- Sisäpiha, taka- SP2
- Koulun ja kentän välinen takapiha TP
- Hiekkakenttä KE
- Takametsä (koillinen) ME1
- Etumetsä (kaakko) ME2
- Päiväkodin takametsä ME3
- Yläkoulun piha, avoin YP1
- Yläkoulun piha, kiipeily YP2

Topografia ja hulevedet

Koulu sijoittuu Järvenperässä moreenipitoiselle maaperälle, loivaan rinteeseen. Piha-alue on topografialtaan pengerretty rinne, jossa korkeuserot on ratkaistu tasaisten alueiden ja jyrkkien rinteiden vaihtelulla. Järvenperässä oleskelu- ja kulkualueet ovat hyvin tasaisia hiekka- tai kivituhkakenttiä, mutta niiden väliset metsiköt ovat topografisesti pihan vaihtelevimpia alueita.

Maasto on suuntautunut loivasti koillis-luodesuuntaisesti laskien koilliseen Auroranporttia kohti. Pihan hiekkakenttä, jossa siirtorakennukset sijaitsevat, kohoaa kaksi metriä korkeammalle kuin yläkoulun piha (YP1). Ainoastaan kentän eteläpuolinen puistoalue kohoaa kenttää korkeammalle. Kentän ja Järvenperän koulun



Kuva 29. Järvenperän koulun ja Aarnivalkean siirtokoulun piha 1:1000 - tilallisuus

välinen metsikkö (ME2) laskee loivasti kaakkoon päättyen yläkoulun hiekka-aluetta rajaavaan aitaan. Siirtokoulun suunnasta korkeusero ei ole havaittavissa selkeästi, mutta yläkoulun avointa piha-aluetta pengeriä ja sitä reunustava aita rajaavat voimakkaasti. Myös pihan koillisreuna laskee usean metrin jyrkästi ajoväylälle.

Sadevedet ohjataan siirtorakennusten katoilta sadevesikourujen ja syöksyputkien avulla pihan sadevesijärjestelmään. Pihamaan pintavedet imeytyvät osittain maaperään, mutta etenkin hiekkakentällä hulevedet ohjataan sadevesikaivoihin. Kentällä on nähtävissä pintaveden aiheuttamaa eroosiota sekä sateen synnyttämiä vesilätäköitä erityisesti siirtorakennusten sisäpihalla.



Kuva 30. Sisäpihan (SP1) sadevesikaivo.

Tilallisuus

Topografiasta sekä rakennusten ja kasvillisuuden vaihtelusta johtuen piha voidaan jakaa hyvin selkeästi suljettuihin ja avoimiin tiloihin. Suuremmat yhtenäiset avoimet alueet yläkoulun pihalla (YP1) ja sisäpihalla (SP1) rajautuvat voimakkaasti puustoon ja rakennuksiin, jolloin tilat ovat hyvin selkeärajaisia. Myös laaja pelikenttä (KE) on yksi pihan avoimimpia alueita. Tilaa ei kuitenkaan rajaa joka reunalta yhtä tiukasti kasvillisuus tai rakennukset, vaan lounais- ja luoteisreunoja

rajaavat korkeat verkkoaidat. Aidat eivät luo tilaan voimakasta seinäelementtiä, mutta toimivat toiminnallisina esteinä yhdessä harvan kasvillisuuden kanssa.

Pihan leikkialueet (ME3 ja YP2) sekä siirtorakennuksen takapiha (SP2) voidaan luokitella puoliavoimiin tiloihin. Tilat ovat pieniä, mutta eivät rajaudu joka reunalta tarkasti kasvillisuuteen tai rakenteeseen. Toisaalta puoliavoimissa tiloissa myös sisällä voi olla erilaisia rakenteita, kuten leikkivälineitä tai aitoja, jotka vaikuttavat tilan puoliavoimuuteen.

Pihan suljetuimpia paikkoja ovat metsiköt. Suljetuissa paikoissa on avoimien kenttien selkeiden reunojen lisäksi yläpuolinen tilaa rajaava elementti, puiden lehvästö. Tilassa olevat puunrungot, pensaikko ja aluskasvillisuus luovat lehvästön lisäksi tunteen tiiviistä ja intiimimmistä tilasta.

Kasvillisuus

Pihan metsikkö on lehtomaista kangasta, jossa kasvaa sekä lehti- että havupuita. Aluskasvillisuutta on niukasti, johtuen suuresta käytön aiheuttamasta kulutuksesta, mutta paikoin metsikössä viihtyvät muun muassa valkovuokot ja saniaiskasvit. Runsaimmissa puistikoissa viihtyvät myös jalopuut, kuten tammi ja metsävaahtera. Aivan päiväkodin pihan reunalla (ME3) kasvaa runsaasti eri lehtipuulajeja ja pensaita.

Yläkoulun puoleisilla alueilla (YP1 ja YP2) myös pensaita on runsaasti. Erityisesti erilaisilla pensasangervoistutuksilla on pyritty rajaamaan tilaa ja erottamaan jyrkimmät rinteet pois toiminta-alueista.

Järvenperän koulun pihalla on myös pieniä nurmi-alueita. Kulkureittien ja kentän (KE), kuten myös metsikön (ME2) ja yläkoulun pihan (YP1) väliin jää kapeat nurmikaistaleet. Nämä alueet toimivat talvisin lumenjättöpaikkoina.

4.2 PehmoGIS-kyselyn tulokset

Väliaikaisen koulupihan tarjoumat

Toiminnallisia tarjoumia paikannettiin yhteensä 439 kertaa (40,4%), sosiaalisia 382 (35,1%) ja emotio-naalisia 266 (24,5%) kertaa. Toiminnallisia tarjoumia paikannettiin eniten, mikä osittain selittyy vastausvaihtoetojen suuremmalla määrällä, mutta myös sillä, että se oli paikannuskysymyksistä ensimmäisenä. Vastausten määrä laski suoraan kyselyn etenemiseen verrattuna. (kaavio 2)

Toiminnalliset tarjoumat

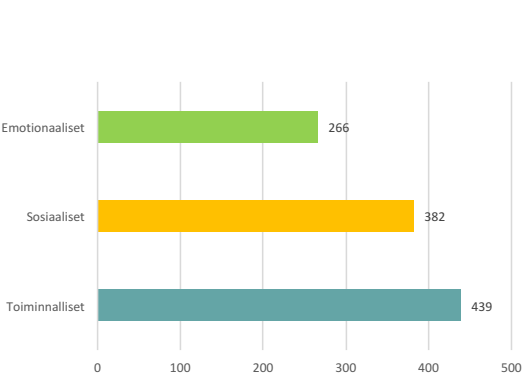
Toiminnallisia tarjoumia paikannettiin yhteensä 439 kertaa, eli 40,4% kaikista paikannuksista. Eniten kartalle paikannettiin "leikin" –vaihtoehtoa (93 kertaa, 21,2% toiminnallisista paikannuksista). Toiseksi eniten merkittiin “Pelaan pallopelejä” (63 kertaa) ja “juoksen” (58 kertaa). Myös liikkumisen kannalta vähemmän aktiivisia tarjoumia, kuten "oleskelen ja hengailen" (52) ja "jokin muu tekeminen" (48) merkittiin usein. Vähiten toiminnallisista tarjoumista kartalle merkittiin "Skeittaa tai skuuttaan" (kerran) sekä "keinun" ja "lasken mäkeä", molempia kolme kertaa. (Kaavio 3)

Paikannusten yhteydessä avautuvat lisäkysymykset mahdollistivat vastauksen tarkentamisen avoimella vastauksella. Avoimet vastaukset osoittivat, että pihalla leikittiin yhdessä esimerkiksi kirkonrottaa ja piilohippaa sekä hypittiin hyppynarua. Myös kavereiden kanssa juttelu ja oleskelu mainittiin. "Ei tekemistä"-paikannuksen syyksi merkittiin 36,8% vastauksista pihan tylsyys ja "Jokin muu tekeminen"- paikannuksista 35,4% tarkennettiin hyppynaruhyppelyksi.

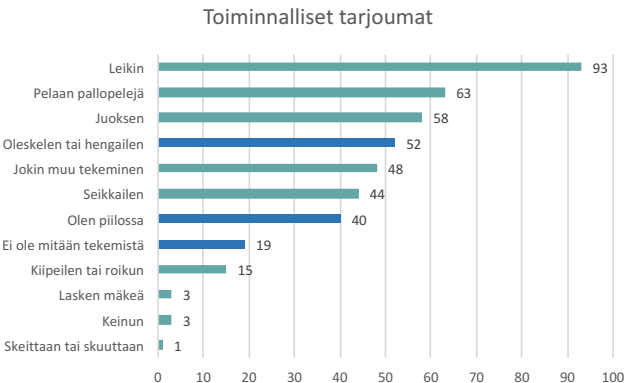
Toiminnallisten tarjoumien paikat

Toiminnallisten tarjoumien paikat jakautuivat koulu-pihan alueelle tasaisesti, kuitenkin selkeästi teemoit-tain (Kuva 31. Vastauksista havaitaan, että koulu-pihalla leikittiin ja juostiin lähes koko piha-alueella, niin avoimissa kuin suljetummissakin ympäristöissä. Avoimelle pelikentälle (KE) "leikin" merkittiin kuitenkin vain kolme kertaa, mikä osoittaa kentän käytön kohdis-tuvan pääosin pallopeleihin ja pelaamiseen. Pallopelit paikannettiin eniten avoimiin tiloihin: koulun takana olevalle pelikentälle (KE) ja sisäpihoille (SP1 ja SP2), joissa on sekä tilaa, että pallopeleihin tarkoitettuja maaleja ja koripallokorit. Oleskelu ja hengailu paikan-nettiin suurimmaksi osaksi koulun sisäpihalle (SP1), rakennuksen läheisyyteen avoimille paikoille. "Jokin muu tekeminen" paikannettiin niin ikään eniten koulun sisäpihalle hiekkakentälle (SP1), joista 18 paikannusta oli hyppynarulla hyppimistä. "Ei ole mitään tekemistä" paikannettiin myös eniten koulun sisäpihalle (73,7% "ei mitään tekemistä" -paikannuksista).

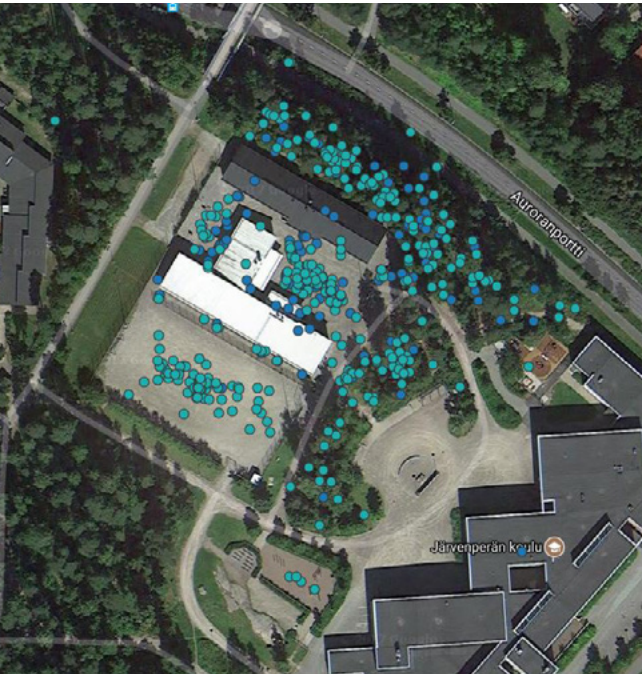
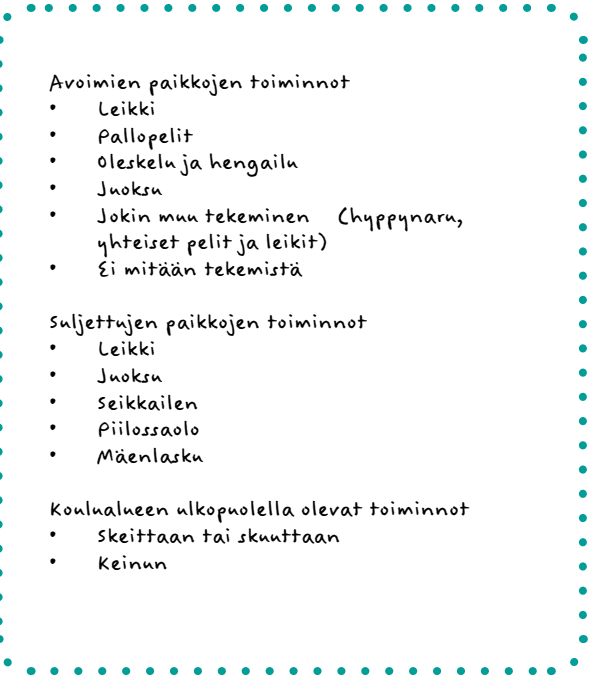
"Seikkailen" vaihtoehto paikannettiin selkeästi useammin metsään kuin avoimelle alueelle (88,6% "seikkailen"-paikannuksista). "Olen piilossa" -paikan-nukset sijoituivat niin ikään suljetummille paikoille: siirtorakennusten taakse (SP2) ja metsään (ME1). Vain yksi paikannus oli merkitty päiväkodin metsikköön kielletylle alueelle (ME3). Metsissä lisäksi kiipeiltiin eniten (60% kiipeilystä). Kiipeily paikannettiin toiseksi eniten yläkoulun leikki- ja kuntoiluvälinealueelle (YP2) sekä sisäpihan koripallotelineeseen ja verkkoaitaan. Mäkeä laskettiin talvisin koulun takana olevan metsän rinteessä (ME1).



Kaavio 2. Eri tarjoumatyyppien paikannusmäärät



Kaavio 3. Toiminnallisten tarjoumien jakautuminen. Liikunnallisesti aktiiviset tarjoumat vaalean sinisellä, passiiviset tumman sinisellä merkitty.



Kuva 31. Kuva 18. Toiminnallisten tarjoumien sijoittuminen koulupi-halle. Liikunnallisesti aktiiviset tarjoumat vaalean sinisellä, passiivi-set tumman sinisellä merkitty.

Toiminnallisista tarjoumista liikunnallisia vaihtoehtoja (9 vaihtoehtoa) paikannettiin tasaisesti koulupihalle 328 kertaa kun liikkumisen kannalta passiivisempia vaihtoehtoja (3 vaihtoehtoa) paikannettiin 111 kertaa. Passiiviset toiminnot kohdistuivat enemmän koulun sisäpihalle (SP1,2) sekä metsään (ME1-3). Sen sijaan pelikenttä (KE) osoittautui aktiivisemmän toiminnan alueeksi.

Kyselyvastauksista havaittiin, että kaikki 7- ja 8-vuotiaista liikkui pihalla välituntisin. Toiseksi eniten liikkui 11-vuotiaat (81%) sekä 12-vuotiaat (78,6%) ja 9-vuotiaat (76,2%). 10-vuotiaista reilu puolet (63,6%) merkitsivät välituntitoiminnoikseen liikkumisen paikkoja, kun 13- ja 14-vuotiaista (kaksi vastaajaa) kumpikaan ei merkinnyt liikkumisen paikkoja. Passiivisimpia liikkujia vastaajista olivat siis 10- ja 13-14-vuotiaat. Täytyy kuitenkin huomioida, että vanhimpia oppilaita osallistui kyselyyn vain 2 oppilasta, jolloin tuloksia ei voida yleistää.

"Leikin luokkalaisten kanssa jotain. Se ei aina ole se sama leikki, mutta usein se on esimerkiksi kirkkis." - tyttö 9v.

"Hypimme luokan kanssa hyppynaruleikkejä." - poika 12v.

"Kerään kiviä" - poika 9v.

"Meidän päämaja on täällä" - tyttö 9v.

"Siellä on paljon tukkeja joissa voi tasapainotella" - tyttö 9v.

"Joskus minulla ei ole oikeastaan mitään tekemistä. Silloin tällöin minut löytää portailta istumasta tai talon takaa" - poika 9v.

"Meidän koulun pihan metsä. Sinne saa mennä, mutta siellä on silti rajat. Yleensä noudatan rajoja, vaikka välillä haluaisin mennä sen yli." - tyttö 10v.

Vihdin yhteiskoulun entinen oppilas (myöhemmin haastateltava) kuvasi koulunsa pihaa parakkien täyttämäksi asfalttipihaksi. Hän muistelee tilanpuutteen johtuvien parakkien tulleen koulun pysäköintialueelle paikalle, jossa ennen teini-ikäiset oppilaat oleskelivat. Haastateltava koki pihan pienentyneen huomattavasti parakkien tultua. Toisaalta haastateltava koki parakkien tuovan pihalle myös erilaisia tiloja ja syvyyttä:

Vihdin yhteiskoulun piha oli haastateltavan muistikuvien mukaan lähes pelkkää asfalttialuetta, jota rajasi muutamat puut sekä pyöräteline. Myös pukimaiset aidat, joissa olisi ollut haastateltavan mukaan mahdollisuus esimerkiksi pukkitappeluun, reunustivat asfalttikenttää. Toiminnallisia tarjoumia ei täten pihalla juuri ollut, lukuun ottamatta itseohjautuvia pallopelejä.

na leikki, mutta usein se on esimerkiksi

v.

9v.

in tällöin minut löytää portailta istumasta tai

siellä on silti rajat. Yleensä noudatan rajoja,

Sosiaalisia tarjoumia paikannettiin yhteensä 382 kertaa, joista hieman alle puolet oli positiivisia (180 paikannusta, 47,1%). (Kaavio 4)

Toiseksi eniten (93 paikannusta) kartalle merkittiin paikkoja, joissa ollaan kaverin tai kavereiden kanssa. Myös paikkoja, jonne ei saa mennä, merkittiin 63 kertaa. Sen sijaan ”pelkään ihmisiä”, ”olen yksinäinen” ja ”olen aikuisen kanssa” paikannettiin jokaista alle 10 kertaa.



Koko pihan alueelle sosiaalisista tarjoumista merkittiin tasaisimmin "minua tai muita kiusataan" sekä "olen yksinäinen". Kiusaaminen merkittiin koko piha-alueelle, lukuun ottamatta yläkoulun piha-alueita (YP1 ja YP2). Yksinäisyyttä sen sijaan koettiin vain vähän (6 paikannusta), mutta ne sijoittuivat myös tasaisesti koulualueelle. Muutoin negatiiviset sosiaaliset tarjoumat koettiin pääasiassa koulupihan reuna-alueilla ja positiivisimmat kokemukset paikantuivat sisäpihalle, metsään ja kentälle. (Kuva 33)

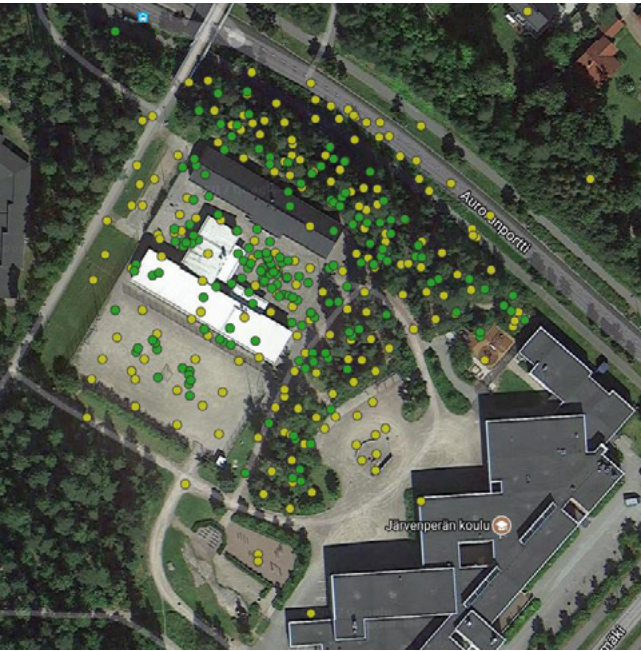
Metsäiset alueet (ME1-3) koettiin sosiaalisina kaverien kanssa olemisen paikkoina sekä toisaalta rauhas- ja yksinolemisen paikkana. Metsät koettiin paikoiksi, joista löytää omia olemisen tai rauhas- ja yksinoleminen paikkoja ja tilaa omille ajatuksille. Rauhas- ja yksinoleminen paikannettiin lisäksi sisäpihalle sekä rakennuksien taakse. Vaikka metsä koettiin paikaksi, jossa on lupa olla, 10 oppilasta koki metsän (ME1) paikaksi, jossa "kukaan ei vahdi". Lisäksi koulun rajojen ulkopuolelle, "paikkoihin, joihin ei saa mennä" merkittiin alueita, joita opettajat eivät valvo. Oppilaat kertoivat myös, että opettajat valvovat pääasiassa avoimella sisäpihalla, ei takametsässä, mikä mahdollistaa rauhas- ja yksinoleminen.

Väliaikainen koulupiha - Ella Kautto - 59

”Saan olla yksin” paikannettiin usein rakennuksen taakse (SP2 5). Myös koulurakennuksen läheisyys koettiin hyvänä yksin olemisen paikkana, koska siellä on muun muassa katoksia, joissa istua ”kun mieli on maassa”. 8 vastaajaa merkitsi olevansa yksin metsässä (ME1 6, ME2 2). Yksinoleminen paikoille yhteistä oli rakennuksen seinän tai katoksen läheisyys, tai metsäinen ympäristö, jonne muut eivät löydä tai tule helposti.



Kuva 32. Sosiaalisia tarjoumia rakennuksen takana metsän reunassa.



Kuva 33. Sosiaalisten tarjoumien sijoittuminen koulupihalle. Tumman vihreät positiivisia, vaaleat negatiivisia.

Koko piha-alueen sosiaaliset tarjoumat

- kiusaaminen
- yksinäisyys

Suljetun alueen sosiaaliset tarjoumat

- kaverit
- sallittu paikka
- yksinoleminen
- rauhasaoleminen
- kukaan ei vahdi

Avoimen alueen sosiaaliset tarjoumat

- kaverit
- sallittu paikka
- olen aikuisen kanssa
- pelkään ihmisiä

Koulun alueen ulkopuolella olevat sosiaaliset tarjoumat

- kielletty paikka
- kukaan ei vahdi
- pelkään ihmisiä

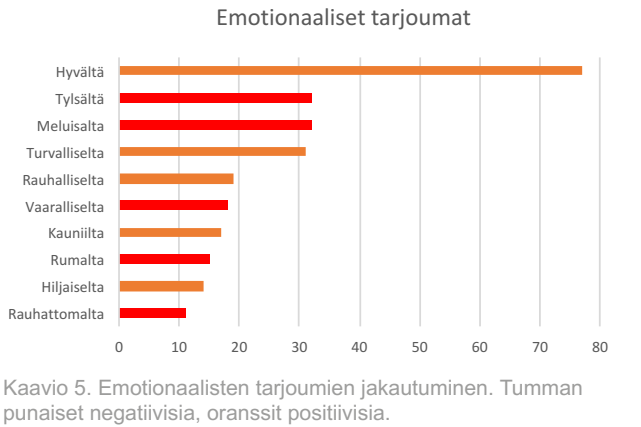
”Täällä olen aina turvallisesti aikuisen kanssa”
- poika 9v.

Vihdin tarjoumat

Vihdin yhteiskoulun pihalla oli enemmän sosiaalisia kuin toiminnallisia tarjoumia. Haastateltavan mukaan koulun pihalla oli mahdollisuus olla kavereiden kanssa avoimella piha-alueella vaikka toisaalta parakkien luomat syrjäiset osat pihalla olivatkin alttiita negatiivisille tarjoumille, kuten tupakoinnille, kiusaamiselle sekä opettajien ja oppilaiden välisille hankaluuksille. Haastateltava vertasi omaa koulukokemustaan myös muiden kertomuksiin, millä osoitti oman kokemuksensa olleen hieman neutraalimpi. Hän kertoi muiden kokeneen riittävien koulutilojen puutteen vuoksi enemmän sosiaalisia ongelmia sekä käyttäytymishäiriöitä, jotka heijastuivat myös välitunneille. Vihdin yhteiskoulussa ongelmat, eivät heijastuneet välitunneille niin voimakkaasti, mihin haastateltava arvioi yhteisten ja riittävien sisätilojen vaikuttaneen

Emotionaaliset tarjoumat

Emotionaalisia tarjoumia paikannettiin kyselyssä yhteensä 266 kertaa eli noin neljäsosa (24,5%) kaikista tarjoumist. Positiivisia tarjoumia (59,4%, 158 paikannusta) paikannettiin enemmän kuin negatiivisia. Eniten koulupiha tuntui vastaajista ”hyvältä” (77 paikannusta). Seuraavaksi eniten koulupiha koettiin ”tylsäksi” ja ”meluisaksi” (molempia paikannettiin 32 kertaa) sekä ”turvalliseksi” (31 paikannusta). Pihalle paikannettiin kuitenkin rauhalliseksi koettuja paikkoja (19) lähes kaksinkertaisesti rauhattomiin (11) verrattuna. (Kaavio 5)



Emotionaalisten tarjoumien paikat

Lähes tasaisesta emotionaalisen tarjoumien paikantamisesta johtuen havaittiin saman pihan tuovan monenlaisia tunteita eri oppilaille ja toisaalta erilaisten paikkojen synnyttävän eri tunteita (Kuva 34). Hyvän olon tunne merkittiin lähes tasaisesti koko pihalle, lukuun ottamatta yläkoulun pihaa (ME1 18, ME2 8, ME3 3, SP1 27, SP2 4, TP 3, KE 12). Takametsä ja koulun sisäpiha herättivät eniten hyvän olon tunteita.

Toisaalta koko koulun pihaa kuvattiin monesti melko ”rauhattomaksi”. Sisäpiha tuntui 9-vuotiaan oppilaan mielestä “–lähes aina erittäin rauhattomalta, vaikka opettajien silmän alla ollaan”.

Noin puolet rauhattomista paikoista (6/11) paikantuivat sisäpihalle, ja loput 5 paikannusta metsiin. Metsien rauhattomuutta perusteltiin muun muassa kirkonrotta-pelin aiheuttamalla levottomuudella.

Avoimet tilat koettiin ”tylsiksi” (sisäpihalla yhteensä 21 paikannusta ja kentällä 7), mikä johtui usein tekemisen ja leikkivälineiden puutteesta. Avoin sisäpiha ja kenttä koettiin meluisimmiksi (53,1% meluisiksi merkityistä paikoista), mutta toisaalta turvallisimmiksi aikuisten ja kavereiden läsnäolon takia. Muutama paikannus vaarallisuuden tunteesta tehtiin kuitenkin sisäpihalle, jossa oleskelu ja pallopelit yhdistyvät. Kenttä ja sisäpihat koettiin myös rumemmiksi kuin metsäiset alueet pihalla.

”Rauhallinen” paikannettiin useimmin (36,8% rauhallinen-paikannuksista) metsäiselle alueelle, johtuen paikan fyysisistä rajoitteista muun muassa melua ja liikettä lisääviä pallopelejä kohtaan. Toisaalta takametsä koettiin samalla myös ”vaaralliseksi” paikaksi metsän ja tien välissä olevan jyrkän rinteiden takia. Myös ohi kulkeva liikenne koettiin vaaralliseksi. Pienet vaaratilanteet koettiin toisaalta myös jännittäviksi, kuten 9-vuotias tyttö kuvasi: ”Siellä on suuri viiden metrin pudotus alas ja minusta on mukavaa kun se tuntuu vaaralliselta.”

Kauneimmiksi paikoiksi koettiin lähes yksimielisesti metsät. Vain yksi vastaajista koki koulun sisäpihan kauniiksi, koska siellä paistaa aurinko ja voi leikkiä. Metsä koettiin kauniiksi koska siellä oli korkeuserojen takia mielenkiintoisia näkymiä, sekä yksinolon paikkoja ympäristön tarkkailuun. Avoimet vastaukset viittasivat siihen, että oppilaat olivat tyytyväisiä, että koulupihalla on metsää, joka lisää pihan kauneutta. Hiljaisuutta lapset kokivat samoin metsissä, mutta yllättäen takametsään paikannettiin ”hiljaiselta” vain kaksi kertaa, mikä selittyy ohikulkevalla liikenteellä ja leikkivien

- Koko piha

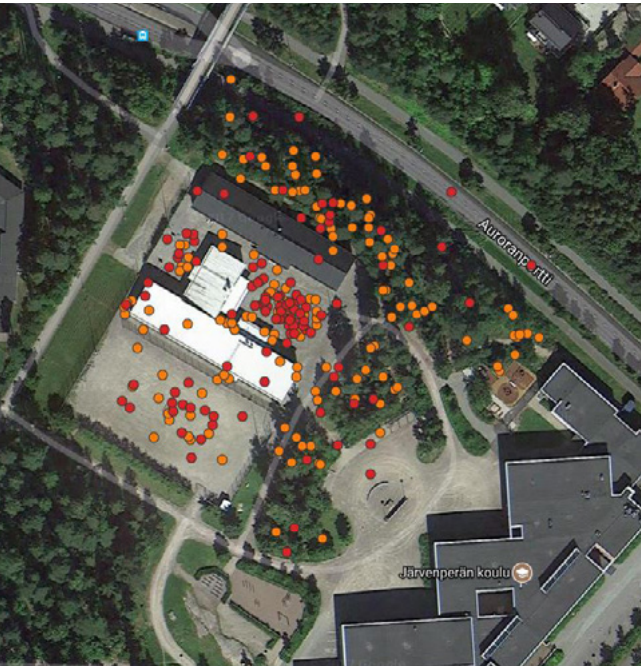
 - hyvä
 - rauhaton

Avoim piha

 - tylsä (kenttä ja sisäpiha)
 - meluisa
 - turvallinen
 - vaarallinen (pallopelien takia)
 - ruma

Suljettu piha

 - rauhallinen
 - vaarallinen (liikenne, maastonmuodot)
 - kaunis
 - hiljainen



Kuva 34. Emotionaalisten tarjoumien sijoittuminen koulupihalle. Punaiset negatiivisia, oranssit positiivisia.

- “Meidän luokalla on hyvä yhteishenki joten olemme yleensä yhdessä tässä paikassa ja kaikilla on hyvä olla” - tyttö 12v.*

“Tää paikka on ihan ok, siellä esim hypimme narua.” - poika 11v.

”Pihalla on paljon aikuisia” -tyttö 12v.

”On paljon kavereita” - poika 10v.

“Siellä on paljon jalkapalloilijoita 5-6 luokilta ja minulla on osunut pallo monta kertaa päähän” - tyttö 9v.

“Vähän tylsää kun ei ole esim keinuja” - tyttö 11 v.

“Täällä on järkyttävän paljon oppilaita” - poika 9v.

“suurin osa oppilaista leikkii ja pelaa täällä” - poika 10v.

“täällä päin minulla on iso kivi jolle kiipeän ja sillä voin joskus istua rauhassa se on kaunis paikka” - tyttö 10v.

“sivu metsässä ei ole niin paljon ihmisiä” - tyttö 11v.

Vihdin tarjoumat

Haastattelusta ei analysoitu emotionaalisia tarjoumia, sillä sitä ei haastatteluvaiheessa oltu otettu huomioon.

oppilaiden määrällä.

Millaisena väliaikainen koulupiha muistetaan?

Kokemukset ja muistot

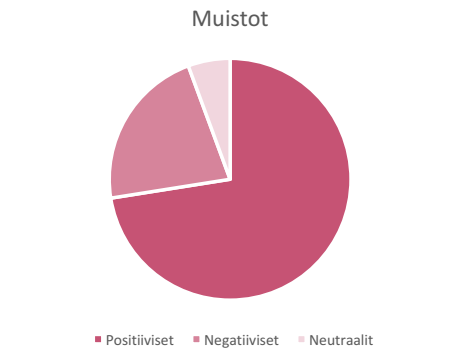
Tässä alaluvussa esitellään PehmoGIS-kyselyyn oppilaiden kirjoittamia muistoja koulupihalta. Pihaa muisteltiin pääosin positiivisena. 72% (116 muistoa) muistoista sisälsi positiivisen kuvauksen, tarinan tai muiston koulupihasta. Negatiivisia muistoja tai tapahtumia muisteltiin 35 kertaa (21,9%) ja luokittelemattomia tarinoita vain 9 kertaa, eli 5,6% kaikista muistoista. (Kaavio 6)

Oppilaat kokivat pihalla olevan metsän, pallopelit ja yhteiset leikit ja tekemiset kaikista positiivisimmiksi. Toisaalta piha koettiin tylsäksi muun muassa leikkivälineiden eli ”laitteiden” puuttumisen, tylsyyden sekä joidenkin ikävien yksittäisten sattumusten takia.

Muistot jaettiin lisäksi viiteen eri teemaan: pihan yleiskuvauksiin, pihan fyysisiin ominaisuuksiin, leikkeihin, tekemisiin ja sosiaalisiin tekemisiin, talvikuvauksiin sekä muihin muistoihin. Eniten muistot koostuivat yleiskuvauksista (58 kuvausta). Yleiskuvauksista eniten mainittiin ”kiva piha” (28 mainintaa) ja toiseksi eniten pihan tylsyys (18 kertaa).

Koulupihalta muistettiin myös yhteiset tekemiset ja leikit (53 mainintaa), joihin liittyi vahvasti sosiaalinen kanssakäyminen, yhteinen toiminta sekä yhteishenki. Yhdessä leikittiin 32 muiston mukaan muun muassa kirkonrottaa, hyppynarua, piilohippaa ja muita yhteisleikkejä. Lisäksi yhdessä pelattiin pallopelejä (15 muistoa), kuten sählyä, jalkapalloa tai koripalloa. Yhdessä oloon liittyen mainittiin myös kaverit koulupihalla 8 kertaa.

Koulupihan fyysisiä ominaisuuksia kuvailtiin muistoissa yhteensä 34 kertaa. Pihasta muistettiin selkeimmin ”kiva metsä” (17) sekä laitteiden vähyys (13). Toisaalta muutaman muiston mukaan pihalla oli mukavasti laitteita, esimerkiksi yläkoulun pihan kiipeilytangot, vaikka YP2-alue oli merkitty sosiaalisissa tarjoumissa



Oppilaiden muistot

Yleiskuvaus	58
Kiva piha	28
Tylsä piha	18
Ihan ok	7
Mukavat muistot	4
Rauhallinen	1
Yhteinen tekeminen ja leikki	55
Leikit yhdessä	32
Pallopelit	15
Kaverit	8
Pihan fyysiset ominaisuudet	34
(Kiva) metsä	17
Ei laitteita	13
Laitteita	3
Pieni piha	1
Muut	7
Omat saavutukset	2
Muu negatiivinen	2
Tapaturma	1
Sopeutuminen	1
Ensimmäinen kerta pihalla	1
Talvi	5
Oleskelu	1

Kaavio 6. Muistojen teemoittelut.

kielletyksi alueeksi.

Pihalta muistettiin myös omat ja yhteiset saavutukset sekä joitakin tapaturmia. Yksi oppilas puhui myös nopeasta sopeutumisestaan tylsempään pihaan. Toinen muisteli hetkeä, kun ensimmäisen kerran tuli ulos Järvenperän siirtokoulun pihalle.

Pihamuistoissa nousi yllättäen esiin viisi kertaa myös talvi ja talvilleikit vaikka kyselyajankohtana talvesta ja lumesta oli useampi kuukausi aikaa. Talveen liittyi sekä ikäviä että mukavia muistoja. Muun muassa talven liukaus koettiin sekä jännittäväksi että vaaralliseksi, mutta toisaalta talvesta muistettiin myös yhteiset tekemiset.

Aktiivisten ja passiivisten lasten kokemukset koulupihasta

79% vastanneista lapsista (84 lasta) merkitsivät kartalle liikunnallisesti aktiivisia paikkoja kahdesti tai useammin. He tekivät yhteensä 882 paikannusta, joista 409 olivat toiminnallisia (sekä liikunnalliset että passiiviset tarjoumat), 236 sosiaalisia ja 237 emotionaalisia. Keskimäärin liikunnallisesti aktiiviset lapset paikansivat 10,5 tarjoumaa jokaista aktiivista oppilasta kohti.

Passiivisia lapsia oli yhteensä 22 lasta, jotka paikansivat kartalle yhteensä 205 tarjoumaa. Toiminnallinen tarjouma (kaikki) merkittiin 30 kertaa, sosiaalisen tarjouman 146 ja emotionaalisen vain 29 kertaa. Yhteensä passiiviset lapset paikansivat noin 9,3 paikannusta jokaista passiivista oppilasta kohden.

Aktiiviset lapset tekivät hieman enemmän positiivisia paikannuksia (emotionaalisista 61,2% ja sosiaalisista 64,8% oli positiivisia). Passiivisten lasten emotionaalisista paikannuksista 44,8% oli positiivisia ja sosiaalisista vain 18,5% (johtuen kiusaamispaikannuksista). Vähän liikkuvat lapset kokivat pihan hieman

negatiivisemmaksi kuin muut lapset.

Aktiiviset paikansivat eniten sosiaalisista paikannuksista ”olen kavereiden kanssa” (32,6% sosiaalisista) kun taas passiiviset lapset merkitsivät eniten ”minua tai muita kiusataan” (73,3% vastauksista). Tässä täytyy kuitenkin huomioida, että kiusaamisen merkinneitä passiivisia lapsia oli vain kaksi, mikä vääristää tulostulosta huomattavasti. Toiminnallisesti aktiiviset ja passiiviset lapset merkitsivät kaverit sekä kielletyt ja sallitut paikat useimmin, kun taas yksinäisyyttä ja ihmisten pelkoa koettiin vähiten. Erot aktiivisten ja passiivisten sosiaalisten paikannusten välillä huomataan ”saan olla yksin” ja ”olen aikuisen kanssa”-tarjoumien kohdalla. Liikunnallisesti aktiiviset lapset merkitsivät useammin ”saan olla yksin”-tarjouman ja harvemmin ”olen aikuisen kanssa” kuin passiiviset lapset.

Emotionaalisesti eniten paikannuksia sai ”hyvältä” tuntuva piha niin passiivisten kuin aktiivisten lasten keskuudessa. Mielenkiintoista kuitenkin oli, että passiiviset lapset kokivat pihan useammin meluisana kuin aktiiviset. Aktiiviset lapset kokivat pihan myös huomattavasti rauhallisempana, kauniimpana ja hiljaisempana, sillä passiiviset lapset eivät paikantaneet näitä kertaakaan. Sen sijaan ”rauhaton”, ”ruma” ja ”meluisa” paikannettiin useammin passiivisten toimesta. Passiiviset lapset kokivat pihan hieman negatiivisemmin kuin aktiiviset.

Tylsät ja liikkumista vähentävät paikat?

Tuloksia tarkastellessa havaittiin, että pihan tylsäksi kokevista vain kolme lasta olivat ”passiivisia” lapsia ja loput 18 lasta viettivät välitunnit aktiivisemmin. Vaikka aktiiviset lapset touhusivat päivän aikana enemmän liikunnallisesti, he kokivat pihan tylsemäksi. Passiivisuuden ja tylsyyden ei täten havaittu olevan toisistaan riippuvaisia. Sen sijaan passiivisen toiminnan ja tylsyyden paikat sijoittuivat molemmat avoimelle sisäpiha-alueelle. Tylsyys merkittiin kuitenkin useammin myös pelikentälle, jossa harrastettiin

”Täällä on kivaa ja piha on mahtava” – poika 10v.

”siellä on tylsää, koska ei ole mitään tekemistä. Hyppynaru on alkanut jo hiukan tylsistttämään. minulla ei ole mitään erityistä muistoa, mutta siellä on aina aika ahdasta koska piha on pieni.! – tyttö 12v.

”Minulla ei ole juurikaan muistoja Järvenperän koulupihalta. Ainoat muistoni ovat oikeastaan kun sain joskus pihalla aivotärähdyksen tai joskus kun löytää jonkun kivan tekemisen koko luokan kanssa esim. Kirkonrotta, Nurkka-Jussi, Aasi-Pöty jne. ” – poika 9v.

”Ihanat metsät joissa voi oleskella! ” – tyttö 10v.

”-- Minun toisteksi paras muistoni oli se kun lähes koko luokkka leikki Kirkonrottaa.” – poika 9v.

”Olen pitänyt yhtä paljon tästä pihasta kuin Aarniksen pihasta. Täällä ei ole niin paljon tankoja tai muita laitteita mutta täällä on metsä ja muuta kivaa.” – tyttö 10v.

”kun vedin kunnarin pesiksessä” – poika 12v.

”Metsässä talvella rakennettiin lumiukko nimeltä Harri se aina rikottiin. Ja nykyään kun on kevät niin hypimme hyppynarulla ja pelaamme jalkapalloa.” – tyttö 11v.

Vihdin muistot

Haastateltavan muistot painoutuivat toimintamahdollisuuksien vähyteen, poikkeustilanteen tunteeseen sekä hyvään yhteishenkeen. Toisaalta hän muisteli pihalla tapahtuneen myös paljon kiusaamista, osittain jo ennen parakkien tuloa. Kuitenkin haastateltava koki parakkien tulon pihalle luoneen syrjäisiä nurkkia ja tiloja pihalla, joita opettajat eivät valvoneet. Nämä alueet alistivat oppilaat toiminnoille, joita haluttiin pitää opettajalta salassa ja jotka olivat koulun alueella kiellettyjä, kuten kiusaaminen ja tupakointi. Haastateltava koki myös, että pihalle tuodut parakit toivat olon poikkeustilanteesta, mikä lisäsi oppilaiden rauhattomuutta ja opettajien haasteita pitää välitunnit ”kontrollissa”.

”Joo ne (parakit) oli siinä koulun etupihalla, missä yleisesti yläasteella oli niitä syljeskeleviä teinihenkiä ja ne sen niiku tavallaan rikko sen pihan kokonaisuuden, et sinne syntyy niitten ko. niitten parakkien taakse semmosia ns. pimeitä.. osia, joita opettajat ei nähny. ”

”-- tavallaan se vähensi viihtyvyyttä tosi paljon sen takia koska siellä tapahtu kaikkee semmosta, mitä ei haluttu, mitä opettaja näki. Se lisäs niiku mahdollisuutta semmoselle...”
”-- no se muodostaa vähän semmosen olon semmosesta poikkeustilanteesta, jolloin oppilaat saattaa olla ehkä vähän niiku rauhattomampia jos ei sitte opettajalla ole hyvää kontrollia.”

Haastateltava muisti parakit parhaiten välitunneilta ja talvesta, jolloin opetustilat olivat kylmiä ja pelattiin lumisotaa. Kylmyys ja toimintamahdollisuuksien vähyys mainittiin useaan otteeseen.

”Enemmän se jäi melkeen tavallaan mieleen ne kontit niiku niistä välitunneista. Ja että minkälainen rooli niillä oli siellä välituntielämässä, joka oli aika vahva osa sitä koulun sosiaalista niiku kokonaiseloja ja toimintaa.”

”Muistan hyvin. Ne oli semmosia konttityylisiä, niiku ihan perinteisiä parakkeja. -- Mutta tosin mun mielestä niiku yllättävänkin viihtyisiä.. semmosia oikeen kotosia vaikka hyvin kylmiä talvella..”

Positiivisena haastateltava muisti koulun sisätilat, jotka olivat viihtyisiä ja yhteistiloja oli riittävästi. Haastateltava arveli yhteisten tilojen vaikuttaneen koulun yhteishenkeen positiivisesti, vaikka koulussa oli käytöshäiriöiden takia suuria ongelmia.

Lopuksi haastateltava pohti sitä, osasiko vastata haastatteluun riittävän laajalla näkökulmalla, kun ei ole nuorena ehkä ajatellut tarkemmin, mitä koulupihan pirstaloituminen ja poikkeustilanne merkitsi hänelle silloin. Hän kertoi peilaavansa kertomaansa vanhoihin muistikuviin.

”-- nii sitä, ku ei välttämättä osannu aatella ollenkaa mitää laajempaa näkökulmaa siinä silloin.”

”Ja jälkeenpäin sen miettiminen, et mitähän se mulle silloin, tai et mitä se silloin kokonaisuudessa.. kokonaiskuvasa merkitsi silloin. Sitä joutuu vähän peilaamaan vanhoihin muistikuiin sitten.”

aktiivisempaa liikuntaa.

Koulupihatoiveet

Passiivisten lasten toiveet

Vähiten liikkuvat toivoivat koulupihalle tulevaisuudesakin eniten pallopeli- (sähly, koripallo, jalkapallo) sekä pöytätennismahdollisuuksia. Molempia teemoja toivottiin 11 kertaa 148 toiveesta. Toiseksi eniten toivottiin koulupihalle puutarhaa, kasvillisuutta, kalusteita sekä vesileikkiä, jokaista 9 kertaa. Vähiten vähän liikkuvat lapset toivoivat yksinolemisen paikkoja (3).

Passiivisemmat lapset merkitsivät toiveita keskimäärin vähemmän kuin aktiiviset lapset. Kaikki lapset merkitsivät toiveita yhteensä 1058 kappaletta, eli noin 10,0 toivetta jokaista oppilasta kohti. Aktiiviset lapset merkitsivät näistä yhteensä 910, eli 10,8 toivetta jokaista aktiivista oppilasta kohti. Sen sijaan passiiviset lapset toivoivat koulupihalleen vain 148 toivetta, eli 6,73 toivetta/oppilas.

Pihan tylsäksi kokevien toiveet

Koulupihan tylsäksi kokivat 21 lasta. Heidän unelma-koulupihansa koostuivat pääasiassa kasvillisuudesta (19), oleskelupaikoista (18), kalusteista (16), kiipeilystä (16), yhdessä tekemisestä (15) sekä oppitunnista ulkona (14).

Yleiset toiveet koulupihalle

Yleisesti Aarnivalkean koulupihalle toivottiin eniten kiipeilypuita ja –telineitä (69), majoja (66), kasvillisuutta (65), keinuja (65), oleskelupaikkoja (61) sekä oppitunteja ulkona (58). Vähiten koulupihalle toivottiin yksinolemisen paikkoja (23). Yhteensä koulupihatoiveita esitettiin 1058 kappaletta (Kaavio 7).

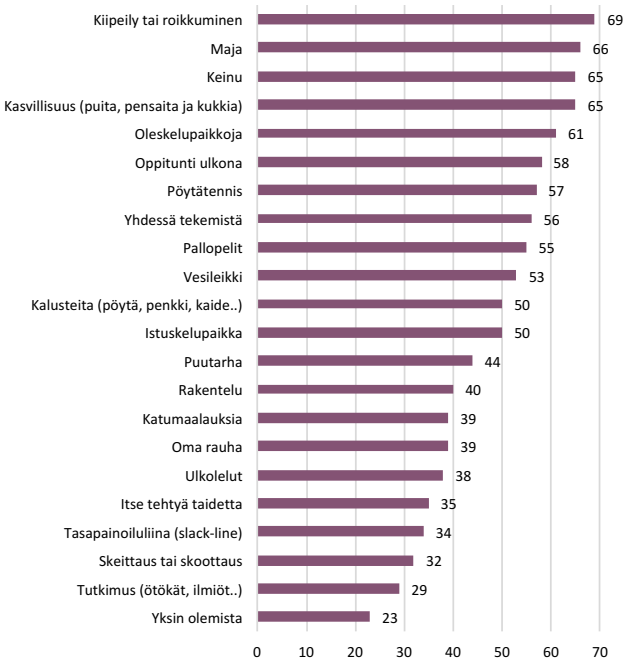
Toiveiden vaikutus konseptiin

Konseptia varten koottiin lista kuudesta eniten toivotusta asiasta, niin yleisesti kuin passiivisten lasten toiveistakin. Ratkaisuehdotukset näille toiveille esitellään luvussa 6.

Vihdin toiveet

Myös Vihdin yhteiskoulussa opiskellut haastateltava toivoi koulupihalle mahdollisuuksia pelata enemmän esimerkiksi jalkapalloa. Haastattelussa mainittiin myös rajoitettu oikeus käyttää viereistä urheilukenttää, minkä haastateltava koki rajoittavan liikkumista ja välituntitekemisiä. Lisäksi haastattelun perusteella voidaan arvioida koulupihalle toivottavan lisää tilaa tai koulualueen rajojen ulkopuolelle ulottuvaa liikkumismahdollisuutta sekä leikki- ja liikuntavälineiden monipuolisuutta.

Mitä seuraavista unelmiesi koulupihalla olisi?



Kaavio 7. Kaikkien oppilaiden toiveet unelmien koulupihalle

”Koulun pihalla olisi suurin osa metsää, mutta olisi silti paikkoja joissa pystyisi pelaamaan jalkapalloa yms. Pihalla voisi olla pöytiä joissa voisi tehdä läksyjä tai piirtää tai esim myös lukea. Jossain rauhallisessa paikassa olisi ns hengailu alue. Iso kiipeilylinna voisi olla myös hauska. Koulun pihalla voisi olla mahdollisuus kaikille harrastuksille. Välitunti kioskissa olisi vilttejä ja muuta kivaa. Uima-allas olisi ihan huippu ja talvella se voisi olla luistelu rata :’D Pihalla olisi myös tilaa tilataide teoksille.” - tyttö 12v.

Eniten toivotut koulupihan mahdollisuudet:



Vähän liikkuvien eniten toivomat koulupihan mahdollisuudet:



5. Johtopäätökset

5.1 Tarjoumat

Aarnivalkean koulun väliaikainen koulupiha koettiin pääosin hyväksi, huolimatta toisinaan esiintyvistä tylsyydestä. Koulupihan hyvänä kokemiseen vaikuttivat muun muassa metsän mahdollisuudet ja sen kauneus, avoin tila pelaamiselle sekä yhteiset tekemiset ja leikit. Yhteishenki koettiin hyväksi, eikä pihalla koettu juurikaan pelkoa ja yksinäisyyttä, mikä poikkesi tutkijan ennako-oletuksesta.

Yllättävää, mutta ilmiön kannalta positiivista oli, että vain muutama oppilas merkitsivät kiusaamisen paikkoja. Toisaalta yksi oppilas koki kiusaamista siinä määrin, että se vaikutti koko pihan emotionaalisiin kokemuksiin analyysivaiheessa. Vihdissä sen sijaan koettiin tekemisen puutteen ja valvonnan rajallisuuden vaikuttavan jonkin verran kiusaamiseen ja järjestyshäiriöihin. Uusimman kouluterveyskyselyn (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2017) mukaan pojat kokevat koulupihalla edelleen enemmän kiusaamista kuin tytöt. Myös Aarnivalkean koulun pihalle merkityt kiusaamisen paikat olivat kaikki poikien merkitsemiä. Myös haastatteluun vastannut opiskelija oli miespuolinen. Voidaan kouluterveyskyselyn mukaan kuitenkin olettaa, että tytötkin kokevat kiusaamista, mutta se esiintyy enemmän sosiaalisesti syrjivänä toimintana, eikä fyysisenä kiusaamisena. Näin ollen kiusaamista on joskus vaikea tunnistaa tai kohdistaa tiettyyn paikkaan.

Tutkimuksessa havaittiin, että Aarnivalkean koulun väliaikaisen pihan eri alueiden fyysiset ominaisuudet, kuten tilan avoimuus ja tiheys, vaikuttivat pihalla esiintyvien tarjoumien määrään. Avoimet tasaiset alueet mahdollistivat toiminnallisen tekemisen, mutta tuntuivat myös tylsimmiltä, johtuen leikkikalusteiden puuttumisesta. Avoimet alueet mahdollistivat yhteisille peleille, fyysisemmälle liikunnalle sekä sosiaalisille kohtaamisille, kun taas suljetummat alueet (kuten metsät) osoittautuivat niin ikään sosiaalisten tarjoumien lisäksi seikkailulle ja rauhallisemmille leikeille.

Avoimella piha-alueella, jossa välituntivalvonta pääasiassa järjestettiin, koettiin aikuisten ja kavereiden

läsnäolo turvallisuuden tunnetta lisääväksi. Sen sijaan pallopelit aiheuttivat vaarallisuuden tunnetta paikoissa, joissa yhdistyivät rauhallinen ja aktiivinen tekeminen. Tulokset tukevat Reggio Emilia pedagogiikan ideologiaa avoimien tilojen sosiaalisista kohtaamismahdollisuuksista ja yhteisistä tekemisistä (Bartlett, 1993, s. 117). Sen sijaan pedagogiikan mukaan avoimen tilan reunamilla tapahtuu pienemmissä tiloissa aktiivinen toiminta. Aarnivalkean koulun pihalla ei ollut avoimen tilan ympärillä pienempiä tiloja tai alueita, joissa aktiivista toimintaa esiintyisi enemmän. Avointa pihaa rajasivat sen sijaan kolmelta sivulta siirtorakennukset. Toisaalta rakennukset toimivat opetuksen, eli ohjatun toiminnan paikkoina yhteisen piha-alueen ympärillä, mikä on yhteistä myös Reggio Emilia pedagogiikalle ja sen käsitykselle hyvästä oppimisympäristöstä.

Tutkimustulokset ovat yhteneviä myös muun muassa Kytän ym. (2009) tutkimuksen kanssa. Kytän ym. teettämän kyselyn mukaan vehreät alueet ovat parhaimpia paikkoja hiljentymiselle ja tekemiselle, kuten myös Aarnivalkean koulun pihakyselyssä havaittiin. Lisäksi Kytän ym. (2009) mukaan lapset kokevat vehreässä ympäristössä olonsa miellyttäväksi. Sen sijaan paikat, joissa vehreyttä ei esiinny, koetaan meluisiksi ja rauhattomiksi. Myös Aarnivalkean koulun pihalla koettiin metsäiset alueet rauhallisemmiksi kuin avoin sisäpiha tai kenttä. Toisaalta Aarnivalkean koulun oppilaat kokivat myös sisäpihan oleskelun paikaksi, mutta oleskeluun liittyi vahvasti yhteinen tekeminen tai oleminen. Yksin oltiin avoimella alueella pääasiassa rakennusten takana tai seinämillä, avoimen tilan seinämillä turvallisessa paikassa.

Aarnivalkean koulun pihan vehreät metsiköt koettiin pihan kauneimmiksi, rauhallisimmiksi ja hiljaisimmiksi paikoiksi, joissa oli mahdollista olla rauhassa ja yksin. Aiemmin on osoitettu, että viheralueiden määrä sekä paikat, joista lapsi pitää lähiympäristössään, vaikuttavat lapsen henkiseen hyvinvointiin ja terveyteen (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009, ss. 21–23). Piha-alueen metsien voidaan näin olettaa vaikuttaneen oppilaiden hyvinvointiin positiivisesti myös Aarnivalkean koulun pihalla.

Melukylämallin mukaan arvioituina (kuva 35) havaittiin, että Aarnivalkean koulun pihalla vain taka- ja etumetsä (ME1 ja 2) sijoittuvat Kytän (2003) melukylämallin mukaan lapsiystävällisimmäksi alueeksi. Mallin mukaan lapsiystävällisyyden kannalta huonoimpia alueita pihalla olivat siirtokoulun takapiha (TP), yläkoulun piha (YP1), takasisäpiha (SP2) sekä päiväkodin metsä/piha (ME3). Erityisesti nämä alueet tulee tarkastella suunnittelun yhteydessä luvussa 6. Toisaalta havaittiin, että vapaan liikkumisen määrää on vaikea arvioida koulupihalla, muuten kuin järjestyssääntöjen ja koulun piha-alueen rajojen avulla. Lisäksi arvioinnissa huomioitiin eri toimintojen rajoittavan toisiaan, jolloin liikkuvuusaste pieneni. Tulokset eivät kuitenkaan ole täysin vertailtavia Kytän malliin, mutta suuntaa-antavia.

Aarnivalkean koulun pihalla havaittiin, että avoimempi kenttä mahdollisti lapsille enemmän toiminnallisia tarjoumia kuin emotionaalisia tai sosiaalisia tarjoumia, kun taas metsään paikannettiin paikoista eniten sosiaalisia tarjoumia. Pihan keskivaiheella oleva sisäpiha, jota rajasi voimakkaasti siirtorakennukset, paikannettiin enemmän emotionaalisia tarjoumia kuin muille alueille. Toiminnallisia tarjoumia paikannettiin lisäksi myös pihan muille alueille tasaisesti, mutta tuloksista havaittiin, että passiiviset toiminnot sijoittuivat pääosin samoille alueille emotionaalisten ja sosiaalisten tarjoumien kanssa. Kyttä ym.(2009) tutkimuksessa Turussa havaittiin samankaltainen tarjoumien riippuminen ympäristöstä. Tutkimuksessa osoitettiin, että sosiaaliset tarjoumat sijaitsivat tiiveimmässä yhdyskuntarakenteessa, emotionaaliset hieman harvemmassa ja kaikkein avoimimmassa ympäristössä sijaitsivat toiminnalliset tarjoumat.



Kuva 35. Melukylämallin (Kyttä ym. 2009) mukaan arvioitua alueita ja tarjoumien jakautumista alueittain. Kuvaajat kuvaavat sitä, kuinka suuri osa tarjoumista oli toiminnallisia, sosiaalisia ja emotionaalisia. Kuvaajissa tulee huomata kiusaamisen määrän vaikuttavan emotionaalisiin tarjoumiin.

5.2 Kokemukset ja muistot

5.3. Toiveet

Koulupihaa muisteltiin eniten (72%) positiivisilla muistoilla. Positiiviset muistot liittyivät vahvasti yhteisiin tekemisiin ja peleihin, mutta myös metsän kauneuteen ja läheisyyteen pihalla. Harisen ym. (2012, s. 18) mukaan kouluviihtyvyyttä lisäävät muun muassa positiiviset kokemukset sekä tasa-arvoinen kohtelu. Aarnivalkean koulun oppilaiden tyytyväisyys ja positiivisten muistojen määrä viittaisi myös Aarnivalkean oppilaiden hyvään kouluviihtyvyyteen. Lisäksi koulupihalla olevan viheralueen määrä sekä paikat, joista lapsi pitää lähiympäristössään, vaikuttavat lapsen henkiseen hyvinvointiin ja terveyteen (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009, ss. 21–23).

Toisaalta Aarnivalkean koulun oppilaat mainitsivat muistoissaan monesti leikkivälineiden puuttumisen johtavan tylsyyteen sekä yksittäiset tapaturmat tai vaaratilanteet. Tylsyyden aiheuttama viihtymättömyys koulupihalla sen sijaan voi aiheuttaa välinpitämättömyyttä ja pahaa oloa (Harinen ja Halme, 2012). Välinpitämättömyydestä ei kuitenkaan ollut Aarnivalkean koulusta tuloksia, mutta tylsistyminen oli selkeästi mainittu leikkivälineiden puuttumisen yhteydessä.

Pihan sosiaaliset tarjoumat ja yleiset positiiviset kuvaukset koulupihasta korostuivat parhaiten muistoissa. Sekä Aarnivalkean koulun että Vihdin yläasteen oppilaat kokivat hyvän yhteishengen rakentavana ja positiivisena asiana poikkeusolosuhteissa. Harisen ym. (2012, s. 61) mukaan onkin osoitettu yhteisen haasteen yhdistävän myös muissa yhteyksissä, mutta yhteinen vihollinen helposti myös ajaa yhteisön vastakkainasetteluun, mikä oli nähtävissä Vihdin yhteiskoulun pihalla oppilaiden ja opettajien välisessä valtataistelussa. Harinen osoittaa myös, että opettajan omatessa vahva valta-asema, myös oppilaat kokevat olonsa turvallisemmaksi, mikä taas lisää viihtyvyyttä.

Tulokset osoittivat, että niin aktiiviset kuin passiivisetkin lapset toivoivat pihalle lisää liikkumiseen mahdollistavia tekemisen paikkoja ja välineitä. Tuonosen (2008) raportissa mainitaan oppilaiden toivoneen koulupihoille erityisesti välituntien toiminnallisuutta lisääviä välineitä sekä esteettistä ympäristöä, mikä osoittaa yhtenevää viihtyvyyttä myös Aarnivalkean koulun tutkimustulosten kanssa. Aarnivalkean koulun pihalla havaittiin myös, että koulun sisäpiha oli selkeästi toiminnallisesti passiivisia ja tylsiä paikkoja. Tutkimus osoittaa, että lapsilla olisi tarve liikkua ja toimia, mutta pihan fyysiset olosuhteet estävät liikkumisen (Harinen ja Halme, 2012). Lisäksi pihan tylsäksi kokevat toivoivat pihalle lisää kasvillisuutta sekä oleskelupaikkoja ja –kalusteita, joiden on aiemmissakin tutkimuksissa osoitettu lisäävän viihtyvyyttä pihalle (Kyttä, Broberg ja Kahila, 2009; Harinen ja Halme, 2012).

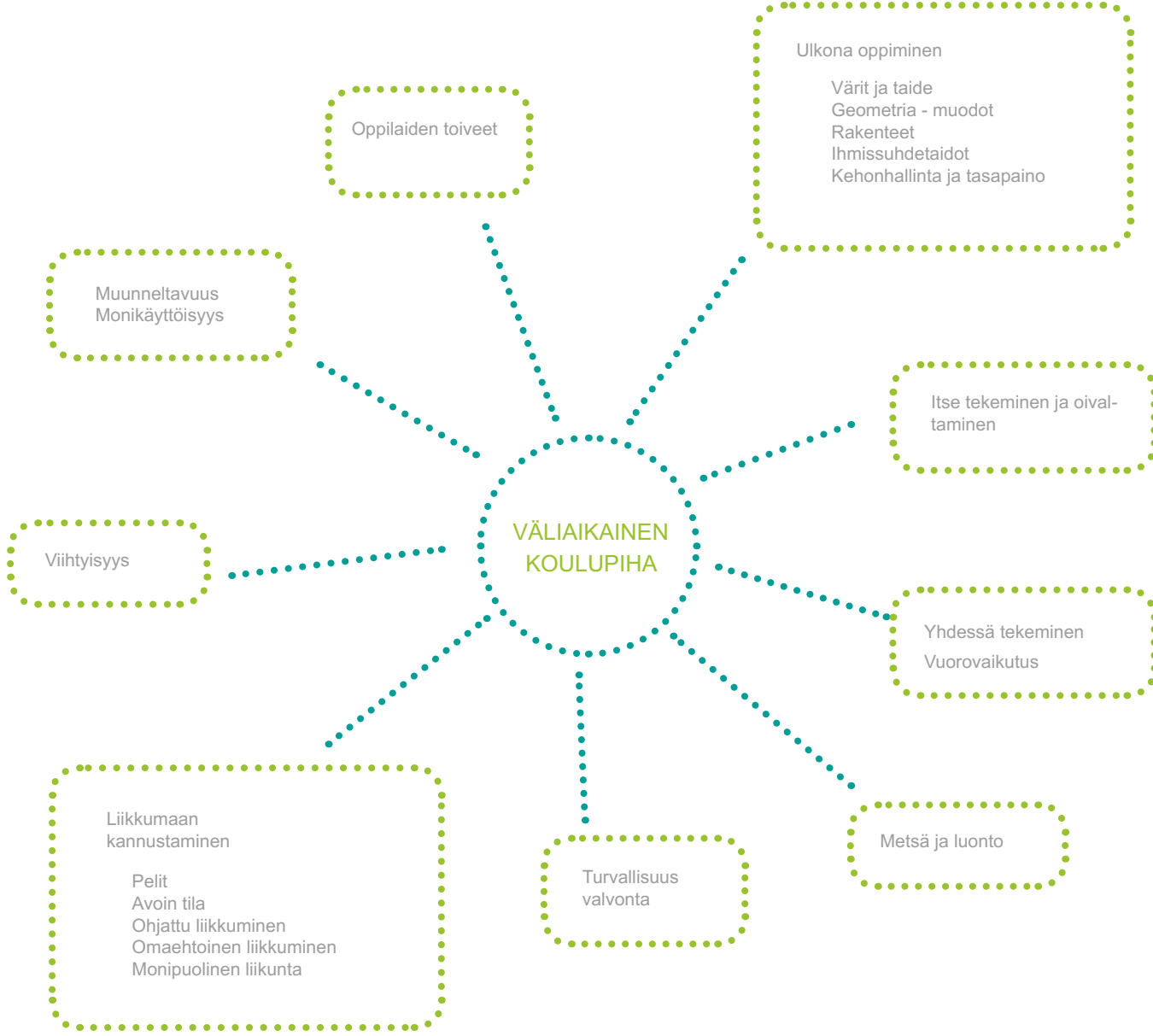
Vertaillessa toiminnallisesti aktiivisia ja passiivisia lapsia havaittiin, että aktiiviset lapset kokivat pihan hieman positiivisemmin kuin passiiviset. Lisäksi aktiiviset olivat enemmän omaehtoisesti yksin, kun taas passiiviset viihtyivät yksinolemisen sijaan aikuisen kanssa. Tämä näkyi myös koulupihatoiveissa. Vähän liikkuvat lapset toivoivat vähiten yksinolemisen paikkoja.



5.4 Tulosten vaikutus suunnitteluun

Tulokset osoittavat, että pihalla on tarvetta tekemisen ohjaamiselle esimerkiksi leikkivälineiden tai tilasuunnittelun avulla. Pihalle tarvitaan selkeämmin rajattuja alueita esimerkiksi rauhassa olemiselle ja pallopeleille, jotta muun muassa vaaratilanteet voidaan minimoida. Tulokset ovat yhteneviä myös uuden opetussuunnitelman (Opetushallitus, 2016) kanssa.

Oppimisympäristöissä tulisi huomioida mahdollisuus ilmiöoppimiseen monipuolisesti rajattujen luokkatilojen ulkopuolellakin. Myös Aarnivalkean koulun oppilaat toivoivat ulko-opetusmahdollisuuksia, minkä perusteella myös Järvenperän siirtokoulun pihalla tulisi olla paikkoja, joissa myös opetusta ja itsenäistä oppimista voi tapahtua. Tulosten vaikutuksista suunnitteluratkaisuihin esitellään tarkemmin luvussa 6.



6. Konsepti- suunnitelma

Järvenperän yläasteen kentällä sijaitsevan siirtokoulun ympäristöä ei ole juurikaan muutettu siirrettävien koulurakennusten tultua paikalle. Koulupihan käyttöä sen sijaan on rajoitettu kahden koulun käyttöön niin, ettei vaaratilanteita aiheudu (Savolainen, 2016). Myös Aarnivalkean koulun oppilaille tehty kyselytutkimus osoittaa, että tarvetta pihan parannuksille olisi. Tässä luvussa esitellään ideoita siitä, miten koulupihoja voitaisiin väliaikaisesti muuttaa oppilaiden tarpeisiin ja tilaan soveltuvammaksi. Lisäksi esitetään yksi Aarnivalkean koulun pihalle soveltuva konseptitasoinen luonnos-suunnitelma, jossa ideat yhdistyvät paikkaan arkkitehtuuriltaan ja toteutukseltaan parhaiten soveltuvalla tavalla.

6.1 Konseptin lähtökohdat ja referenssit

Konseptin lähtökohtana on erilaisten tilojen ongelmat, niiden potentiaali sekä oppilaiden toiveet. Nämä yhdistäen koottiin ehdotuksia, joilla väliaikaista koulupihaa voidaan elävöittää ja joilla oppilaiden liikkumista voidaan lisätä koulupihalla. Ideat ovat luonnoksia siitä, miten koulupihaa voitaisiin kehittää, eikä suunnitelma sellaisenaan ole riittävä toteutettavaksi. Koulupihan toteutussuunnittelu vaatii tarkemman tarkastelun sekä turvallisuusmääräykset ja kaavoituksen huomioivan suunnittelun. Osaa näistä ideoista voidaan kuitenkin hyödyntää sellaisenaan koulupihoilla.

Koulupihan viihtyisyys, esteettisyys sekä luonnon läheisyys ovat tärkeitä kouluviihtyvyyden kannalta. Lisäksi koulupihalla tulee olla mahdollisuuksia oppia sekä itseohjautuvasti että ohjatusti. Esimerkiksi taiteen, matematiikan, liikunnan, sosiaalisten taitojen, fyysisten taitojen ja luonnontieteen opetus ovat helposti pihalla toteutettavia oppiaineita kieltenoppimisen lisäksi. Myös itse tekeminen ja osallistuminen pihan toteutukseen ja muotoutumiseen vaikuttavat käyttäjiin positiivisesti. Tutkiminen, oivaltaminen ja pihan monikäyttöisyys ovat merkittävä osa väliaikaisen koulupihan runkoa. Pihan täytyy myös kannustaa oppilaita liikkumiseen, kuitenkin turvallisuus huomioiden.

Kuten aiemmin tässä työssä on esitelty, hyvä koulupiha koostuu käyttäjien, eli tässä tapauksessa oppilaiden kuulemisesta. Jotta oppilaiden toiveet voidaan ottaa parhaiten huomioon, on tähän työhön koottu lista luvussa 6 käsitellyistä toiveista, sekä niihin vastaa- vista toteutusmahdollisuuksista ja ideoista. Ideakuvat on kerätty eri lähteistä sekä erilaisista väliaikaisista ja pysyvistä piharatkaisuista. Kuvien lähteet esitellään sivulla 101.

Kiipeily:

Kiipeily on nykykoulupihoilla haasteellinen turvallisuuden kannalta. Kiipeilytelineet tulee olla turvallisuusvaatimukset täyttäviä ja niiden alla tulee olla riittävä turva-alusta. Näin ollen kiipeily puissa ei ole virallisesti sallittua lasten leikkiympäristöissä, vaikka sitä toivottiinkin. Väliaikaisellekin koulupihalle voidaan kuitenkin asentaa pihan koosta riippuen eri kokoisia kiipeilytelineitä tai –verkkoja. Myös kiipeilyseinät ovat mahdollisia.

Väliaikaisella koulupihalla voitaisiin hyödyntää väliaikaisten koulurakennusten seiniä muuttamalla ne kiipeilyseiniksi. Näin ollen tilavaatimus pienenisi ja tukeva rakenne on jo valmiina. Julkisivun muuttaminen kiipeilyseinäksi vaatii kuitenkin tarkemman rakennetutkimuksen.

Myös kahden pilarin tai puun väliin kiristettävä Slack-line, eli tasapainoiluliina toimii kiipeilyn kaltaisesti tasapainoa ja kehonhallintaa kehittävänä välineenä. Riittävän matalalle viritettynä Slack-line ei vaadi myöskään erillistä asennettavaa turva-alustaa, vaan esimerkiksi nurmialusta soveltuu turva-alustaksi. Lisäksi maata pitkin esimerkiksi rinteessä olevat köydet ovat hyvä tapa kehittää fysiikkaa myös väliaikaisella ratkaisulla.



Kuva 36



Keinu:

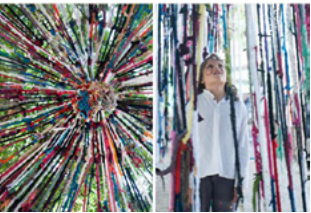
Keinut ovat pienellä pihalla haastavia leikkivälineitä, sillä niiden vaatima vapaa putoamistila ja turva-alue ovat huomattavan suuria, pituussuunnassa ketjujen pituudesta riippuen jopa yli 8 metriä. Samoin turvalustan materiaalivaatimukset ja paksuudet vaihtelevat putoamiskorkeuden mukaan.

Tilan salliessa väliaikaiselle koulupihalle voidaan asentaa pinta-asennuksena perinteisiä keinoja tai pienempikokoisia jousikeinoja. Pienen pihan tilanpuutteesta sekä sosiaalisten kohtaamisten lisäämistarpeesta johtuen suositellaan pihalle asennettavaksi erityisesti pesäkeinu, jossa mahtuu useampi keinu- maan samaan aikaan.

Keinujen alle voidaan asentaa turvahiekka, puuhaketta tai synteettinen turvalaatoista koostuva alusta, jolloin asennus ja purkaminen ovat helppoa väliaikaista käyttöä ajatellen.



Kuva 37



Kuva 38



Maja:

Suojien ja erityisesti erilaisten majojen rakentaminen on ihmiselle luontaista. Etenkin metsäisiin paikkoihin majanrakentaminen on lapsille luontevaa. Oksien, risujen, puiden ja lehvästöjen hyödyntäminen sinällään luovat jo mahtavia seikkailumajoja. Talvella tilanne lehtipuuvaltaisissa metsissä on monesti toinen, sillä lehdettömät oksat eivät muodosta samanlaista suojaa. Majojen rakentaminen koulupihoilla muista kuin

Kasvillisuus ja puutarha:

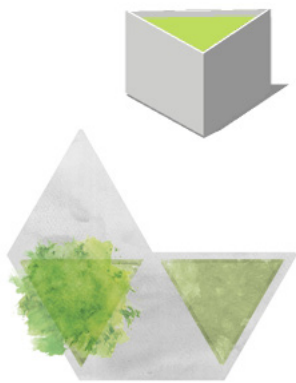
Kasvillisuuden tuominen ja istuttaminen väliaikaisesti pihalle on haaste. Erilaiset istutusruukut ja –laatikot ovat toimivia ja paljon käytettyjä ratkaisuja, mutta niissä huonona puolena on talven tuomat pakkaset. Ruukussa kasvavat kasvit, etenkin puut paleltuvat helposti, ellei ruukkuja eristetä riittävästi.



Koulupihalle voidaan kuitenkin kevääksi ja syksyksi istuttaa esimerkiksi pieni opetuspuutarha, hyötynuutarha tai muita vehreyttä lisääviä pieniä istutuksia. Istutuslaatikot ovat väliaikaisella koulupihalla siirreltävyyden kannalta parhaimpia. Myös esimerkiksi nurmen tai metsänpohjan siirtäminen pihalle on mahdollista väliaikaisesti.



Kuva 39



Oleskelupaikat ja kalusteet:

Liikkumisen ja toiminnallisuuden lisäksi on myös rauhalliselle oleskelulle ja sosiaalisille kohtaamisille tarjottava paikkoja. Oleskelupaikat ja kalusteet, kuten penkit, tuolit ja pöydät mahdollistavat myös rauhoittumisen. Pienellä pihalla kalusteiden viemä tila ja käyttötarkoitus eivät aina vastaa tavoitetta, joten työtä varten suunniteltiin erillisiä moduulikalusteita, joilla voidaan luoda pihalle muunneltavia tiloja, sekä istuskelukonin ja olemisen paikkoja (kts. luku 6.2).



Kuva 40



Oppitunti ulkona:



Ulko-opetus onnistuu helposti myös ulkona. Useita oppiaineita tai opetettavia teemoja voidaan käsitellä ulkona lähes millaisessa ympäristössä tahansa. Pihalla voidaan tarjota erilaisia mahdollisuuksia monipuoliseen opetukseen esimerkiksi erilaisilla tilaratkaisuilla, kalusteilla ja katumaalauksilla tai esimerkiksi peileillä (mm. Bartlett, 1993). Monissa väistökouluissa pihan päällystämateriaali on kivituhkaa tai muuta vettä läpäisevää, jolloin myös katumaalaukset ovat haasteellisia. Sen sijaan esimerkiksi asfaltilla, laatoituksella tai kumisilla pintamateriaaleilla voidaan luoda pihalle alueita, jotka mahdollistavat pitkäaikaisille (valmiiksi tehty tai oppilaiden kanssa projektina tehty) tai lyhyempikestoisille (katuliidut, vesitaide ks. kohta "vesileikki") taiteille.

Lisäksi pihalle voidaan luoda erilaisia intiimejä paikkoja esimerkiksi katoksilla tai välineiden sijoittelulla. Metsäiselle alueelle voidaan tuoda retkitunnelmaa esimerkiksi laavumaisilla katosrakenteilla, jotka voidaan asentaa esimerkiksi väliaikaisesti vahvasta purjekankaasta.



Kuva 41

Vesileikki:



Vesileikkejä voidaan toteuttaa väliaikaisella koulupihalla keveillä toimenpiteillä. Erityisesti liikkuva vesi on kiehtovaa ja sen tutkiminen voidaan mahdollistaa rakentamalla erilaisia kouruja, puroja ja altaita. Vesi voidaan kerätä leikkejä varten esimerkiksi sadevedestä rakennuksen katolta syksyputkien avulla ja ohjata sitä kautta leikkeihin.

Amerikkalainen Peregrine Church on kehittänyt vuonna 2013 vesigrafiikka-konseptin "Rainworks" (Rain.works, ei päivämäärää). "Rainworks'n" taustalla on tarve tehdä kovasta ja urbaanista ympäristöstä mielenkiintoinen myös sateella. Tätä varten Church on kehittänyt vettä hylkivän "Invisible sprayn", jolla voidaan maalata erilaisia näkymättömiä kuvioita kovaan pintaan. Sateella maalattu pinta jää kuivaksi, jolloin kuivan ja märän pinnan kontrastista syntyy vesigrafiikkaa, jota voidaan hyödyntää myös opetus- tai leikkivälineenä.



Kuva 42



Pallopelit:



Pallopelit ovat monien välituntien suosikkilajeja. Pallopeleihin tarvitaan tasainen ja laaja avoin alue sekä lajikohtaiset maalit. Pallopelaamiseen soveltuvia paikkoja on helppo osoittaa myös pienemmille pihaille erottamalla vauhdikas peli rauhallisesta oleskelusta rajaamalla alueita esimerkiksi aidoin tai kasvillisuudella.

Pöytätennis:



Perinteinen kahden pelattava pöytätennis on koulupihojen suosikkeja. Mitä jos pöytä mahdollistaisikin useammalle pelaajalle mahdollisuuden pingikselle samaan aikaan? Esimerkiksi pyöreä, tai kuusikulmainen pöytä mahdollistavat pelin sektoreittain myös useammalle pelaajalle.



Kuva 43



6.2 Konsepti



Konseptikaavio: Jokaiselle teemalle on osoitettu Aarnivalkean koulun pihalla sijainti, johon ne voidaan sijoittaa.

Oleskelupaikat

Olohuone

Piha ja toiveet jaettiin eri tyyppisiksi ja tunnelmaisiksi alueiksi ja paikoiksi. (kts. konseptikaavio) Jokainen paikka omaa oman tunnelmansa ja se soveltuu tiettyyn ympäristöön ja tietynlaiseen tilaan, jotta sitä voidaan maisema-analyysin kautta soveltaa muihin vastaaviin ympäristöihin.

Paikat jaettiin viiteen pääteemaan, jotka ovat jakautuneet vielä pienempiin alateemoihin ja paikkoihin, joilla on jokaisella oma luonne, omat varusteet ja omat materiaalit:

Olohuone on Aarnivalkean koulun piha-alueen keskus, joka toimii koulun sosiaalisena keskuksena. Olohuoneessa pihakalusteilla, kasvillisuudella ja päällystemateriaaleilla luodaan tunnelma avoimesta ja yhteisestä tilasta, jossa jokaisella on mahdollisuus olla myös rauhassa. Päällystemateriaalia käytetään kivituhkan tilalta rajatulla alueella kumialustaa tai asfalttia, jolloin maan pintaan on mahdollista toteuttaa erilaisia kuvioita ja katutaidetta oppimista ja leikkejä varten (Kuva 44). Pihan kalusteet muodostuvat Kivikko-ajatuksista (ks. seuraava sivu).

Oleskelupaikat

- Olohuone
- Kivikko
- Keto

Toiminnan paikat

- Areena
- Luola
- Kiikku

Seikkailualueet

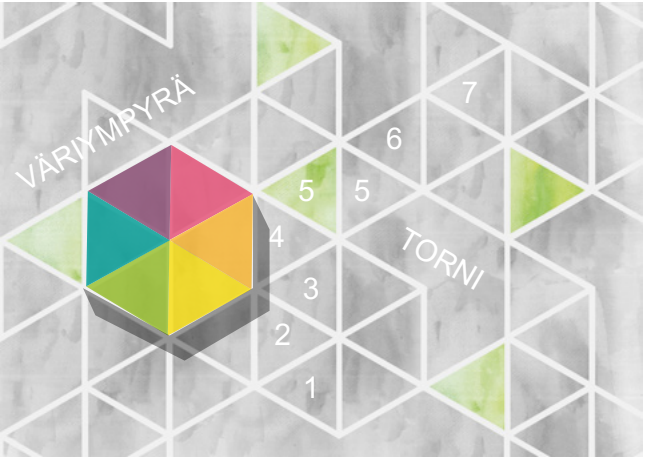
- Seikkailumaa
- Liaanimetsä

Aistikokemuksien paikat

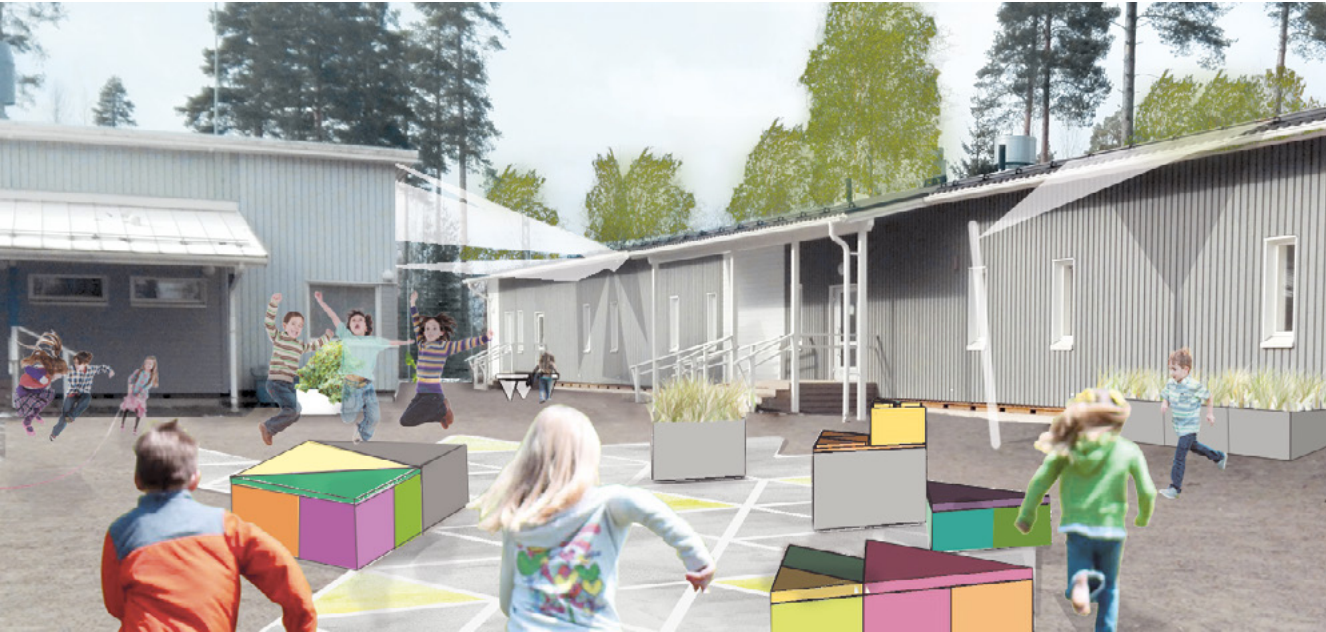
- Galleria
- Kuvastin
- Lintumetsä

Oppimisympäristöt

- Puntarha
- Laavu
- Vesistudio



Kuva 44. Ideakuva asfaltin tai muun kovan pinnan maalaamisesta.



Kuva 45. Ideakuva oleskelupaikasta

Kivikko

Kivikko on moduulimainen rakenne, joka koostuu kolmesta eri kokoisesta kolmionmuotoisesta ontosta rakentelupalikasta, kivistä. Kivistä kaksi ovat betonista valettuja kiinteitä paloja ja yksi on liikuteltava kevyt pala. Betonivaletut Kivet voidaan asentaa pidempiaikaisesti halutulle paikalle koulun pihalle, joko avoin puoli ylös tai alas päin. Avoin puoli ylöspäin asennettuna Kiveä voi käyttää istutuslaatikkona, leikkivälinelaatikkona tai muuna laatikkona. Suljettu puoli ylös päin asennettuna moduulin osa toimii istuskelu- ja rakentelualustana. Jokaisen Kiven pohjassa tai kannessa on pieni vedenpoistoreikä istutuksia ja sadevettä varten.



Kuva 46. Värikkäät kivet voidaan asetella väriympyrään

Kevyemmät komposiittikivet ovat betonisten kolmioiden kerrannaisia, puolet sivun pituudesta, jolloin yhden ison betonikolmion päälle voidaan sijoittaa neljä pienempää moduulia. Yhdistelemällä eri värejä eri muotoisiin rakennelmiin ja asetelmiin, syntyy monimuotoisia ja -ulotteisia tiloja ja rakennelmia.

Nappulapintojen päälle on asetettavissa eri kokoisia kansia, jotka sekä lukitsevat moduulit yhteen asetettaessa ne limittäin, että mahdollistavat tasaisen istuskelupinnan.

Kivimoduuleissa käytetään harmaan lisäksi kuutta eri väriä; Punaisen, sinisen ja keltaisen sävyjä sekä näiden välivärejä violettiä, oranssia ja vihreää, jolloin niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi taideopetuksessa.

Moduulikalusteiden etuna on muunneltavuus, liikuteltavuus ja monikäyttöisyys. Niitä voidaan käyttää muun muassa:

- istuskeluun
- rakenteluun
- istutuksiin
- opetukseen
- hiekka- ja vesileikkeihin
- lelujen säilytykseen

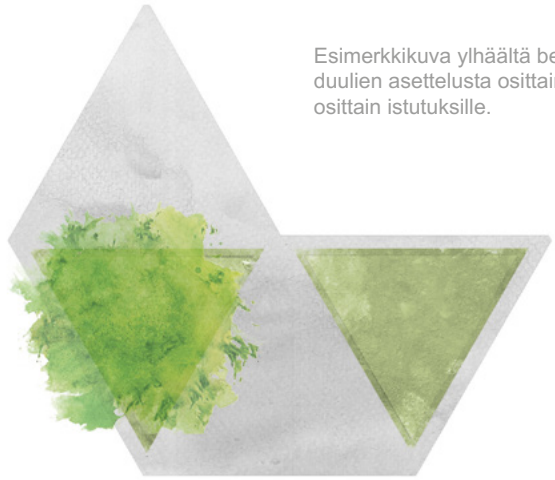
Miksi tasasivuinen kolmio?

Tasasivuinen kolmio on säännöllinen geometrinen muoto, jonka jokainen sivu on yhtä pitkä. Kolmioita pidetään vahvimpana ja kestävimpanä rakenteena, sillä se on ainoa muoto, joka ei väännä tai sorru puristuksessa.

Tasasivuisten kolmioiden yhdistelmillä saadaan aikaan mielenkiintoisia ja monenlaisia geometrisia muotoja, esimerkkinä säännölliset muodot kuusi-kulmio ja kolmiulotteinen tetraedri.

Kolmioita voidaan hyödyntää myös koulupihalla kivimoduulin muodossa luomalla erilaisia rakennelmia, tiloja ja muotoja.

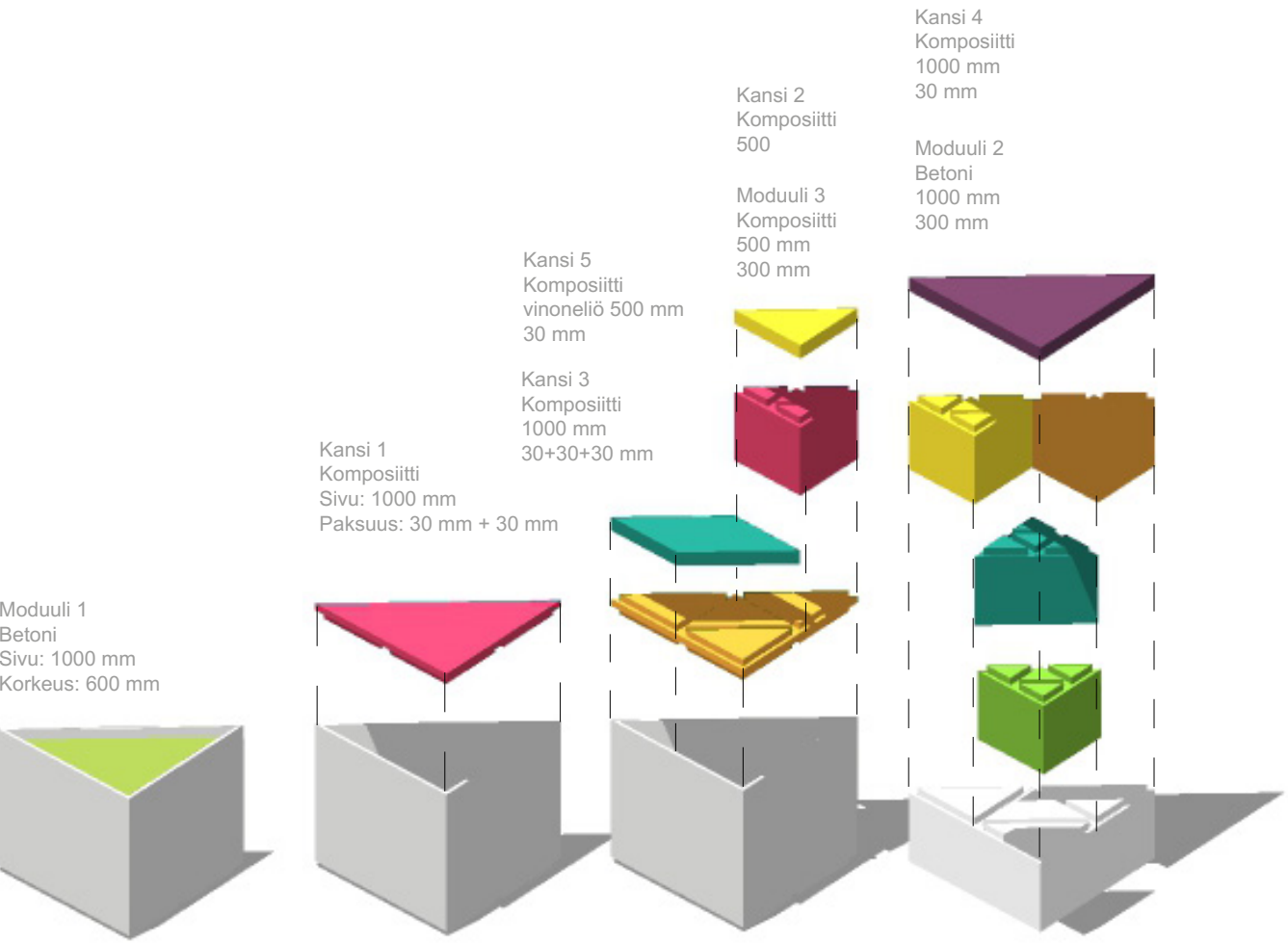
Värikkäistä kolmioista voi muodostaa esimerkiksi väriympyrän koulun pihalle osana opetusta, jolloin päävärit ja välivärit tulevat tutuiksi leikkien ja itse rakentaen.



Esimerkkikuva ylhäältä betonisten moduulien asettelusta osittain istuskeluun ja osittain istutuksille.



Betoniset moduulit kuvaavat luonnon elottomia elementtejä, kiviä.



Kuva 47. Kaaviokuva kivimoduuleista

Keto

Kedot ovat Aarnivalkean koulun piha-alueella pelikentän laidoilla olevia nurmialueita. Avoimet kedot on tarkoitettu olemiseen, pelaamiseen ja leikkimiseen. Myös pihaille, joilla ei valmiiksi ole nurmialuetta, voidaan tuoda siirrettävä nurmi, tai tekonurmipinta pienelle alueelle, esimerkiksi ”nurmiterassiksi”.

Toiminnan alueet

Areena

Areena on avoin toiminnan alue, jossa voi urheilla ja liikkua vapaasti tai ohjatusti. Koulupiha voi koostua useasta Areena-alueesta, kuten Aarnivalkean koulun pihalla. Aarnivalkeassa Areena syntyy luontevasti nykyisille liikunnan paikoille: jalkapallokentälle ja siirtokoulun takapihalle, vanhojen koripallotelineiden paikalle. Lisäksi takapihan verkkoaidan takana oleva pituushyppypaikka yhdistetään takapihan kanssa yhdeksi isommaksi Areena-alueeksi. Uusilla Areena-alueilla voi juosta, leikkiä, pelata pallopelejä, kiipeillä ja hypätä pituutta. Pienempi takapihan Areena voidaan päällystää pelaamiseen soveltuvalla kumialustalla, jolloin alusta on miellyttävämpi pelata alustan kimmoisuden ja iskunvaimennuksen ansiosta. Myöskään kivituhan pölyävä vaikutus ei tällöin häiritse pelaamista. Takapihan Areenan 4.-6.-luokkalaisten rakennuksen puoleiselle sivulle voidaan asentaa pienikokoinen kiipeilyverkko.

Luola

Luola on katettu toiminnallinen alue, joka mahdollistaa liikkumisen ja tekemisen myös sateisella säällä. Luola yhdistää samalla aktiivisen Areenan ja rauhallisemman Olohuoneen käytävämäisenä tilana. Katoksessa voidaan pelata pingistä, hyppiä ruutuja tai kiipeillä ja samalla se luo intiimiä tilaa avoimelle pihalle. Katos voidaan jännittää esimerkiksi purjekankaasta, verkkomaisesta kankaasta tai värikkästä läpinäkyvästä muovista, jolloin Luolasta ei tule liian pimeä paikka. Luola soveltuu erityisesti vanhempien oppilaiden toiminnan paikaksi, sillä se sijaitsee ylempien luokkien koulurakennuksen ja opettajainhuoneen välisessä välissä.

Kiikku

Kiikku on paikka, jossa voi keinua pesäkeinussa yksin tai kaverin kanssa yhdessä. Kiikku sijaitsee pohjoisemman siirtorakennuksen päädyssä, kulkureitin vieressä metsän lähellä. Kiikku ei kuitenkaan estä pienellä pihalla tarvittavia kulkuyhteyksiä, eikä se ole huoltoajon tiellä. Pesäkeinun alle asennetaan turvalaatoista värikäs alusta, jonka kolmion muotoiset kuviot yhdistyvät oleskelualueen kivikonseptin kanssa.



Kuva 48. Tunnelmakuva Luolasta
Kuva 49. Tunnelmakuva Kedosta

Seikkailualueet

Seikkailumaa

Seikkailumaa on metsäiseen ympäristöön puiden katveeseen soveltuva leikkialue. Seikkailumaa koostuu seikkailuradasta, autonrenkaista ja tasapainoilulii-noista. Paikaksi valitaan hieman harva metsä, jotta maahan voidaan asentaa tarvittava turvahiekka, -hake tai -matto. Metsän eteläreunan nurmikkoa voidaan käyttää turva-alueen päällysteenä niiltä osin, kun putoamiskorkeus ei ylitä turvamääräyksien korkeusrajoja.

Liaanimetsä

Liaanimetsä syntyy metsäiseen tai puiden rajaamalle alueelle. Liaanit ovat kierrätyskangassuikaleita, joita solmimalla puiden oksiin syntyy erilaisia tiloja ja majoja joiden sisällä voi leikkiä. Kiipeilyä varten Aarnivalkean koulun takametsän rinteeseen soveltuvat erilliset kiipeilyköydet, jotka mahdollistavat rinteen kiipeämisen maata pitkin.



Kuva 50. Tunnelmakuva Liaanimetsästä

Aistikokemuspaikat

Galleria

Galleria on taiteen tekemisen ja kokemisen paikkoja koulupihalla. Galleria voi koostua joko projektina tehdystä ympäristötaiteesta tai vapaasta taiteilualueesta. Aarnivalkean koulu pihaa ja kenttää ympäröivät metalliverkkoaidat, jotka soveltuvat hyvin taiteen kohteeksi. Aitojen ei tarvitse olla vain funktionaalisia rajoja, vaan niitä voidaan hyödyntää punosalustoina, ripustusseininä tai katutaiteen, kuten graffitin taustapintana.

Kuvastin

Kuvastin on yksi gallerian osa, joka koostuu erilaisista kaarevista peileistä. Peilit luovat sekä tilan tuntua että jännittäviä heijastuksia ympäristöstä, mutta ne myös auttavat lapsia kohtaamaan toisensa ja itsensä luontevasti peilin edessä herättäen keskustelua ja täten sosiaalista vuorovaikutusta. (Bartlett, 1993) Samalla peilit luovat uudenlaisia aistikokemuksia ja näkymiä koulupihalle seinien tilalle. Aarnivalkean koulun pihalla Kuvastin soveltuu parhaiten kentän ja koulurakennuksen väliin jäävään välikköön, jota rajaa toiselta sivultaan aita ja toiselta sivulta koulurakennuksen seinä. Peilit voidaan kiinnittää joko julkisivuun tai metalliaitaan.

Lintumetsä

Lintumetsä on rauhoittumisen ja audiitiivisten aistikokemusten paikka. Aarnivalkean koulupihalla olevan metsikön latvustossa viihtyvät erilaiset linnut, joten lintujen elinympäristön muuttamista voidaan välttää. Kuitenkin metsikköön voidaan tehdä yhdessä esimerkiksi linnunpönttöjä. Koska väistökoulut palvelevat elinkaarensa aikana useaa eri koulua, voisi lintumetsä toimia paikkana, jonne jokainen luokka tekee vuorolleen yhdessä linnunpöntön tai muun projektin. Näin paikkaan syntyisi myös muistoja joka vuodelta, vaikka pihan eläimistö väistämättäkin muuttuu käytöstä johtuvan kulutuksen ja häiriön seurauksena.



Kuva 51. Tunnelmakuva Kuvastimesta, jossa rakennuksen julkisivuun on kiinnitetty aaltoilevaa peilipintaa
Kuva 52. Tunnelmakuva Seikkailumaasta

Oppimisympäristöt

Puutarha

Puutarha on pieni alue koulurakennuksen seinustalla, jossa istutuslaatikot mahdollistavat erilaisille istutuksille ja opetuspuutarhalle. Aarnivalkean koulun pihalla Puutarha sijoittuu rakennuksen aurinkoiselle seinustalle, jossa se rajaa myös olohuonetta vihreänä. Puutarhan istutuslaatikoina käytetään samoin kivimoduuleja.

Laavu

Laavu on retkeilyalueilla erityisesti tunnettu tauko- ja nuotiopaikka. Myös koulupihalle voidaan tuoda ajatus retkeilystä, jolloin esimerkiksi opetus siirtyy luokatilasta ulos metsään. Myös välitunnit ovat pieniä retkiä koulupäivän aikana. Laavu syntyy koulupihalle katoksen avulla. Aarnivalkean koulupihalla Laavu voidaan rakentaa takametsikön kaakkoispäättyyn, jonne on helppo saavutettavuus ja siellä on valmiiksi puita laavun katoskankaan pilareiksi. Katoksen alle syntyy ulko-opetusluokka, jossa voidaan hyödyntää joko Kivimoduuleja tai puupölkkyjä istuskelupaikkoina.

Vesistudio

Vesistudio on monipuolinen vesileikki- ja taidepaikka. Siellä voi sekä leikkiä sadevedellä, että myös tehdä taidetta sadepäivien iloksi. Vesistudio pitää sisällään luokkien yhteisen taideprojektin, jossa hyödynnetään Peregrine Church'n (2013) kehittämää "Rainworks"-konseptia (esitelty luvussa 6.1).



Kuva 53. Tunnelmakuva Laavulta

7. Lopuksi

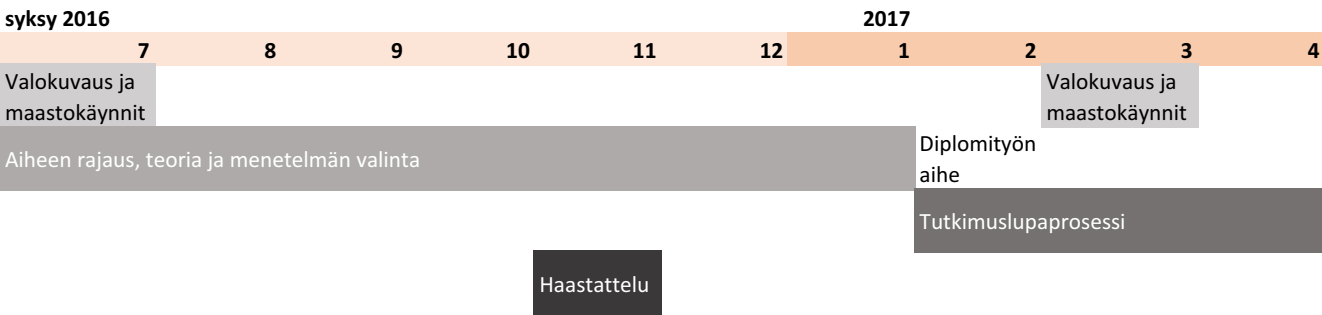
Diplomityön eteneminen ja aikataulu

Diplomityöni aihe oli haastava ja laaja, mutta erittäin mielenkiintoinen. Suoritin työni tavalla, jota en ollut ennen tehnyt, tutkimuksena. Tutkimuksen teko oli mielenkiintoinen prosessi, sillä se tähtäsi suunnitelmaan ja konkreettisiin vastauksiin siitä, mitä koulupihalta vaadittaisiin. Kiinnostusta lisäsi myös PehmoGIS-menetelmä, jonka arvelin soveltuvan lapsille hyvin. Samalla onnistuin yhdistämään tutkimuksen tekemiseen ammattiosaamistani niin maisema-arkkitehtuurin kuin opettamisenkin alalta. Ilokseni huomasin, että menetelmä oli myös lapsille mieluinen ja sain vastausaineistoa kerättyä helposti.

Työni etenemiseen vaikuttivat muun muassa aiheen laajuus, sen rajaaminen sekä aineiston keräämisen luomat haasteet. Koin aiheen rajaamisen kannalta pidemmän prosessin olevan työlleni lopulta parhaaksi. Näin työ kehittyi ja suunta selkiytyi työtä tehdessä. Työn edetessä tuli kuitenkin vastaan myös joitain ulkopuolisia haasteita. En ollut varautunut ruuhkaisen kevään vuoksi pitkään tutkimuslupakäsittelyyn, mikä vaikeutti tutkimuksen etenemistä jonkin verran. Lisäksi pyysin osallistuneiden oppilaiden vanhemmilta kirjallisen luvan tutkimuksen toteuttamiseksi (liitteenä).

Toisaalta kyselyn toteuttaminen loppukeväästä osoitautui hyväksi ajankohdaksi toteutukselle, sillä koulujen kesälomat lähestyivät ja koulussa oppivelvollisuus oli täytetty aineiden osalta jo aiemmin ja arvosanat vähintäänkin jo opettajien työn alla. Näin ollen vaikutti, että oppilaat mielellään osallistuivat tutkimukseeni. Kysely ajatuksena ei aluksi herättänyt innostusta etenäkään vanhemmissa oppilaissa, mutta kyselyn uusi menetelmä ja karttapohjainen vastausalusta houkutelivat oppilaita paneutumaan kyselyyn. Osa jopa olisi halunnut ”pelata” kyselyn uudestaan. Koin kyselyni onnistuneen oppilaiden ja opettajien palautteen perusteella. Monet oppilaat tulivat kertomaan kyselystä unohtuneita vastauksiaan ja muistojaan minulle välitunnilla, jonka vietin ulkona lasten kanssa tarkkaillen pihaa, sen tarjoumia ja oppilaiden välituntikäyttäytymistä. Muutamat oppilaat eivät olisi päästäneet minua kotiin ja toivoivat minun tulevan uudestaankin, mikä oli tutkijankin näkökulmasta erityisen positiivinen palaute. Toisaalta pohdin, kokivatko oppilaat minut jonkinlaisessa ”pelastajan” roolissa, kun tein tutkimusta heille tärkeästä ympäristöstä. Kyselyitä koulupihan oikeille muutoksille tulikin paljon.

Diplomityön aikataulu ja eteneminen



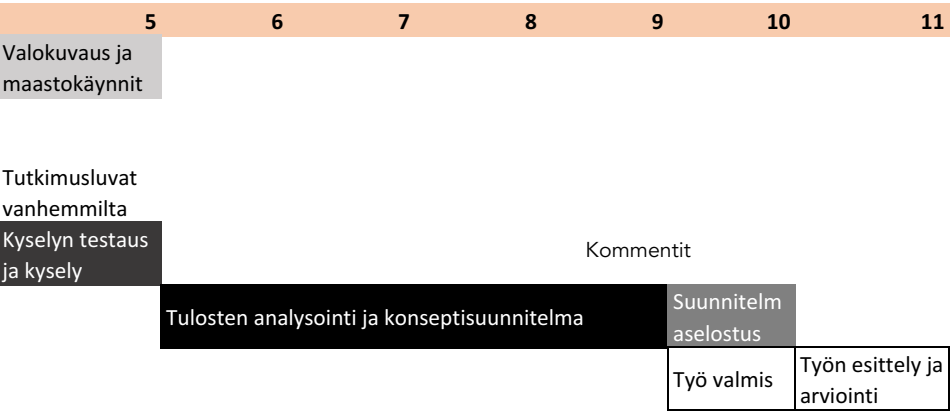
Kaavio 8. Aikataulu

Esittelin tutkimustulosten perusteella laatimani konseptisuunnitelman idean yhdelle Lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkin ryhmistäni syys-lokakuun vaihteessa 2017. Saamani palaute oli pääosin positiivista. Moni kehui ideaa kivaksi ja haluaisi omalle koulupihalleen sellaisen. Sattumalta yksi oppilaista opiskeli suunnittelukohteena olevassa siirtokoulussa ja hän erityisesti vaikutti erittäin innostuneelta, jos koulupiha todella saisi ehdottamani parannuksen. Tytöt olivat erityisen innoissaan oleskelupaikoista ja koottavista ”kivistä”, joissa yhdistyvät kasvillisuus ja oleskelu. Pojat toivoivat pihalle rakentelumahdollisuuksia enemmän ja ehdottivat kolmionmuotoisia keinoja. Lisäksi eräs oppilaista ehdotti: ”Jos se laatikko täytettäis vaikka hiekalla, niin siihen vois laittaa tankoja ja pylväitä pystyyn.” Hän mietti voisiko kivimoduulit toimia myös leikkivälineiden painoina. Olin itse pohtinut aiemmin samaa, mutta päädyin perinteisempiin asennusratkaisuihin. Jätin suunnitelmaan palautteen perusteella sen parhaimmat osat, mutta kehitin puuttuvia tai hankalia teemoja tarvittavin osin. Muun muassa keinun ja seikkailuradan lisäsin suunnitelmaan.

Diplomityön tutkimusta ja suunnitelmaa tehdessä havaitsin, ettei voida luoda valmista pihasuunnitelmakonseptia ”monistettavaksi” kaikille kouluille, sillä pihasuunnittelu vaatii aina suunnittelijan ja asiakkaan jatkuvaa vuorovaikutusta sekä huolellista paikkaan ja aikaan sijoittuvaa suunnittelua. Kuitenkin voidaan esittää ideoita toimivista ja liikkumiseen sekä oppilaiden henkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen kannustavista suunnitteluratkaisusta. Tämän diplomityön ideasuunnitelma ei siis ole ratkaisu kaikkiin Suomen väestökoulupihoihin, mutta osia siitä voidaan hyödyntää myös muissa koulupihakohteissa.

Virhearvio

On mahdollista, että kyselyyn vastanneista oppilaista jotkut eivät ymmärtäneet kaikkia kysymyksiä tai vastausvaihtoehtoja, mikä voi vääristää tutkimustulosta. Lisäksi oppilaiden vaihtelevat kielitaustat ja lukutaidot saattoivat ohjata oppilaita vastaamaan oletamaansa kysymykseen esimerkiksi paikannuskysymyksissä. Toisaalta pyrin muotoilemaan piirtonappien vastaukset niin, että ne ovat ymmärrettävissä oikeassa kontekstissa lukematta tai ymmärtämättä kysymystä. Lisäksi keräsin testausvaiheessa palautetta oppilailta kysymysten ymmärrettävyydestä.



Kyselyn aikana oli havaittavissa osan oppilaista herpaantuvan, mikä saattoi vähentää vastausten määrää etenkin kyselyn loppuvaiheessa. Toisaalta uskon, että tutkijan läsnäolo ja apu kyselytilanteessa motivoivat oppilaita vastaamaan kyselyyn. Koinkin tärkeäksi olla itse paikalla suorittamassa kyselyä jokaisessa luokassa erikseen. Näin koin tarjoavani myös Aarnivalkean koulun oppilaille ja henkilökunnalle jonkinlaisen vastapalveluksen tutkimuksestani olemalla läsnä, kertomalla maisema-arkkitehtuurista ja koulupihasuunnittelusta. Pyrin kuitenkin olemaan kertomatta omia hypoteesejani osallistuneille, jotta vastaukset olisivat rehellisiä ja todenmukaisia. Pidin huolen, että kerroin työn tarkoituksesta olla selvittämässä, millainen koulupiha on heidän mielestään ja mitä he toivoisivat koulupihoille. Vaikka en puhunut koulupihan todellisista fyysisistä muutosmahdollisuuksista, kyselyjä uuden koulupihan rakentamiselle tuli paljon.

Haastattelun suoritin jo ennen varsinaisen tutkimuksen kohdekoulun varmistumista. Halusin haastattelulla saada lisää tietoa parakkikoulun pihasta, sekä siitä, miten näin jälkeen päin aikuisena aikaa tuollaisella pihalla muisteltiin. Todellisia faktoja koulupihasta haastattelulla oli mahdotonta saada, johtuen kuluneesta ajasta ja sen tuomista muutoksista muistikuvissa. Toisaalta haastateltava saattoi kokea painetta kertoa tietty näkökulma koulupihasta tutkimukseni aiheen kannalta.

Lopuksi pohdin, voidaanko lasten liikunnallisten paikanusten määrästä saada suoraan tietoa lasten liikunnallisuudesta. Tähän tarvittaisiin syvempi tutkimus, jossa tutkittaisiin myös välituntien ulkopuolella tapahtuva liikunta.

Jatkotutkimusaiheet

Aihe vaatisi mielestäni myös laajemman tutkimuksen, kattaen koko suomen väistökoulut. Diplomityössäni halusin kuitenkin saada mahdollisimman tarkan aineiston jostain yksittäisestä kohteesta, jotta tuloksia voidaan hyödyntää kyseisen koulupihan suunnittelussa. Lisäksi diplomityön ajankäytön puitteissa koko suomen kattavan kyselyn järjestäminen, aineiston kerääminen ja analysointi olisi jäänyt pintapuoliseksi. Tämä olisi kuitenkin mielestäni hyvä jatkotutkimusaihe. Jatkotutkimuksella voitaisiin selvittää, miten muissa väistökouluissa koetaan pihan mahdollisuudet ja tarjoumat. Ovatko ne vastaavia saamieni tulosten kanssa? Lisäksi seurantatutkimuksella voitaisiin selvittää, miten väliaikainen koulupiha vaikuttaa oppimistuloksiin tai terveydentilan kokemiseen, kun verrataan esimerkiksi tavallisiin koulupihoihin.

Lopuksi

Toivon, että tällä tutkimuksella voitaisiin edistää väliaikaisiin koulupihoihin panostamista, siinä missä koulu- rakennuksiin panostetaan. Toivon myös, että tällä tutkimuksella voidaan avata päättäjille uusia näkökulmia ja kasvattaa kouluympäristöjen parannuksiin varattavia budjetteja ja resursseja uusien, myös väliaikaisten, oppimisympäristöjen kehittämiseksi.

8. Lähteet

Painetut lähteet

Adams, E. (1993) ”School’s Out!: New Initiatives for British School Grounds”, Children’s Environments, 10(2), ss. 180–191.

Bartlett, S. (1993) ”Amiable Space in the Schools of Reggio Emilia: An interview with Lella Gandini”, Children’s Environments, 10(2), ss. 113–125.

Boarnet, M. ym. (2005) ”California Safe Routes to School Program. Impacts on Walking, Bicycling, and Pedestrian Safety.”, Journal of the American Planning Association, 71(3), ss. 301–317.

Fattore (2007) ”Children’s Conceptualisation(s) of their Well-being”, Social Indicators Research, 80, ss. 5–29.

Karvinen, J. (2002) Lasten liikuntapaikkojen suunnittelu. Rakennustieto Oy.

Kautiainen, S. ym. (2002) ”Secular trends in overweight and obesity among Finnish adolescents in 1977-1999”, International Journal of Obesity and Related Metabolic Disorders, 26(4), ss. 544–552.

Korpela ym. (2009) ”Stability of self-reported favourite places and place attachment over a 10-month period”, Journal of Environmental Psychology, 29(1), ss. 95–100.

Kyttä, M. (2003) Children in outdoor contexts, Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness, Helsinki University of Tehncology Centre for Urban and Regional Studies. doi: ISBN 951-22-6858-2\ nISSN 1455-7797.

Kyttä, M., Broberg, A. ja Kahila, M. (2009) ”Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani. ..ympäristö”, Yhdyskuntasuunnittelu, 47(2), ss. 6–25. Saatavissa: http://www.yss.fi/yks2009-2_kyttayms.pdf.

Leskinen, A. (2015) Kaupunki lasten kokemana. Lahtelaisten lasten kokemuksia jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeiltä.

Lowry, P. (1993) ”Privacy in the Preschool Environment: Gender differences in Reaction to Crowding”, Children’s Environments, 10(2), ss. 130–139.

Moore, G. T. ja Lackney, J. A. (1993) ”School Design: Crisis, Educational Performance and Design Applications”, Children’s Environments, 10(2), ss. 99–112.

Opetushallitus (2016) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki, Grano Oy. ISBN 978-952-13-5998-9

Smeds, R. ym. (2010) ”InnoSchool - välittävä koulu. Oppimisen verkostot, ympäristöt ja pedagogiikka”, teoksessa Staffans, A. (toim.). Espoo: Painotalo Casper Oy.

Telama R. ym. (2014) ”Tracking of Physical Activity from Early Childhood through Youth into Adulthood”, Medicine & Science in Sports & Exercise, 46(5), ss. 955–962. Saatavissa: doi: 10.1249/MSS.0000000000000181

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. p. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Tuononen, P. (2008) Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat oien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 4:2008.

Virtala, H. ja Åbacka, K. (2016) Peruskoulujen ulkoliikuntaolosuhteiden nykytilan kartoitus. Valtakunnallinen selvitys 2016. Lapin AMK. Saatavissa: doi: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016112817999>.

Painamattomat lähteet

Espoon kaupunki (2016) Suomenkielinen opetus - Toimintakertomus 2016. Espoo. Saatavissa: http://www.espoo.fi/materiaalit/paivahoito_ja_koulutus/verkkolehti/suomenkielinen-opetus-2016/ (Viitattu: 22. syyskuuta 2017)

Espoo.fi. Alakoulut. Saatavissa: espoo.fi/Paivahoito_ja_koulutus/Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut (Viitattu: 20. heinäkuuta 2016 ja 22. syyskuuta 2017)

Harinen, P. ja Halme, J. (2012) Hyvä, paha koulu – Kouluhyvinvointia hakemassa. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/hyva_paha_koulu-1.pdf. (Viitattu: 29. huhtikuuta 2017)

Järvenperän koulu (2017) Järvenperän koulun esittely, Espoo.fi. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Perusopetus/Peruskoulut/Ylakoulut/Jarvenperan_koulu (Viitattu: 19. lokakuuta 2017).

Karhusuon koulu (2017) Karhusuon koulun esittely, Espoo.fi. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut/Karhusuon_koulu (Viitattu: 20. lokakuuta 2017).

Karvinen, J., Löfluns-Kuusela, H. ja Kantomaa, M. (2006) Koululaisen ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla. Saatavissa: <http://www.sport.fi/system/resources/> (Viitattu: 20. lokakuuta 2017).

Lahnuksen Koulu (2016) Lahnuksen koulun esittely. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut/Lahnuksen_koulu (Viitattu: 20. heinäkuuta 2016).

Lappset Group Oy (a) Leikkivälineiden turvallisuusvaatimukset. Revisio 1.0. Rovaniemi. Saatavissa: <http://www.lappset.fi/loader.aspx?id=8d03789e-dbf6-4406-a69d-18f8074d7c15>. (Viitattu: 20. lokakuuta 2017)

Lappset Group Oy (b) Liikkuva koulu - aktiiviset lapset ja nuoret. Saatavissa: <http://www.lappset.fi/Liikkuva-koulu> (Viitattu: 17. maaliskuuta 2016).

Lappset Group Oy ja Suomen Urheiluliitto Ry. LÄHILIIKUNTA- ALUEET. Saatavissa: <http://www.yleisurheilu.fi/sites/default/files/lahiliikunta-alueet-sul.pdf> (Viitattu: 2. marraskuuta 2016).

Mäkelä, J. (2013) ”Koulurakennusten investoinnit”. Espoo, s. 2. Saatavissa: <http://www.espoo.fi/download/noname/%7B5D0ABA79-89B3-41C0-B045-2867614F7C13%7D/42486> (Viitattu: 2. marraskuuta 2016)

Norra, J. ja Ruokonen, R. (2006) Koulupihat lähiliikuntapaikkoina. Suunnitteluopas. Saatavissa: http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/lahiliikuntapaikat/Liitetiedostot/Koulupihat_lahiliikuntapaikkoina_netti.pdf. (Viitattu: 2. marraskuuta 2016)

Opetushallitus. Työajat ja toimintakulttuuri. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/tyoajat_ja_toimintakulttuuri (Viitattu 20. syyskuuta 2017)

Paappanen, P. (2017) [Haastattelu]. Hauho, 22. helmikuuta 2017

Rain.works Rainworks. Saatavissa: <https://rain.works> (Viitattu: 15. lokakuuta 2017).

Savolainen, S. (2016) Järvenperän henkilökunnan lausunto Niipperin koulun väistöstä, Espoo.fi. Saatavissa: <http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2016377123-7-7.PDF> (Viitattu: 8. elokuuta 2016).

Kuvalähteet

Solantaus, T. (2015) Toimiva lapsi & perhe - Lapsen ja nuoren kehitystä tukeva toiminnallinen kartoitus varhaiskasvatuksessa ja koulussa: LAPSET PUHEEKSI –KESKUSTELUN TAUSTATEORIA. Saatavissa: https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lapset_puheeksi_-keskustelun_tausta_varhaiskasvatuksessa_ja_koulussa.pdf. (Viitattu: 15.8.2016).

Taavinkylän koulu (2016) Taavinkylän koulun esittely, Espoo.fi. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut/Taavinkylan_koulu/Koulun_esittely (Viitattu: 20. heinäkuuta 2016).

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2017) Kouluterveyskysely 2016-2017. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/hyvinvointi-osallisuus-ja-vapaa-aika> (Viitattu: 15. lokakuuta 2017).

Tiistilän koulu (2016) Tiistilän koulun esittely. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Perusopetus/Peruskoulut/Alakoulut/Lahnuksen_koulu (Viitattu: 20. heinäkuuta 2016).

TKK. Saatavissa: <http://opus.tkk.fi/pehmogis/> (Viitattu: 12. syyskuuta 2017).

Kuva 3.
Kyttä, M., Broberg, A. ja Kahila, M. (2009) ”Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani. ..ympäristö”, Yhdyskuntasuunnittelu, 47(2), ss. 6–25. Saatavissa: http://www.yss.fi/yks2009-2_kyttayms.pdf.

Kuva 5.
Lowry, P. (1993) ”Privacy in the Preschool Environment: Gender differences in Reaction to Crowding”, Children’s Environments, 10(2), ss. 130–139.

Kuva 36.
Kiipeilyseinä tekijän
Kiipeilyseinä rakennuksessa
http://www.speelplaatsmeubel.be/producten_sub.aspx?MAGUID=de2582a9-c546-46d5-b2f6-e5a-7d5456e09&LGUID=8a42cdd6-ee1a-4b3a-81ff-559bdcdf3b50
Slack-line tekijän
Väliaikainen köysipuisto
http://www.play-scapes.com/play-design/contemporary-design/playground-for-vivid-sydney-2015/?utm_content=buffer25c44&utm_medium=social&utm_source=pinterest.com&utm_campaign=buffer

Kuva 37.
Pesäkeinu
<https://finture.fi/tuotteet/robinia-pesäkeinu?s-ku=ROB1004>
Turva-alusta
<http://www.urheilulattiat-indoors.com/tuotteet/leikki-kentat/>

Kuva 38.
Verhomajat
<https://fringeassociation.com/page/3/>
Riippumatot ja liaanit
http://www.play-scapes.com/play-design/contemporary-design/playground-for-vivid-sydney-2015/?utm_content=buffer25c44&utm_medium=social&utm_source=pinterest.com&utm_campaign=buffer

Kuva 39.
Autonrengaskukkapenkit
<http://wallacegardens.tumblr.com/post/9991672070/peru-invasion-verde-installed-2010-this>
Istutuslaatikot tekijän

Kuva 40.
Keltainen penkkiryhmä
<http://www.landezine.com/index.php/2015/01/kala-playground-and-green-space-in-berlinby-rehwaldt-la/>
Puukaluste
<http://www.arkilab.dk>
Kivipuisto
<http://archilaura.blogspot.fi/2016/01/bicentennial-children-park.html>

Kuva 41.
Asfalttimaalaus kello
<http://stmarysepsdunblane.org.uk/playground-games/>
Peilimuraali
<http://www.momincdaily.com/design-decor/design-and-decor-funhouse-mirror-school/>
Peilit
<https://www.asquithnurseries.co.uk/about-us/investing-in-the-future/amazing-adventure-gardens/>
Laavu
<http://tunturiunelmia.blogspot.fi/2016/05/toukokuun-alkupuolta.html>
Tanssi
<http://www.designcouncil.org.uk/news-opinion/how-we-got-glasgow-playing-streets-again>

Kuva 42.
Rainworks 1
<https://www.hexapolis.com/2015/03/25/rainworks-amazing-street-art-that-is-visible-when-it-rains/>
Rainworks 2
<https://artmuseum.indiana.edu/media-kits/Largest%20Rainwork%20in%20the%20World.html>
Rainworks 3
<https://www.instagram.com/p/BYylcTpIX9U/?taken-by=anguon>

Kuva 43.
Pyöreä pingispöytä
<https://www.pohjavirta.fi/pingis/pingispoydat/pyorea-pingispoyta-t3-one-70/>
Pelialue keltaisilla pingispöydillä
http://www.landezine.com/index.php/2015/11/monash-university-caulfield-campus-green-by-taylor-cullity-lethlean/tcl_monash-uni-caulfield-campus-green_andrew-lloyd-03/

Uutiset

Länsi-Suomi 25.8.2015
<http://ls24.fi/artikkelit/mainettaan-paremmat-vaistotilat>
(Viitattu: 8. elokuuta 2016)

Länsiväylä 13.05.2016
<http://www.lansivayla.fi/artikkeli/393966-espoo-sulkee-jalleen-koulun-sisailmaongelmien-vuoksi-jo-toinen-tana-vuonna> (Viitattu 6. lokakuuta 2017)

Länsiväylä 19.5.2017
<http://www.lansivayla.fi/artikkeli/521678-espoossa-valmistaudutaan-koululakkoon-satoja-oppilaita-halutaan-vaistoon-nopeasti> (Viitattu 6. lokakuuta 2017)

Länsiväylä 22.5.2017
<http://www.lansivayla.fi/artikkeli/522526-koululakkouhk>
aus-puri-karamzinin-koulu-evakkoon-jo-elokuussa
(Viitattu 6. lokakuuta 2017)

mtv.fi 22.9.2013
<https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/tuhan-net-evakossa-homekouluista-kouluissa-ei-aina-osa-ta-toimia-heti/2336996#gs.vKW4R7s> (Viitattu: 8. elokuuta 2016)

mtv.fi 9.1.2014
<https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/huono-sisailma-ajaa-oppilaita-parakkikouluihin---kustannukset-miljoonia-euroja/2487946#gs.1bMLhT4>, (Viitattu: 8. elokuuta 2016)

Turun Sanomat 11.9.2009 "Keskusta-alueella koulupiha muuttuu helposti parkkipaikaksi."
Saatavissa: <http://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/73537/Keskustaalueella+koulupiha+++muuttuu+helposti+parkkipaikaksi> (Viitattu:8. elokuuta 2016)

Yle 4.11.2015
<https://yle.fi/uutiset/3-8430886> (Viitattu 18. lokakuuta 2017)

Yle 31.8.2017
<https://yle.fi/uutiset/3-9807902> (Viitattu 6. lokakuuta 2017)

Yle 8.8.17
<https://yle.fi/uutiset/3-9763351> (Viitattu 6. lokakuuta 2017)

Yle 18.8.09
<https://yle.fi/uutiset/3-5864647> (Viitattu 6. lokakuuta 2017)

9. Liitteet

LIITE 1 - Huoltajan suostumus



Espoon kaupunki

SUOSTUMUS

Huoltajan suostumus oppilaan osallistumisesta tutkimuksen aineiston tuottamiseen

Lapsen nimi:

1 TUTKIMUKSEN TIEDOT	Tutkimuksen nimi Väliaikainen koulupiha - Konseptisuunnitelma siirtokoulun pihalle	
	Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä (max. 160 merkkiä) Tutkimus toteutetaan laadullisena, paikkatietoon perustuvana kyselynä tai työpajana, jolla selvitetään, millaisena leikkiympäristönä siirtokoulun oppilaat kokevat koulunsa väliaikaisen pihan.	
	Organisaatio/yksikkö, johon tutkimus tehdään Suomenkielinen opetus/ Järvenperän siirtokoulu (Aarnivalkean koulu)	
	Tutkimuksen tarkoitus <input type="checkbox"/> Pro gradu <input type="checkbox"/> Lisensiaattityö <input type="checkbox"/> Väitöskirja <input type="checkbox"/> Muu opinnäytetyö <input checked="" type="checkbox"/> Muu, mikä? diplomityö	
2 TUTKIJAN TIEDOT	Etu- ja sukunimi Ella Kautto	
	Sähköpostiosoite ella.kautto@aalto.fi	Puhelin 0445540577
	Tutkimuksen vastuullinen johtaja / arvo prof. Marketta Kyttä, Rakennetun ympäristön laitos, Aalto-yliopisto	
3 SUOSTUMUS	<input type="checkbox"/> Annan suostumukseni sille, että lapseni osallistuu edellä kuvatun tutkimustyön aineiston tuottamiseen <input type="checkbox"/> En anna suostumustani lapseni osallistumiseen tähän tutkimukseen	
4 ALLEKIRJOITUKSET	Huoltajan allekirjoitus	
	Nimenselvennys	
	Paikka ja aika	
5 TUTKIMUSLUPA	Tutkimukselle on myönnetty Espoon sivistystoimen tutkimuslupa. N:ro 24 pvm. 17	

Hei!

Olen maisema-arkkitehtiopiskelija Aalto-yliopistosta Espoosta ja teen diplomityönäni tutkimusta väliaikaisista koulupihoista. Tavoitteenani on selvittää, millaisena lapset kokevat tämän hetkisen koulupihansa väliaikaisessa koulussaan, millaisia toiminnallisia, sosiaalisia ja emotionaalisia mahdollisuuksia koulupihalla on ja voitaisiinko väliaikaisia koulupihoja kehittää tämän tutkimuksen perusteella maisema-arkkitehtuurin keinoin.

Teen tutkimukseni tapaustutkimuksena, jonka kohteena on Aarnivalkean koulun tämän hetkisen väistökoulun piha Järvenperässä. Tutkimus toteutetaan digitaalisella karttapohjaisella kyselylomakkeella Aarnivalkean koulun oppilaille koulussa koulupäivän aikana __/05/2017.

Kyselyn tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja analysoidaan niin, ettei yksittäisiä oppilaita voida vastausten perusteella tunnistaa.

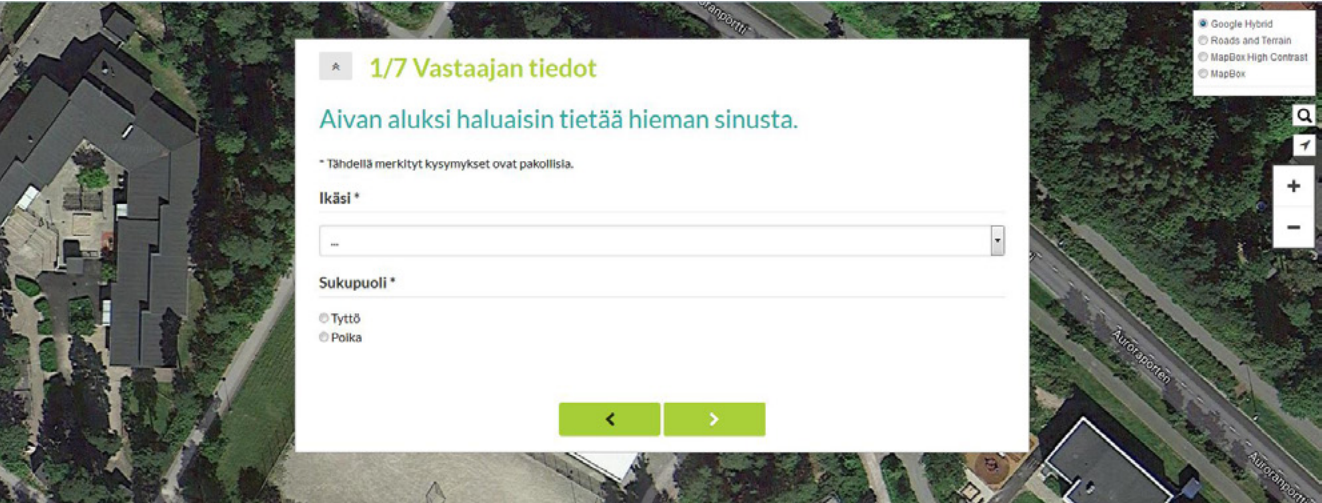
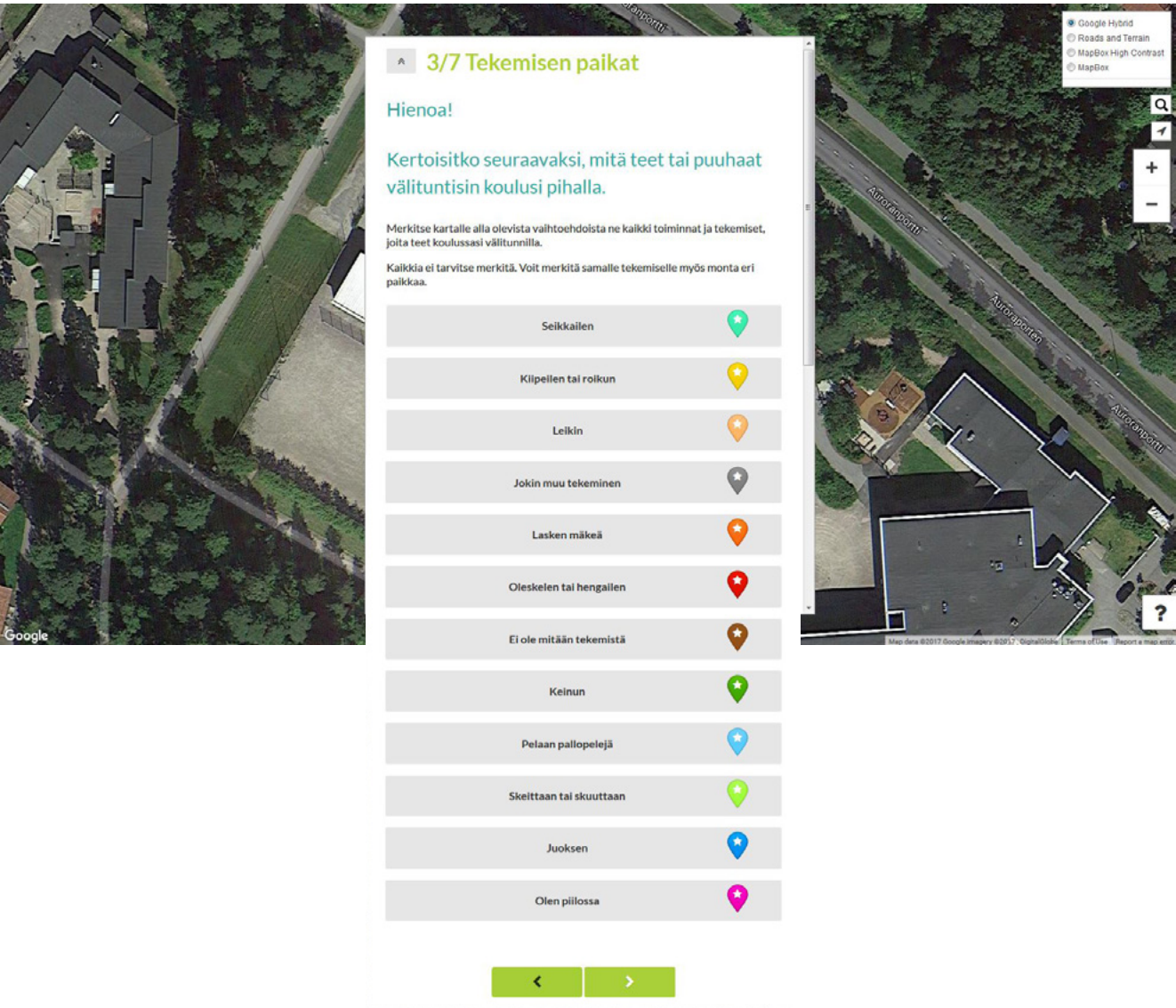
Pyydän suostumustanne lapsen osallistua kyselytutkimukseeni.
Palautathan ohessa olevan **vanhempien suostumus -kaavakkeen** allekirjoituksellanne lapsenne **omalle opettajalle __/05/2017 mennessä!**

Mikäli teillä on kysyttävää tutkimukseeni liittyen, vastaan mielelläni!

Kiitän yhteistyöstänne!

Hyvää kesän odotusta!
Ystävällisin terveisin,
Ella Kautto
0445540577
ella.kautto@aalto.fi

LIITE 2 - PehmoGIS-kyselypohja



4/7 Sosiaaliset paikat

Loistavaa!

Merkitse seuraavaksi kartalle ne koulupihasi paikat, joita alla olevat vaihtoehdot kuvaavat parhaiten.

Haluaisin tietää, missä paikoissa koulusi pihalla olet yksin, kaverin tai aikuisen kanssa ja millaista olominen siellä on.

Olen rauhassa

Olen aikuisen kanssa

Saan olla yksin

Paikka, jonne ei saa mennä

Pelkään ihmisiä

Olen yksinäinen

Paikka, jossa on lupa olla

Kukaan ei vahdi

Minua tai muita kiusataan

Olen kaverin tai kavereiden kanssa

<

>

5/7 Emotionaaliset paikat

Kertoisitko, miltä sinusta tuntuu koulusi pihalla?

Miltä eri paikoissa tuntuu? Merkitse kartalle alla olevista vaihtoehdoista ne tunteet ja olot, mitä koet välittuntuisin.

Meluisalta

Vaaralliselta

Hyvältä

Rumalta

Tylsältä

Hiljaiselta

Rauhalliselta

Turvalliselta

Rauhattomalta

Kauniilta

<


>

110 - Väliaikainen koulupiha - Ella Kautto

6/7 Tulevaisuuden koulupiha - ideat ja toiveet

Millaisia koulupihat voisivat olla tulevaisuudessa?

Millainen olisi unelmiesi koulupiha?



Mitä seuraavista unelmiesi koulupihalla olisi?

☐ Puutarha

☐ Oma rauha

☐ Yksin olemista

☐ Kiipeily tai roikkuminen

☐ Tutkimus (ötökät, ilmiöt...)

☐ Rakentelu

☐ Istuskelupaikka

☐ Kalusteita (pöytä, penkki, kaide...)

☐ Kasvillisuus (puita, pensaita ja kukkia)

☐ Pallopelit

☐ Oppitunti ulkona

☐ Maja

☐ Ulkolelut

☐ Tasapainoiluliina (slack-line)

☐ Vesileikki

☐ Oleskelupaikkoja

☐ Pöytätennis

☐ Keinu

☐ Yhdessä tekemistä

☐ Skeittaus tai skoottaus

☐ Itse tehtyä taidetta

☐ Katumaalauksia

Jokin muu, mikä:

<

>

7/7 KIITOS!

Hienoa, kiitos osallistumisestasi!

Olet vastannut kaikkiin kysymyksiini. Voit vielä halutessasi palata täydentämään vastauksia.

Kun olet valmis, paina Valmis -painiketta. Tämän jälkeen et enää voi muokata vastauksiasi.

Kiitos osallistumisestasi!
Hyvää kesän odotusta!

<

Done

Väliaikainen koulupiha - Ella Kautto - 111

